

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
Eylül'87
73
600 TL.
KDV Dahil

YADIN

DEMOKRASİ İÇİN: "EVET"

Mahmut
Dikerdem'in
1 Eylül mesajı

Balkanlar'da
nükleer silahlara
hayır!

SSCB-ABD: Ne
dediler, ne
yaptılar?

Günümüzde
Faşizm

Anti-Faşist gençlik
örgütlenmesi

Cezaevi zulmüne
direneler...

Liselerde "reform"

40.000 demiryol
işçisi
uzlaşmacılığın
kurbanı

Gauguin-Van
Gogh: Yaşamları,
sanatları

Futbol afyon
değildir!

12 Eylül 1987

12 EYLÜL'ÜN YEDİ YILLIK BİLANÇOSU

İDAMLARIYLA, İŞKENCEDEN OLÜMLERİYLE, GÜZALTINDA KAYBOLANLARIYLA, TOPLU
DAVALARIYLA, YURTTAŞLIKTAN ÇIKARILANLARIYLA, İŞSİZLİĞİYLE, SANSÜRÜYLE,
DÜŞÜNME, KONUŞMA, ÖRGÜTLENME YASAKLARIYLA, YÖK'ÜYLE, GENEL GÜVENLİK
GÜZETİMİYLE, SÖRGÖNLERİYLE, EKONOMİSİYLE, 80 - 87 DÖNEMİ:

BAKANLAR, ÖRNEKLER FOTOGRAFLAR...

YEDİNCİ YILDA DAHA İLERİ ADIMLARLA

YARIN 6 yılı geride bıraktı. 73. sayıda 7. yıla merhaba! Umudu, inancı, sevgiyi, bilinci, mücadeleyi yaşatan, paylaşımlara merhaba! Cezaevlerinde, açlık grevlerindeki kardeşlerimize merhaba! İçerde ve dışarda boyun eğmeye merhaba! Aydınlik geleceği elinde tutan genç yürekler, genç beyinlere merhaba !

OKUYUCUSUYLA ayda bir buluşabilen bir dergi için her yeni sayı başlı başına önemlidir. Bu yönüyle yayının değişimi, gelişimi her sayıda adım adım yaşanır. Gelişimin, yenilenmenin izlediği seyir bu olmakla birlikte, yeni bir yılın anlamı bambaşkadır. Çünkü, birincisi, geriye dönüp geçen koca bir yılı ve ondan önceki yılları görme, topluca değerlendirmiş, artıları, eksileri ayırıp, gelişim grafiğini izleyebilme olanağı vardır. İkincisi, birincinin verileriyle yeni yılın gelişim perspektifini yakalayabilme olanağı vardır.

İşte Yarın 7. yılına girdiği bu sayısını, yukarıdaki bakışla yapılmış değerlendirmelerin sonucunda hazırladı. Sayfa düzeninden içerik çeşitliliğine kadar yapılan değerlendirmenin ilk ipuçlarının bu sayıda bulunabileceği inancındayız.

Elinizdeki sayı, kuşkusuz, yalnızca geçen bir yılın değerlendirmesi sonucu ortaya çıkmadı. Yarın'ın ilk sayısından bu yana izlediği yayın politikasının, bilinçli adımlarla yaptığı atılımların sonucunda bu noktaya ulaşıldı. Yeni atılımlarla, Yarın'ın tüm demokrasi güçleri için önüne koyduğu birlik hedefinin daha da somut örneklerini verdiğini şimdiden söylemek hiç de yanlış olmaz.

Yarın, sayfalarına yönelik olarak okurlarının katkısını daha da arttırmayı hedefliyor. "Yarın'a yazın" diyor. Yarın'ın bu çağrısı, kuşkusuz yeni değil. Ancak sonuçlarının daha somut olması gerekiyor. Böylece daha geniş bir iletişim ortamı yaratabileceğimize inanıyoruz. Ahmet Genç arkadaşın demokratik öğrenci hareketine ilişkin yazısını da, bu bakışla sunuyoruz.

Yarın, daha fazla okuyucuya ulaşmak konusundaki çabalarını öteden beri sürdürüyor. Geçtiğimiz aylarda ağırlaşan dağıtım sorunumuzu da çözdük. Bundan böyle Yarın, Türkiye'nin dört bir yanına ve düzenli olarak ulaşacak.

EYLÜL sayımızda ağırlıklı olarak iki bölüm yer alıyor: 12 Eylül Bilançosu ve Barış. Geçen yedi yıl, toplumsal yaşamın her yanında derinlemesine etkiler yaptı. İşkencesiyle,

idamlarıyla, kayıplarıyla, işsizliğiyle, ekonomik çöküşüyle, ulusal onurun ayaklar altına alınmasıyla geçen yedi yılın bilançosu, kuşkusuz en başta 12 Eylül'ün ne olduğunu anlatıyor.

Barış için söylenecek, ancak daha önemli yapılacak çok şey var. Barışın bir düş olmadığı gerçeği milyonlarca insanın mücadelesinde somutlanıyor. Barışı getirecek ve kalıcılaştırılacak olan da sağlam bir barış bilinci ve mücadelesi değil mi?

Türkiye Barış Derneği Genel Başkanı Sayın Mahmut Dikerdem'in 1 Eylül Dünya Barış günü için yayınladığı anlamlı mesajı sayfalarımızda yayanlamaktan onur duyuyoruz. Mesajda adı geçen barış ödülünün de "sahte barışçıların, barış düşmanlarına verdikleri ödül" e bir tokat atacağına inanıyoruz.

Mücadelemize türkülerini katan Sevgili Ruhi Su'yu yitireli iki yıl oldu. Anısı yüreklerimizden, türkülerimizden eksilmiyor, her anıta, her söyleyişte çoğalıyor. Önümüzdeki sayıda, değerli sanatçı Sümeyra Çakır ile Ruhi Su ve müzik üzerine Almanya'da yaptığımız bir söyleşiye yer vereceğiz. Dost insan, mücadeleciler insan, büyük sanatçı Ruhi Su'yu saygıyla anıyoruz.

Gelecek sayıda, ayrıca, SHP Genel Sekreteri Fikri Sağlar, İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Nevzat Helvacı, gazeteci yazar Jülide Güllizar ve Göriş dergisi yazarlarından Çağalay Anadolu'nun barış mücadelesi, Türkiye'nin barışçı bir dış politika için yapması gerekenler ve barış örgütlenmelerine ilişkin değerli görüşleri de sayfalarımızda yeratacak.

Dergimizin bu sayısında Nazım Hikmet'in tüm şiirleri dizisini yayımlayamıyoruz. Ekim sayısıyla birlikte bu çalışmamız değerli okuyucularımıza eline geçecektir.

YEDİNCİ yılda güzel günlere, aydınlık geleceğe birlikte yürüyeceğimiz ve mutlaka ulaşacağımız inancıyla, tüm okurlarımızı sevgi ve dostlukla selamlıyoruz.

- 3 DEMOKRASİ İÇİN "EVET" YARIN
- 4 12 EYLÜL'ÜN YEDİ YILLIK BİLANÇOSU
- 10 GEÇMİŞİ ANIMSAMAK TANER GÜREL
- 11 BARIŞ MÜCADELESİ SORUNUNA SOL YAKLAŞIM FUSUN YÜCEL
- 12 BARIŞI KİM İSTİYOR – KİM SİLAHSIZLANMADAN YANA? NİLGÜN ESEN
- 14 BALKANLAR'DA VE DÜNYADA NÜKLEER SİLAHSIZ BÖLGELER İSTEMİ EKİM ENGİN
- 15 1 EYLÜL DÜNYA BARIŞ GÜNÜ MESAJI MAHMET DİKERDEM
- 16 BARIŞ MÜCADELESİ VE PASİFİSTLER ZEKİ YÜCEL
- 18 BARIŞ YOLUNDA BİR TREN ZEKİ ERKUT
- 20 KADINLAR VE BARIŞ SEVGÜL ULUDAĞ
- 22 GENÇLİK ÖRGÜTLENMESİNİN BİÇİMİ VE İLKELERİ – III GÜNÜMÜZDE FAŞİZM KONSTANTİN ZARODOV
- 24 LEIPZIG 1933: FAŞİZMİN YARGILANMASI YASEMİN ÇONGAR
- 28 DEVRİMİN 33. YILINDA BULGARISTAN BİRLEŞİK CEHPE DENEYİMİ ALİ CANDAN
- 30 EĞİTİM SİSTEMİYLE ÜRETİM SÜRECİNİN İLİŞKİSİ ÜZERİNE İLHAN TEKELİ
- 32 HARUN KARADENİZ: YAŞAMI YOL GÖSTERMEYE DEVAM EDECEKTİR CANER BALKAN
- 34 BİRLİK VE MÜCADELE AHMET İLERİ
- 35 ORTAÖĞRETİMDE "REFORM" BEYHAN SUNAL
- 36 40.000 DEMİRYOL İŞÇİSİ UZLAŞMACILIGIN KURBANİ GÜRBÜZ BARAN
- 37 AÇLIK GREVİ KENDİ ÇOCUKLARIMIZ İÇİN DEĞİL HERKES İÇİN MAVİŞ ÖZTAŞ
- 38 GAGUIN – VAN GOGH: GENÇLİKLERİNİ GELECEĞİN SANATINA BIRAKTILAR ALEV SEVİNÇ
- 40 BİR SAVAŞ ROMANCISI – BİR BARIŞ SAVAŞÇISI: SIMONOV MÜMTAZ İDİL
- 41 OKUMA NOTLARI
- 42 ARADA BİR FUTBOL SİNAN DENİZ

Görüntü ile öz her zaman aynı değildir. Öz ile görüntü aynı olsaydı, bilim ve politikaya gerek kalmazdı. Görüntüye göre tutum belirlemek her zaman doğru hattı yakalamak anlamına gelmez. Gündemdeki halkoylaması, kaba gerçek olarak, görüntüde birkaç eski siyasinin siyaset yapma yasağının kaldırılmasının oylanmasıdır. Oysa, oylanan silah zoru ile yönetime elkonulmasıdır. Terörü bilinçli olarak, adım adım yükseltip, ülkenin kan gölü şokuyla teslim alınışının oylanmasıdır. 12 Eylül rejiminin oylanmasıdır. Halkın çoğunluğu halkoylamasına, sadece eski siyasilerin yasaklarının kaldırılması için değil, Evren-Özal rejimini oylamak için gittiğinin bilincindedir. Özal iktidarının halkı ezen, otoriter yönetiminin, ekonomik politikasını oylamak için gittiğinin bilincindedir.

Gazeteci Varlık Özmenek'in Adıyaman'da, mitingte bir yurttaşla yaptığı konuşma şöyle: - Niçin 'evet' diyorsunuz? - bunaldık, zamlardan bunaldık. - ama, bu bir genel seçim değil ki, - olsun, genel seçimin başlangıcı sayılır.

Görülüyor, Halkoylamasını, halk bir başlangıç sayıyor. Görüntüye kendini kaptırmıyor. İktidarın da sadece görüntüye kendini kaptırmadığı ortada. Halk oylaması ile 12 Eylül rejimini ve sonuçlarını onaylatmak istiyor. Anti-demokratik 1982 Anayasasını halka yeniden onaylatmak istiyor. Geçici 4. madde ile eski başbakanların bile politik haklarını gaspeden mantığı onaylatarak; sıradan yurttaşların en temel insanlık haklarının bile tuhanlaşmasını, yine yurttaşlara onaylatmak istiyor. Otoriter iktidar da, halk da görüntüye kanmıyor.

Halkoylamasından karşı karşıya gelen güçler, geniş demokrasi güçleri ile demokrasi düşmanı güçlerdir. Demokrasi güçleri, halkoylaması ile güçlerini genişletme iktidarının manevra alanını daraltma, halk yığınlarının politik hareketliliğini artırma, umutsuzluğu ve depolitizasyonu kırma olanağını elde etmişlerdir. Geçici 4. maddenin kaldırılmasıyla bu süreç ilk mantiki sonucunu elde edecektir. Bu sonuç, güçleri daha genişletmek, birliği geliştirmek için yeni olanaklar sağlayacaktır.

Halkoylaması, insan haklarına 'EVET' demenin oylamasıdır. 'HAYIR' 50 yurttaşın idamını, yüzlerce kişinin de cellata teslimini onaylamak demektir. Resmi başvurusu yapılabilmemiş 3063 işkenceyi, insan onurunun ayaklar altına alınmasını onaylamak demektir. Doğu Anadolu'da insan haklarının bergün pervasızca ayaklar altına alınmasını onaylamak demektir. Onbinlerce insanımızın hapisbanelerde eziyet altında çürütmesine gözyummak demektir. Örgütlenme hakkının yokedilmesini onaylamak demektir. Derneklerin, sendikaların kapatılmasını, sendikal birliğin sağlanamamasını, önüne konulan idari mali politik engelleri onaylamak demektir. Grevlerin ezilmesine razı olmak demektir. Düşük ücrete, işsizliğe ve yoksulluğa razı olmak demektir.

Gençliğin örgütlenmesinin önüne dikilen engelleri, gözaltıları, eziyetleri, okudanın atılmasını, YÖK'ü onaylamamak için 'EVET' denilmelidir. Halkoylamasında gençliğin önemli bir bölümü ilk kez oy kullanacaktır. 'Evet' ya da 'hayır' seçerken her yurttaş gibi gençlik yaşadıklarını gözden geçirmelidir.

Geçersiz oy kullanmak, sandığa gitmemek; bu hapismanın dışında kalmak, rejimi onaylatmak isteyen güçlere destek vermek demektir. Görüntüye kapılıp gitmek, duygusal, tepkici davranmak demektir.

İktidar ve otoriter rejim yanlıları 'hayır' demenin suç olduğu kan gölünün şoku ile salınan

'Halkoylaması, tilkinin bütün dişlerini sökmeyecek, ama dişlerinden birini sökecek, boynuna da çan bağlayacak...'

“EVET”

korku ve baskıyla onaylatılan 1982 Anayasasını, halkoylamasında 'hayır' dedirterek, yeniden onaylatmak istiyor. 1982 Anayasası'na 'hayır' demiş olmanın onuru, halkoylamasında gidip 'EVET' demektir. Halkoylamasına katılmamak, geçersiz oy kullanmak, Anayasa oylamasında 'hayır' demekten geri dönmek, anti-demokratik 1982 Anayasasını onaylamaktır. Yeni demokratik Anayasa gerek ve istediğinden vazgeçmek demektir.

Halkoylaması sonucu 'EVET' olursa, herşey güllük güllüştür. Halkoylamasında katılmamak, geçersiz oy kullanmak, Anayasa oylamasında 'hayır' demekten geri dönmek, anti-demokratik baskı ve kısıtlamaların kaldırılmasının yolu açılacaktır. Gerçekçi olmak gerek. Propaganda çalışmalarını, halkın hareketlenmesinin ve politikleşmesinin hızla arttığını, demokrasi güçlerinin genişleyip paralel eylemlerinin arttığını görmek gerek.

Halkoylaması ile bütün olumsuzluklar ters-

yüz edilmeyecektir ama rejim, yaşanmış öyküdeki tilkiye dönecektir. Öykü şöyle: Trabzon'un Tonya köylüklerinden bir köylünün kümesine dadanan bir tilki köylünün bütün önlemlerine karşın birkaç kez bütün tavuklarından yiyebildiklerini yiyip, yiyemediklerini de öldürüp bırakmış. Köylünün acısı büyük. Kaybı çok. Tilkiyi intikamını almaya kararlı. İnce, titiz bir plan, ısrarlı takiple tilkiyi yakalamış. Hikayenin burasında tilkinin köylü tarafından hemen öldürüleceğini düşünüyor insan. Ölümden büyük intikam var mı? Ama köylü öldürmüyor. Önce tilkinin bütün dişlerini söküyor, sonra boynuna büyükçe bir çan bağlıyor. Serbest bırakıyor. Tilki kendinde topladığı bütün yeteneklerden yoksun, bütün manevra olanaklarını yitirmiş, ama serbest.

Halkoylaması, tilkinin bütün dişlerini sökmeyecek, ama dişlerinden birini sökecek, boynuna da çan bağlayacak.

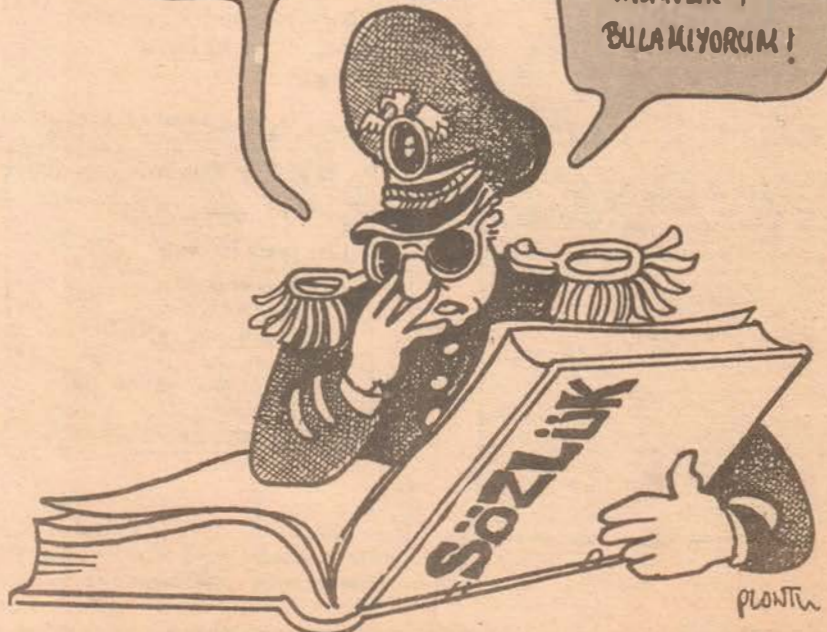
YAKIN

BAKALIM NELER VAR?

"İDAM"
"İHANET"
"İRTİCA"
"İSTİSMAR"
"İŞKENCE"
"İŞSİZLİK"

... AMA... AMA...

"İNSANLIK"ı
BULAMIYORUM!

12 EYLÜL

12 EYLÜL'ÜN

YEDİ YILLIK

BİLANÇOSU

2 OCAK 1986

PENCERE

Kurtancı?..

Adam soru:
— Sen 12 Eylül öncesine dönerek mi yaşıyorsun?
Genç yanıtla:
— Evet!
— Niçin?
— Çünkü ben 12 Eylül'den sonra gözaltına alıp tutukladılar, ancak dört yıl sonra mahkemeye çıkarıldığında suçsuz olduğum anlaşıldı. Salıverildim. Bu dört yılı bana şimdi kim ödeyecek?

Adam soru:
— Sen 12 Eylül öncesine mi dönmek istiyorsun?
İçki yanıtla:
— Evet!
— Niçin?
— Çünkü 12 Eylül'den önce işim vardı, sendikalar haklarını verirdi, şimdi ne işim var, ne sendikal haklarım...

Adam soru:
— Sen 12 Eylül öncesine mi dönmek istiyorsun?
Profesör yanıtla:
— Evet!
— Niçin?
— Çünkü ben üniversitede bir şey için çalışıyordum, 12 Eylül'den sonra borsajlız yapıldı, işim bitti. Neden 12 Eylül öncesini anımsıyorum? Hukuk daha çok işliyordu o dönemde.

Adam soru:
— Sen 12 Eylül öncesine mi dönmek istiyorsun?
Öğretmen yanıtla:
— Hayır!
— Niçin?
— Şaka mı ediyorsun Beyefendi? Ben holdingimi 12 Eylül'den sonra kurdum, mihyarları 12 Eylül'den sonra işlettim, her günümü 12 Eylül'e borçluyum.

Adam soru:
— Sen 12 Eylül öncesine mi dönmek istiyorsun?
Türk Urazı:
— Evet!
— Niçin?
— 12 Eylül'den önce 70'li bir araya geldik mi, bir Amerikan Odası'na katılıp çalışıyorduk, şimdi bir doları katılıp 600'ümüze bir araya gelmek yazıyoruz: real olduk.

Adam yanıtla:
— Öğretmene baktı, işçilere, memurlara, esnafa, bilim adamlarına, aydınlar, gıcıkondularda yaşayanlara, işsiz kitlelere, yasa dışı politikacılara, köylülere, golföre, kiracıya, öğrencilere, bekçilere, emekçilere, kadınlara, evlatlara, politikacılara, yazara, sanatçılara bağlamak başladı.
— Kim ister 12 Eylül'den öncesini? Sokaklarda kurbanları yordunuz, sığın kapısı önünde vuruluyordunuz, gömde kırık kişi Özgür dünyaya geçiyordunuz, bir binayı boşaltıyordunuz, bizi sağ kurbanlık 12 Eylül tutardı...

Biz bu filmi daha önce çok görmüştük mi?
Görmez olur muyuz?
Kovboy filmidir bu; hep aynı senaryo. Gözetimci, oğlan, kız kurbanı...
Sonra da...

İnsanlar ve toplumlar bir kez kurban oldukları zaman kurban kurtulamaz, çok ama çok daha da...

12 Eylül darbesi ve sonrası gelişmelerin hayatın bütün alanlarını kapsayan toplu dökümü yapılmadı. Yeri geldikçe, güncelliğin dayattığı ölçüde bölük pörçük değerlendirmeleri yapıldı. Aşağıda, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi kerteriz alınmış, raporlara, resmi verilere dayanan karşılaştırmalı bir döküm göreceksiniz. Rakamların, tabloların bir soğukluğu vardır. Oysa bu rakamların her biri, insanımızın çektiği sıkıntı, gördüğü eziyet, canları ve kanlarıdır. Bu rakamlar 12 Eylül rejiminin, Özal iktidarının niteliğini demagojiye, aldatmacaya yer vermeyecek biçiminde gözler önüne seriyor.

3	Madde 3: Yaşamak, özgürlük
3	ve kişi güvenliği
3	herkesin hakkıdır.
3	12 Eylül ve idamlar
3	— Toplam idam: 60
3	— Siyasi suçtan: 27
3	— Fıratlar: 5
3	— Meclisteki dosya: 88
3	— Halen idamı beklenen: 146

1980 ve Ekim 1984 arasında ise toplam 50 infaz gerçekleşti. Bu infazlardan 48'i ülkemizin 5 kişilik konsey eliyle yönetildiği Eylül 1980-Aralık 1983 döneminde meydana geldi. Yalnızca 1986 yılında 134 idam cezası karar alınmış olup, bunlardan 100'ü askeri mahkemelerde gerçekleşmiştir. En son infazlar 7 ve 25 Ekim 1984 tarihlerinde yapılmıştır. Şu an mecliste dosyası bekleyen 88 idam hükümlüsü bulunmaktadır. Bunlardan 47'si sol, 6'sı sağ görüşlü olup 4'ü Fİlistinli gerilla, geri kalanı ise adi hükümlüdür. Halen sürenkte olan siyasi davalarda ise, 146 sanık hakkında idam cezası istemiyle yapılmaktadır.

Kaynak: Uluslararası Af Örgütü 1 Haziran 1987 tarihli EUR 44/30/87 sayılı raporu.

★ **Serdar Soyergin**, 14 Eylül 1980'de Erdoğan Polat ile yüzbaşı **Ödülent Angın**'ı öldürdüğü iddiasıyla tutuklandı. 19 Eylül'de Adana Askeri Mahkemesinde başlayan duruşma toplam üç saat sürdü. Avukatı olmayan Soyergin, Erdoğan Polat'ı çatışma sırasında kendisini savunmak için öldürdüğünü, ancak yüzbaşı Angın'ı öldürmediğini açıkladı. Tanıkların tamamı Soyergin'i Angın'a ateş ederken görmediklerini söylemişlerdi. Ancak karar hemen açıklandı: **IDAMINA**. İşlemler kısa sürede tamamlanarak, Soyergin 26 Ekim 1980'de idam edildi.

Türkiye'de 1973-1980 yılları arasında, mahkemelerden geçen idam kararları TBMM'de onaylanmamış, dolayısıyla da hiçbir infaz gerçekleşmemişti. 1978 Aralık ayında ilan edilen sıkıyönetimin 8,5 yılı boyunca askeri mahkemelerden 500 idam kararı geçti. Ekim

Şimdi ben bu adamı yakaladıktan sonra mahkemeye gönderip idam etmeyecek miyim? Ona bir ömür boyu bakacak mıyım?
Kenan Evren
3 Ekim 1984 Muş Konuşması

Madde 4 : Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz; kölelik ve köle ticareti her türlü şekilde yasaktır.

12 Eylül ve İşçiler

(Yalnızca sigortalı işçiler için)
Sendikali işçi sayısı:
1980 : 5.721.074
1985 : 1.711.524
Sendikalaşma oranı:
1980 : % 259.5
1985 : % 65.6
Kaynak: Petrol-İş 1986 yılı, s.262.

12 Eylül rejiminin 2821 ve 2822 sayılı yasaları sendikalaşma ve toplu sözleşme haklarına getirmiş olduğu kısıtlamalar sonucunda işçiler öz örgütleri olan sendikalardan koparılmış ve bu anlamda işveren karşısında savunmasız bırakılmıştır. Tablodan da anlaşılabilir gibi, nüfusun artmasına karşın sendikali işçi sayısı ve sendikalaşma oranlarında yüzde 75'i aşkın bir düşüş olmuştur.

★ 28 Eylül ara seçimleri öncesinde Ankara, Sincan'da konuşan Başbakan'a "Açız!" diye bağırın ve Başbakan'ın da "Yalan söylüyor-sun!" diye yanıtladığı işçi, MKE'nin tekstil fabrikasında çalışıyor. Ancak oranın işçisi gözükmeyen, ne sigortalı ne de sendikali olan bu kişinin yaşamaya, karnını doyurmaya çalıştığı iş yaşamında hiçbir sosyal hakkı yok. Çünkü MKE "kapalı zarf" usulü ile sendikası, sigortasız işçi çalıştırıyor. Çünkü bu vatandaş taşeronlar aracılığı ile en düşük paraya ve toptan MKE'ye kiralanmış ve "kunta,hinte" diye nitelendirilen işçilerden biri.

(Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi 19.8.1987)

Madde 5: Hiç kimse işkenceye, acımasız, insanlık dışı, onur kırıcı ceza ve işlemlere uğratılamaz.

12 Eylül ve İşkence

— Sivil mercülere intikal eden işkence olayı:	2120
— Sıkıyönelime intikal eden işkence olayı:	941
— Yargılanan toplam görevli sayısı:	5058

— İşkenceden mahkum olan görevli sayısı:	544
— Resmi makamların kabul ettiği işkenceden ölüm:	149

(Kaynak: TBMM Ceza ve Tutuklevlerini Ziyaret ve İnceleme Komisyonu Raporu, Kasım 1985)

Görülüyor ki 3061 kişi işkence görmüştür. Bu rakam emniyetteki kötü muameleyi ve başvurusu yapılmayan işkence olaylarını kapsamaktadır.

Emniyetteki İntiharlar:

1975-1979: 3
1980-1985: 51

(Kaynak: Nokta Dergisi, 1 Aralık 1985, İçişleri Bakanının açıklaması)

"Her zaman niseleler sopayla hallolmaz. Bir hallolur, iki olur, üç olur, ama dördüncüsünde sopayla halledilmemesi gerekir. Sopanın da bir limiti vardır"
(Fırgut Üzal, Cumhuriyet - Sıyaset 85, 10 Mart 1985)

Adalet bakanının resmi açıklamasına göre işkenceden ölümlerin sadece emniyetle kalma-dığı anlaşılıyor. Bir örnek olarak Diyarbakır Cezaevinde 21 Mart 1981-13 Mayıs 1984 tarihleri arasında görevli erlerin müessir fiili sonucu 2, elektrik çarpması sonucu 1, kalp krizinden 1, kendini asma 5, kendini yakma 4, ilaç zehirlenmesi sonucu 1, açlık grevi sonucu 7 ve hastalık sonucu 12 olmak üzere toplam 33 kişi yaşamını yitirmiştir. Aynı koşullarda kalan tutukluların mahkeme ifadelerine göre bunlardan 17'si işkence sonucu meydana gelen ölümlerdir.

İşkencenin boyutunun bir başka göstergesi de işkenceye katılan ve sağlam raporu veren doktorlardır. Örneğin İstanbul Tabip Odası, aralarında Adli Tıp kurumu yöneticilerinin de olduğu, işkenceye katılan, göz yuman, işkenceye uğrayanları tedavi ederek, işkence izlerinin ortadan kalkmasını sağlayan, işkence görenlerin durumlarını yansıtan raporlar vermekten kaçınan 26 doktor hakkında özel bir soruşturma açtı.

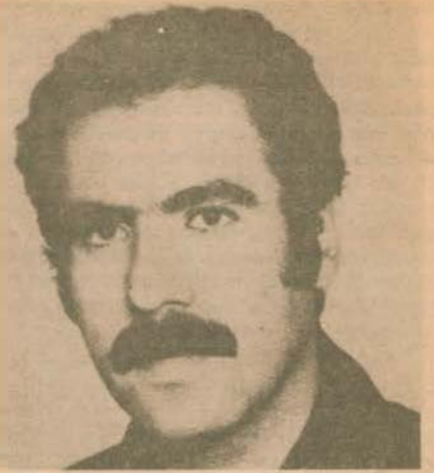
12 Eylül sonrasında işkence, zalimane ve insani olmayan davranışlar cezaevlerinde haysiyet kırıcı cezalar biçiminde de sürmüştür. Askeri cezaevlerindeki "hücre cezaları" buna bir örnektir. Adalet Bakanlığı'nın "15 günden fazla hücre cezası yok" demesine karşın, örneğin Mamak Askeri Cezaevi'nde Dev-Yol davası sanıklarından Oğuzhan Müftüoğlu, Ali Başpınar, M. Ali Yılmaz, Ali Alfath, Seyid Kocakuşak, Nasuh Mitap ve Cahit Akşam 6 yıldır tecrit bölümünde kalmaktadırlar.

(Kaynak: Nokta Dergisi, 29 Haziran 1986)

"İz var mı sen onu böyle! Öyle her önüne gelenin "işkenceye maruz kaldım" demesiyle olmaz." (Yıldırım Akbulut, YARIN, Ocak 1987)

"Biz işkencecilerin iyi niyetle çalıştıklarına inanıyoruz. İşçilerinden yargılanan arkadaşlar için son derece üzüntü duyuyoruz. Onlar işkence yapacağına veya kötü muamele yapacağını diye yapmışlardı."
(S. Arıkan Bedük, YARIN, TEMMUZ 1987)

"5 Kasım 1980'de gözaltına alındı. 7 Kasım 1980'de Mamak Askeri Cezaevi'ne götürülürken, arabada dövülerek öldürüldü. Açılan dava sonucu, işkenceci görevlilerden beşi mahkum oldu, birinin dosyası Askeri Yargıtay'da"

★ 9.4.1981-12.4.1981 tarihleri arasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne gözaltına alındı. Resmî açıklamada, "Nureddin Yedigöl diye birisi gözaltına alınmadı. Kayıtlarda yok." denildi. Emniyet'te gördüğü yoğun işkenceler sonucu öldürüldü. Kafasına çivi çakılarak öldürüldüğüne ilişkin iddialar var. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde, Nurettin Yedigöl'ün gözaltında bulunduğunu gören ve burada işkence ile öldürüldüğüne dair 17 tanık var. Emniyet'te Nurettin Yedigöl'ün elbisesi ve gömleği, "Nurettin'in ihtiyacı kalmadı" denilerek Aslan Şener Yıldırım'a verildi.

Madde 9: Hiç kimse keyfi olarak tutulamaz, alıkonulamaz veya sürülemez.

Hukuki adı "Genel Güvenlik Gözetimi" olan sürgün cezasının uzur yıllardır varolmasına karşın 12 Eylül sonrası dönemde af yerine infaz yasasının çıkartılması sonucu tam anlamıyla bir "toplu sürgün" olayı gündeme gelmiştir. Siyasi suçlar için verilmiş gözetim cezasının infazını çabuklaştıran Yargıtay kararı ile de, hapisten çıkan siyasi hükümlüler en geç 15 gün içinde apar topar yollara düşmek zorundalar. Gene aynı karar ile sürgün yerini değiştirmeleri, kısaltılmasını, kaldırılmasını ve mahsupedilmesini istemek de olanaksızlaştırdı. Böylelikle binlerce insan Anadolu'nun değişik yerlerinde parasız, işsiz olarak kötü koşullarda yaşamak zorunda bırakılıyor.

Öte yandan gözaltına alma süreleri de, keyfi uygulamaların bir diğer örneğini oluşturmaktadır. 12 Eylül öncesi en fazla 24 saat olan gözaltına alma süresi, bu tarihten sonra 90 güne kadar çıkarılmıştır. Yakınlarının tüm çabalarına karşın kişiden hiçbir haber alamadıkları bu süre, daha sonraları 45 güne, yakınlarda da (toplu davalar için) 15 güne indirilmiştir.

Madde 10 : Herkes haklarının, ödevlerinin veya kendisine karşı cezai mahiyette herhangi bir suçlamanın tesbitinde, tam bir eşitlikle, davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından açık olarak görülmesi hakkına sahiptir.

Madde 11: Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli bütün tertibatın sağlanmış bulunduğu açık bir yargılama ile kanunen suçlu olduğu tesbit edilmedikçe masum sayılır.

Büyük bir yargılama furyasının başlatılmış olduğu 12 Eylül'ü izleyen günlerde onbirlerce insan sıkıyönetim mahkemelerinde, olağanüstü koşullarda, siyasal düşünce ve eylemlerinden ötürü yargılandı. Bugün, aradan 7 yıl geçmesine rağmen hala askeri mahkemelerde yargılanan, askeri ceza ve tutuklevlerinde tutulan siyasi tutuklu ve hükümlüler bulunmaktadır.

26 Aralık 1978'de sıkıyönetim ilanından, 19 Haziran 1987 'de sıkıyönetimin Güneydoğu'da kaldırılmasına kadar geçen süreçte "ideolojik olaylara karşıtı gerekçesiyle 59 701 kişi, 12 Eylül 1980'den sonra açılan siyasi örgüt davalarında ise halen 20 000 kişi yargılanmıştır. Bu 20 000 kişinin yaşları 20-25 arasında yoğunlaşıyor. İçeride 18 yaşında girip bugün 25 yaşına gelen ve yargılandığı davada hala ifade gelemeyenler var. Öte yandan tutuksuz yargılananlar da, bu durumlarının 7 yıldır sonuçlanmamış olması nedeniyle işe giremiyorlar, yurtdışına çıkamıyorlar, güvenlik soruşturmasını aşamıyorlar.

"En yumuşak askeri idare bizde"
(Kenan Evren, Nokta, 1 Ocak 1984)

★ **Cumhur Yavuz kendisine yüklenen 4 cinayetle yargılanmaya başladığında, kendisinin yöneltilen suçların hiçbirini kabul etmemiştir. İşlemediği cinayetler için kendisini savunma durumunda kalmadığını bir türlü anlayamıyordu. Ancak kendisine böylesi bir hak çok görülmüş, avukatının vekaletini mahkemeye verdiği günle karar arasında geçen 21 günlük zamanda avukatıyla ancak 3'er dakikadan 2 kez görüşürmüştü. 21. günün sabahı mahkemesinde savunmasında hala eksikler olduğunu ısrarla belirtip mehil istemesine karşın, karar aynı günün öğleden sonrasında açıklanıyordu: İdam.**

Çok sanıklı davalarda dosya kalınlığı ortalama 50 000 sayfa. Bu rakam kimi davalarda 250 000 sayfayı bulmuştur. Savcının bu binlerce sayfayı okuyup değerlendirmesi, iddianamesini hazırlaması, ifadelerin alınması, avukatların kısıtlı koşullarda müvekkilleriyle görüşüp gerekli inceleme araştırmayı yaptıktan sonra savunmalarını hazırlanması, yargıçların karara varması ve gerekçeli kararın yazılması ortalama 1 yıl, Yargıtay Savcılığının incelenmesi 1,5 yıl ve Yargıtay'daki duruşmalar da 1-1,5 yıl sürüyor. Bu hesaba göre, siyasi davaların bir bölümü "en iyimser tahminle" 1990 yılında sonuçlanabilecek.

(Kaynak: Milliyet Gazetesi Araştırma-Haber Servisi)

Öte yandan kimlerinde savaş hali uygulanan 12 Eylül davalarında tüm uluslararası hukuk kurallarına aykırı olarak avukatlar müvekkilleriyle görüştürülmemiş, dava sırasında salondan atılmış, savunma görevlerini yerine getirme çabalarından ötürü bu kez kendileri tutuklanmış, yargılanmışlardır. Dinleyicisiz gizli duruşmalara başvurulmuş, sağlık koşulları elverişsiz cezaevi arabalarında dövülerek mahkemeye getirilen, savcı ve yargıçlar önünde dipçiklenen, coplanan sanıkların tek tip elbiseler giydirildiği gibi, duruşmalara don-gömlek çıkarıldığı da olmuştur.

"Onlar siyasi mahkum değildiler. Aslında buntara anarşist demek gerekir." (Turgut Ünal, Cumhuriyet-Siyaset 85, 28 Nisan 1985)

★ **Dev-Sol davasında yargılanan Baki Örs, 1980 yılında tutuklandı, cezaevine konuldu. İfade sırası ancak 1986'da geldi ve ilk ifadesinden sonra hemen tahliye oldu.**

"Bazı ülkelerde komünist partisi var, fakat faşist partisi yok. Biz onlara soruyor muyuz 'siz de neden faşist partisi yok' diye?"
(Kenan Evren, 20 Mayıs 1984 Sarıgöl konuşması)

"Onların yaptıkları açık grevi ideolojiktir. Kendilerine kötü muamele yapıldığından değildir"
(Kenan Evren, 28 Mayıs 1984 Alaşgiri konuşması)

Madde 12 : Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması konularında keyfi karışmalar, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz kalmaz. Herkesin bu tür uygulamalara karşın yasa ile korunma hakkı vardır.

"Devletin çıkarlarını" halka karşı korumayı gündelik uygulamalar haline getiren 12 Eylül

rejimiyle birlikte çalışanların karşısında kabus gibi duran bir uygulama başlatıldı: Güvenlik soruşturması .. Halen kamu sektöründe çalışan veya iş için başvuran personel, üniversite görevlileri, hatta yüksek lisans ve doktora öğrencileri de dahil olmak üzere binlerce kişinin "Özel Güvenlik Soruşturması Yönergesi"nin maddeleri doğrultusunda, özel yaşamı, ailesi ve geçmişi didik didik edilmektedir. Yönergedeki kısıtlara uymayan kişiler toplum içinde çeşitli baskılara maruz kalmakta, mağdur olmaktadır. İstatistiklere göre bugüne dek güvenlik soruşturması nedeniyle toplumsal etkinlikleri kısıtlananların toplam sayısı 1.683.000'i bulmuştur. (Kaynak: Güvensizlik Üçgeni, Güney Dinç, Say Yayınları)

İşte işsiz kalmaktan pasaport alamamaya dek çeşitli engellemelerle sonuçlanan bu uygulamaya göre "sakıncalı" olmaya yeten, ancak inisiyatif kullananın yorumuna oldukça açık olan, ölçülebilmesi olanaksız bazı kısıtlar:

- Akrabası içerisinde komünistlik ve Türklük ilkesine bağlı olduğundan şüphelenilen kimselerle evli olmak..
- Yabancı devlet mensupları, özellikle komünist bloku memleketleri temsilcileri ile ilgisi olmak...
- Sir sakıyamadık, herhangi bir sebeple her zaman ve her yerde dışlanmaktan söylemek gibi bir huya sahip olmak..
- Özellikle komünist blok memleketlerine seyahat etmiş olmak...
- Yabancı bir devletin başkına kapabileceği niteliklere sahip olmak...
- Düşman bir memlekette doğmuş olmak veya hayatının büyük bir kısmını orada geçirmiş olmak...

(Kaynak: Somut, 27 Aralık 1985)

Kişinin yaşamını ipotek altına almaya yönelik bir diğer çarpıcı uygulamada, cezaevlerinden tabiiye olan siyasi hükümlülerin nüfus cüzdanlarının delinmesi uygulamasıdır. Örneğin Mersin E tipi cezaevindeki 601 mahkumun tümünün de nüfus cüzdanları "zımbalandı". Aynı uygulama Sivas ve Yozgat cezaevlerinde de görülmüştür. Buralardan tahliye olan insanlar, nüfus cüzdanlarının üzerindeki zımba deliği nedeniyle, gittikleri her yerde, eskiden siyasi hükümlü olduğu anlaşılabildiğinden, oldukça zor durumda kalmaktadırlar.

(Kaynak: Nokta, 1 Haziran 1986)

Madde 13 : Herkes, kendi ülkesi de dahil olduğu halde, herhangi bir ülkeyi terketmek ve ülkesine dönmek hakkına sahiptir.

Ağustos 1984 itibarıyla 370.337 kişiye siyasi nedenlerle yurtdışına çıkma sınırlaması konmuş. Uluslararası toplantılara davet edilenler, yabancı üniversite ya da bilimsel konferanslara çağrılan, konser tekli alan veya tedavi için dışarıya gitme zorunluluğunda olan bu

insanların seyahat özgürlüğü 5682 sayılı yasanın 22. maddesine dayanılarak engellenmiştir. (Kaynak: Güvensizlik Üçgeni, Güney Dinç, Say Yayınları)

"Aydın damgası kimsekinin tekelinde değildir. Bu millete hükmetmek için aydın olmak gerekmez"
(Kenan Evren, 28 Haziran 1984
Manisa konuşması)

★ Ruhi Su, prostat kanserine yakalanmış, bir süre önce de hastanede ameliyat geçirmişti. Uzun yıllar siyasi nedenlerle pasaport verilmeyen Ruhi Su bu yüzden tedavisi için yurtdışına çıkamadı. Almanya ve İngiltere başta olmak üzere bir çok ülkeden sanat kuruluşları tedavi ve bakımını üstlenmek amacıyla başvuruda bulundu. Ancak sonuç alamadılar. Ailesinin ve yakınlarının iki ay önce İçişleri Bakanlığı ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına başvurusuyla özel izin alınarak Su'ya pasaport verildi. Ancak hastalığının çok ilerlemiş olmasından dolayı Cerrahpaşa Hastanesi'ne kaldırıldı, yapılan ameliyata karşın kurtarılamadı.

Madde 15 : Her ferdin bir vatandaşlığı hakkı vardır; Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirmek hakkından mahrum edilemez.

12 Eylül döneminin koşullarıyla birlikte Türkiye'den ayrılmak zorunda kalan ve Avrupa'ya siyasi mülteci olarak sığınan yaklaşık 6 bin kişi bulunuyor. TRT ve Resmi Gazete yolu ile yargılanmak üzere yapılan "yurda dön" çağrısına uymadıklarından, "yurtdışında Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış güvenliği ile ilgili kanunun suç saydığı şekilde iktisadi veya mali güvenliği aleyhinde faaliyette bulundukları ve yurt içinde bu tür faaliyetlerde bulunup da her ne surette olursa olsun yurt dışına çıktıkları" gerekçesiyle, Türk Vatandaşlığı Kanununda 13 Şubat 1981 tarih ve 2383 sayılı kanunla yapılan değişikliğe dayanarak 12 Eylül sonrasında 187 kişinin yurttaşlık hakkı ellerinden alınmıştır. 1980-1987 yılları arasında yurttaşlıktan çıkarılanların toplam sayısı ise 14 bini bulmaktadır.

(Kaynak: Güvensizlik Üçgeni, Güney Dinç, Say Yayınları)

"Kanunu inkar eden, bu kanundan olmadığını belirten ve 'Kan ne demekmiş?' Kanun büyük oğul, kimseyi yapısı ayırmaz, benim kanun da, Çirkinin, İngilizin, Japonun kanı da ayırmaz" diyen bir insan acaba milletine yararlı bir hizmet yapabilir mi?
(Kenan Evren, 24 Ağustos 1983
Bitlis konuşması)

Madde 17: Herkes tek başına veya başkalarıyla birlikte mal mülk edinme hakkına sahiptir. Kimse keyfi olarak mal ve mülkünden mahrum edilemez.

Ekin-Bılar... Bilim, Araştırma, Proje, Danışmanlık, Organizasyon a.Ş... Hür teşebbüsün başta edildği ülkemizde önce Ekin A.Ş.

adıyla kurulan ve kurucuları arasında ülkemizin sayılı bilim adamı ve sanatçıları olan bu şirketin, kuruluşu, yasalara tamamen uygun olmaması karşın çalışmasına 2 yıl gibi uzun bir süre izin verilmedi. Kurucuları, önce başka bir şirket kurup, onu satın alıp, ismini değiştirmek zorunda kaldılar.

Aynı şekilde, örneğin bir TUSİAD büyük otellerde toplantılar yapar ve bu toplantılar televizyonda yayımlanırken, Türk Ticaret Kanununun açıkça "Şirketler tüzüklerindeki amaç maddelerine uygun gösteriler, toplantılar düzenler" diye belirtmesine karşın Mithatpaşa vergi dairesine KA-54602 vergi numarasıyla kaydetti BİLAR'ın etkinliklerine keyfi olarak izin verilmedi, İstanbul ve Ankara'da dinletiler düzenlediği sinemalar emniyetçe kapatıldı, yöneticilerin defalarca, klmileri 11 saat süren ifadeleri alındı.

Madde 18: Her şahsın fikir vicdan ve din hürriyetine hakkı vardır; bu hak, din veya kanaat değiştirmek hürriyetini, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca, açık olarak veya özel surette öğretim, tatbikat, ibadet ve ayinlerle izhar etmek hürriyetini gerektirir.

12 Eylül sonrasında dinî düşüncelerini yaymağa çalıştıkları gerekçesiyle toplu ya da tek tek birçok dava açıldı. Bunlardan MSP davası, aksi yönde sonuçlanması için gösterilen tüm çabalara karşın, doğal olarak beraatle sonuçlandı. 1985 yılının Mayıs ayından 1986 Ekim'ine kadar geçen 22 aylık sürede ise laikliğe aykırı hareket ettikleri gerekçesiyle İstanbul DGM'de açılan 12 davadan yalnızca biri mahkumiyetle sonuçlandı ve Emin Şenlik-oğlu 6 yıl 3 ay hapse mahkum oldu.

Öte yandan Türkiye'de insanlar düşünce ve inanç özgürlüklerini kullanamıyor, dinî düşüncelerinden ötürü kovuşturmaya uğrayanların yanı sıra, ramazan aylarında oruç tutmayanlara da çeşitli baskılar yapıyor. 8 Mayıs 1987'de Van'da 100 Yıl Üniversitesi yakınlarındaki bir lokale saldıran taş, sopa ve bıçaklı kişiler M. Şirin Tekin'i öldürüp 5 kişiyi yaralayıp baskıların nerelere dek varabileceğini sinyallerini veriyorlardı. Aynı şekilde Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencisi Doğan Çermik'in, ve Erzincan'da işçi Mehmet Bulut'un ramazanda yemek yedikleri için dövülmeleri, Tarsus İmam Hatip Lisesinde öğle namazını kılmayan öğrencinin öğretmenlerinin saldırısına uğraması, Nusaybin lisesi kantin'in oruç tutan öğretmenlerce kapatılması ve Viranşehir Lisesinde oruç tutmayan 48 öğrencinin 3 öğretmeni tarafından sınıfta bırakılması da ülkemizde nasıl bir "fikir, vicdan ve din hürriyeti" olduğunun kanıtlarından yalnızca bazılarıdır.

Madde 19: Herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu özgürlük düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın bilgi ve düşünceleri her araçla aramak, elde etmek ve yaymak hakkını içerir.

Başın ve 12 Eylül 1980-1984 arası

- Açılan toplam basın davası: 181
- Gazetelere verilen toplam mahkumiyet: 316 yıl, 4 ay, 10 gün
- Gazete yayınlarının durdurulması: 17 kez
- Yayınların toplam durdurulma süresi: 195 gün

(Kaynak: Rasm '80-'84, ÇGD yayınları s.197,199)

Görüldüğü gibi 1980-84 yılları arasında gazeteci, yazar, çevirmen ve sanatçılara verilen mahkumiyet kararları toplamı 316 yılı aşmıştır. Bunların yarısından çoğu, 184 yıl 4 ay 15 güne yazı işleri müdürlerine ait bulunmaktadır. Dergiler de dahil olmak üzere, yayın organları toplam

41 kez toplatılmış bulunmaktadır. Tablodan anlaşılacağı gibi Türk basını 6,5 ay (195 gün) bir eksikle çıkmış oluyor. Böylelikle 6,5 ay boyunca her gün en az bir düşünce kendini ifade hakkından yoksun bırakılmıştır.

1974-79 yılları arası Bakanlar Kurulu'na en az yayın yasağı konulan bir dönem iken, 1980-84 arasında yarıya yakın Bakanlar Kurulu'na olmak üzere, kitaplar da dahil 927 yayın yasağı konulduğunu görüyoruz. Bu rakam Cumhuriyet tarihinin son 35 yılında yasaklanan toplam 3 bin 472 yayının dörtte biri kadardır.

Öte yandan çeşitli muhabir, yazarlar müdürü, köşe yazarı, kitap yazarı, çevirmen, yayın organı sahibi ile film ve tiyatro sanatçıları 1980-84 yılları arasında yazılanndan, kitaplarından, oyun ve filmlerinden dolayı toplam 181 kez soruşturma ve kovuşturmayla uğramış ifadeleri almış, haklarında dava açılmış ya da tutuklanmışlardır.

★ *Recep Maraşlı, Kürtlerin tarihi, kültürü nü anlatan kitaplar basan yayınevi sahibiydi. Bu faaliyeti suç sayılarak Temmuz 1982'de 4 yıl, Ocak 1983'de 12 yıl, Mayıs 1983'de 3 yıl, Mayıs 1984'de 8 yıl ve yine aynı yılın sonbaharında 2 yıl olmak üzere toplam 30 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Hakkında ceza aldığı kitapların hepsi 12 Eylül öncesinde basılmıştı. (Kaynak: Yeni Gündem, 16-22 Ağustos 1987)*

Madde 20 :

Herkes toplanma, dernek kurma ve derneğe katılma özgürlüğüne sahiptir.

12 Eylül rejimi'yle birlikte 100-Der, Tün-Der, Tütöd, Mem-Der, Pol-Der gibi birçok demokratik kitle örgütü kapatılmış, yüzbinlerce kişi dernekleşme hakkından mahrum edilmiştir. Başlı Derneğin davası hala sürmektedir. Daha sonra çıkarılan demokler yasası ise, kişinin bu hakkı kullanmasının önüne ciddi engeller koymuştur. Çalışma biçim ve ilkeleriyle işsizlik kılınmış olan Türk Dil Kurumu'nun yerine kurulmağa çalışılan Dil Derneği, başlı temel almış Nükleer Savaşa Karşı Hekimler Derneği, tüm çabalara karşın kurulamamağa çalışılıyor. Öte yandan Anayasal haklarını kullanabilmek için yaklaşık üç yıldır savaşım veren öğrenci derneklerinin önüne sayısız engeller çıkartılarak, bunlar işsizlik kılınmaya çalışılıyor. Bugüne kadar kurulabilen toplam 72 öğrenci derneği'nin büyük bölümüne henüz üye kaydedilebilme hakkı verilmedi, bunlardan ancak 13'ü Genel Kurulunu yapabildi. 60'a yakın öğrenci derneği, hala çeşitli illerdeki mahkemelerin sonucunu beklemekte.

"Atatürk'ün vasiyetiyle Türk Dil ve Tarih Kurumunda işçilerin maaşlarını veriyoruz. Yetmezse bütçeden de para veriyoruz. Bir de tüm personelin maaşlarını şimdi devlet veriyor. Ne anlamım ben bu işten?"

MGK Başkanı Org. Kenan Evren
MGK Tutanakları, Cumhuriyet, 30 Haziran 1987

Madde 21 :

Her şahıs doğrudan doğruya veya özgürce seçilmiş temsilciler aracılığıyla, ülkenin kamu işleri yönetimine katılma, kamu hizmetlerinden eşitlikle yararlanma hakkına sahiptir.

12 Eylül'ün en karakteristik özelliği getirmiş olduğu geniş siyasal yasaklardır. 11 Eylül 1980'e dek faaliyet gösteren 10 yasal parti, AP, CHP, MSP, MHP, TİP, TSP, TBP, TKDP ve SDP kapatılmış, çoğunun yöneticileri yargılanmıştır. Ayrıca parti yöneticilerine 5 ve 10 yıllık siyaset yasağı getirilmiştir.

Öte yandan 12 Eylül sonrasında siyaset yaşamına geniş ipotekler konmuş, parti kapatmalar, devam etmiş, kurucu ve adaylara anti-demokratik bir biçimde veto uygulaması getirilmiştir. Seçimlerde BTP'den 68, Yüce Görev Partisinden 62, DYP'den 57, SODEP'ten 53, Muhafazakar Parti'den 34, Fazilet partisinden 32, Bizim Parti'den 31, Huzur Partisinden 27, Refah Partisinden 25, Bayrak Partisinden 24, Yeni Doğu Partisinden 13, Halkçı Partiden 12, Yenil Düzen Partisinden 9, ANAP'tan 7 ve MDP'den 3 (sonradan ikisine izin çıktı) olmak üzere toplam 457 (seçim sonrası 510'a çıkıyor) kişi MGK'nın veto'suna uğradılar.

Madde 23 :

Herkesin gerek kendisi, gerek ailesi için yiyecek, giyim, konut, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını teminin edecek uygun bir yaşam seviyesine ve işsizlik hastalık sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkanlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır.

Madde 25 :

Herkesin çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya, hiçbir fark gözetilmeksizin eşit çalışma karşılığında eşit ücretle hakkı vardır.

"The Economist" Dergisi 1986 yılında 120 ülkede insan haklarının durumunu değerlendiren bir kitap hazırladı. "Dünya İnsan Hakları Kılavuzu" adlı bu kitapta Türkiye, insan

haklarını gözleme açısından 67. sırada yer alıyor ve "insan hakları karnesi"nden 100 üzerinden 40 alarak sınıfta kalmış oluyor. İşte Türkiye'nin notlarından bazıları:

KONU	NOT	GEREKÇE
— Örgütlenme özgürlüğü:	ZAYIF	(İzne tabi, sıkıyönetim yasaları etkili)
— Ülke dışına seyahat özgürlüğü	ZAYIF	(Güvenlik ve askerlik nedeniyle pasaport verilmiyor)
— Eğitimde ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı	ZAYIF	(Üniversite apolitize edilmeye çalışılıyor, öğrenci örgütlenmiyor, öğretmenler siyasi nedenlerle işten atılıyor)
— İnsan hakları ihlallerinin denetimi	ZAYIF	(Yerel gözlemciler baskı altında, uluslararası insan hakları gruplarıyla ilişki yok)
— Basın siyasi sansürü	ÇOKZAYIF	(Yetkililer içeriği denetliyor, eleştirilemeyen makamlar var, gazeteciler sık sık tutuklanıyor)
— Bağımsız mahkemeler	ORTA	(Güvenlik suçları ve siyasi suçlar yalnızca sıkıyönetim mahkemelerinde görülüyor)
— Vatandaşlıktan atılma	ZAYIF	("Yurda dön" çağrısına uymayan vatandaşlıktan çıkılıyor)
— Suçluluğu kanıtlanana dek suçsuz sayılma	ZAYIF	("Güvenlik suçları" tanımı ve polislin kanı olması da tutuklama hakkı ihlallerine yol açıyor)
— Kişisel mülkiyete keyfi el konulamaması	İYİ	(Mülkiyet hakkına saygı gösteriliyor)
— Mahkeme kararı olmak-makluzin polisi kimsenin evini aramayacağı kuralı	ÇOKZAYIF	(Sıkıyönetim yasası izinsiz ev aramaya izin vermiyor)

(YÖK'ün yalnızca ilk üç yılında:) ODTÜ'den atılan öğ. üyesi: 330 Ank. Univ. den atılanlar: 227

Diğer üniversitelerden atılanlar: 1 253

(Kaynak: Bilim ve Sanat, Nisan 84)

Atılan bir doçentin devlete maliyeti: 40 milyon
Toplam zarar: Trilyonlarca lira

(Kaynak: Nokta dergisi, sayı 33)

(Üniversiteden atılan öğrenciler:)

1984-1985 öğretim yılında: 40.000

1985-1986 öğretim yılında: 40.000

(Kaynak: ÜSYM Dokümanasyon birimi, 1986)

YÖK'ün yayınladığı bir broşürde "Yüksek Öğretimin ülke çapında yeniden planlaması ile yüksek öğretim çağındaki gençlere daha geniş eğitim-öğretim imkanının yaratılması ve böylece diğer ülkelere kıyasla çok düşük olan yüksek öğretim okullaşma oranının bir ölçüde yükseltilmesi mümkün olmuştur" denmesine karşın istatistikler bunları yalanlıyor. Artık Türkiye'de 100 000 öğrenci haftada sadece 6.5 saat TV'den ders alarak Açıköğretim Fakültesinde okuyor ve sonra diploma alıyor.

Eğitim düzeyini yükseltmek bir yana YÖK, binlerce öğretim üyesinin okuldan uzaklaştırıldığı, kalanın da pasifize edildiği bir ortam yarattı. Üniversite kapılarında yağılan yüzbinlerce genci üniversiteye sokarak olumlu bir görünüm yaratmağa çabalayan YÖK yönetimi, çözümü onları kitlesel olarak okuldan atmakta buldu. Üniversitelerde bilimsel, mali, akademik özerklikten eser bırakmayan YÖK devrinde, fakültelerin, dekanların seçme görevleri bile ellerinden alındı. 1933-52 yılları arasında üniversitemizde çalışmış olan Prof.

Hirsch, "Yabancı üniversitelerin artık Türk bilimsel kuruluşlarını kendilerine eş sayma olanağı kalmayacaktır" derken; YÖK, Ekim 1983, Şubat 1986 arasında 10 yeni üniversite açarak, varolanlara da yeni birimler ekliyor, ve tüm bunlar yapılırken; bunların ne kültürel ne de eğitimsel altyapı imkanları hazırlanıyordu. Üniversitelerde taşralama dönemi başlamış ve uzak ilçelere kadar giden yüksek öğretim birimlerinin bina ihtiyaçlarını bile karşılamasına aldırış edilmiyordu.

Ayrıca YÖK'le birlikte eğitimde fırsat eşitliği tamamen ortadan kaldırma pahasına öğrencilerden yılda 100.000 TL'ye yakın "harç" parası alınıyor ve bu paranın nereye gittiğini rektörler bile bilmiyor.

Öte yandan, ilk ve orta öğrenim de de fark bir durum yaşanmıyor. 12 Eylül'den sonra izlenen eğitim politikası gereği, düzeyin düşürülmüş olmasının, sosyoloji, felsefe gibi bilimsel düşünceyi geliştiren derslerin zorunlu olmaktan çıkarılmasının, din derslerinin zorunlu kılınmasının, meslek liselerinin laboratuvar, ve çeşitli araç-gereçlerden yoksun olmasının, diplomaların üniversiteye kayıt sırasında gerekli bir belge olmanın dışında hiç bir işe yaramamasının, ders kitaplarının ve kütüphanelerin bilimsel verilerden yoksun, batta onları tahrif edici nitelikten olmalarının yanı sıra, orta öğrenim olanağının kullanılmasında da giriş sınavı, paralı, özel okullarda artmasıyla büyük bir fırsat eşitsizliği hüküm sürmektedir.

"Sokullu, Sumatra, Caix adalarına asker, topuç, gemici yolladı, ve Türk nüfuzunu artırmaya çalıştı. Fakat onun ölümünden sonra işbaşına gelenler, Türk milleti için çok hayırlı olacak bu gibi işlerle asla uğraşmadılar." (Emin Öktaş, Ortakul Tarih Kitabı)

Enflasyon oranları:

Yıllar	Toplam	Yıllık Ort.
1973-1979	% 216.7	% 30.9
1980-1986	% 336.1	% 48.2

İşbulma umudu:

Yıllar	Toplam	Yıllık Ort.
1973-1979	% 126.15	% 21.02
1980-1986	% 18.38	% 3.06

İşsizlik Oranı:

Yıllar	Toplam	Yıllık Ort.
1974-1979	% 78.6	% 13.1
1980-1985	% 97.7	% 16.28

Gerçek Ücretler:

Yıllar	Gerçek Ücret Endeksi
1977	100
1979	75.9
1986	44.13

(Kaynak: Petrol-İş, '86 yılı için)

12 Eylül'ün işçi ve emekçi kesimler üzerindeki olumsuz etkileri böyle iken, bir de olaya holdingler açısından bakmakta fayda var. Hangi iktidar gelirse gelsin, her dönemde "partiler-üstü", "iktidarlar-üstü" bir görünüm sergileyen ve düzenin kaymağını toplamaya devam eden iki büyük holdingimiz Koç ve Sabancı, en "müreffeh" dönemlerini 12 Eylül sonrasında yaşamışlardır. 1986 verilerine göre, Koç Holding, 1976'nın fiyatlarıyla, son 10 yılda 318 milyar 800 milyonluk bir ciro yapmış bulunmaktaydı. Buradaki her 100 liranın 70'ini ise 1981-1985 yılları arasında kazanmışlardı. Sabancı Holding'de, yine sabit fiyatlarla 317 milyar 900 milyon lira tutan 10 yıllık cirosunun yüzde 58'ini 12 Eylül sonrasındaki 5 yılda yapmıştı.

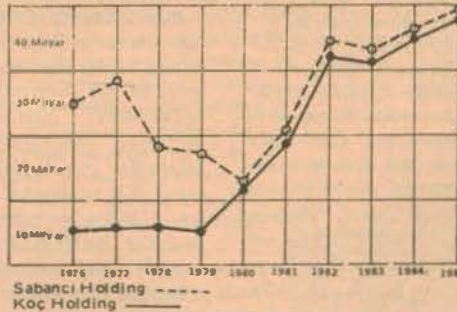
Koç Topluluğu, 1976'da yaklaşık 2.5 milyar lira kâr etmişti. 1985'te, enflasyonun yarattığı artışla birlikte de 98.5 milyarı bulan kârı, enflasyonun etkisi giderilerek hesaplandığında 3 milyara çıktığı görülüyor. Çarpıcı olan bu rakamın 1980'de 1 milyar 285 milyona kadar düşmüş oluşu ve sonraki dört yılda hızla yükselişidir. Aynı şekilde Sabancı'nın da 1976'da 1

milyar 300 milyon düzeyinde olan kârları, sabit fiyatlarla 1985'te 2 milyar 865 milyona bulmuştu.

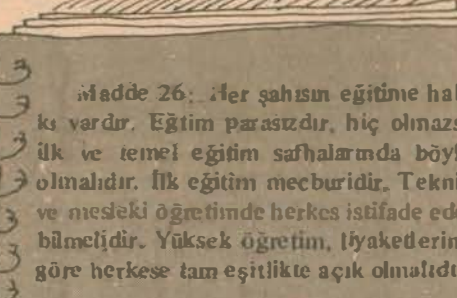
12 Eylül sonrasında holdinglerin kârları artarken ekonominin dengesi de altüst oluyor, örneğin 1979 yılı sonunda Türkiye'nin, 13.6 milyar dolar olan dış borcu (faizler ve kullanılmayan krediler hariç) 1985 yılı sonunda 25 milyar dolara aşırıyordu. 1983 dış borçlarının 18.4 milyar dolar olduğu gözönüne alınırsa, 2 yılda 7 milyar liralık bir artış olduğu görülüyor. Bugün ise, dış borçlarımızın 1987 başı itibarıyla 30 milyar dolara vardığı bilinmektedir.

(Kaynak: Nokta, 4 Mayıs 1986)

HOLDİNGLERİN 12 EYLÜL ÖNCESİ VE SONRASI SATIŞ GRAFİKLERİ:

Sabancı Holding ———
Koç Holding - - - - -

Madde 26: Her şahsın eğitime hakkı vardır. Eğitim parasızdır, hiç olmazsa ilk ve temel eğitim safhalarında böyle olmalıdır. İlk eğitim mecburidir. Teknik ve mesleki öğretimde herkes istifade edebilmelidir. Yüksek öğretim, iyakederine göre herkese tam eşitlikte açık olmalıdır.

12 Eylül ve Eğitim

15-21 yaş grubu: 7 milyon

Öğrenim görenler: 1.5 milyon

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://pankey.org>

yük sıkıntıları içine düşmüştür. 70 sente muhtaç olunan günler yaşanmıştır. İşte o sıkıntılı günler yalnız bizim değil tüm kapitalist

geçmişini anımsamak

Taner Gürel

Saatli Maarif takvim yaptıkları-
nın 12 Eylül 1980'ni
gösterdiği mübarek
Cuma günü 2. Cum-
huriyet'ten 3. Cum-
huriyet'e geçişir. Pa-
şalar günlerce kim-
selere hatta karıları-
na bile haber ver-
meden ülkeyi esenli-
ğe çıkaracakları siya-
sî ve iklimsel koşul-
ları tartışmışlardır.
Bu tartışmalar gelin-
lik tazelerin oyaları-
na attıkları simli ilmekler denli
titiz olay ilmeklerinden kuruludur.
Olay ilmekleri paşaları, tankların
paletlerinin çamurlara batınayaca-
ğı bir gün arayışına itmiştir. İşte
o gün 12 Eylül 1980 Cuma günü-
dür ve yönetim olağan halden
elde olmayan nedenlerle olağanüs-
tû hale geçecektir.

Orduyu kışlasından çıkaran,
tökezleyen 2. Cumhuriyet'ten
3. Cumhuriyet'e geçme gereğidir.

Modern zamanların Türkiye
tarihinde neden, niçin, nasıl soru-
larına yanıt aramak ve tarihi yaz-
mak için bir dayanak noktası bul-
mak gereklidir. 2. Cumhuriyet'ten
3. Cumhuriyet'e geçişi anlamak
ve tarih yazıcılarına göreli kolay-
lıklar sağlamak için tarihi 12 E O
ve 12 E S diye ayırmak manzara-i
umumiye'yi kavramayı kolaylaştı-
racaktır.

Ne ki, 12 E Ö 'yi anlamak
için o günkü koşulların oluşturu-
duğu toplumsal yap-boz tahlosun-
dan kimi ana parçaları biyütec al-
tına yatırmadan da kısa tarihimizle
bugünü örtüştürmek mümkün
değildir.

K'nileri herşey 24 Ocak ka-
rarlarıyla başladı derler. Kimileri
de 24 Ocak kararları ile bir kez
daha bu üretim tarzıyla bu ülkenin
yönetilemeyeceği gün yüzüne çık-
tı derler. Kim ne derse desin, bu
cennet vatanınız bir zamanlar bû-

sisteminin de kıvrım kıvrım kıvrı-
randığı günlerdir. Ama bilim
adamları gecelerini gündüzlerine
katarak buna bir çare olmalı diye
araştırmalar yapmaktadır. Şikago
nüfusuna kayıtlı 1126 Doğu 59
Sokak'ta Sosyal Bilimler binasının
bodrum katında oturur bulunan
Milton Friedman ve kimliği tam
olarak tesbit edilemeyen yanın-
daki prof. kılıkli şahıslar soruna bir
çözümü bulurlar. Çözüm sizlik, anı-
lara saklı güzellikler, insanları hep

atalarının geçmişlerine sümükler.
Friedman ve arkadaşları da kapita-
lizmin şahlanış çağında nostaljik
turlar atarlarken şeytana bile kü-
labını ters giydiren buluşlarını
yaparlar. "Bırakınız yapınlar bira-
kınız geçsinler" in çağdaş yeniden
üretimini bulurlar. Kapitalist siste-
mi ayakta tutan merkezlerde
"sermaye birikimi sorunlarını nasıl
aşarız" sorusu, her zaman az ge-
lişmiş kapitalist ülkelerin ekono-
milerinde merkezle uyum soru-
nunu gündeme getirir. Friedman'ın
Keynes'in her şeye burnunu sokan
burjuva devletine yeni bir biçim
vermek gereği üzerine görüşleri
gündeme gelir. Sağlık, sosyal, eği-
tim, öğrenim, devletin yönetmeye
çalıştığı sanayi kuruluşları enfla-
syonun baş nedenidir. Çevre ülke-
ler hammadde ve ucuz işgücü
sağlasınlar, ÇUŞ'ler (Çok Uluslu
Şirketler) gelip yatırım yaparak
sıkıntıları açacaklardır der.
Friedman yalnızca kuramla, ko-
nuşmakla zaman yitirmek iste-
mez. Birçok ülkeden öğrenci ge-
lmekte okulları ve masterleri bitir-
diklerinde teknokrat olarak ülke-
lerine dönmektedirler. Yine bir-
çok ülkeden asker gelmekte harp
sanatı ve ekonomi politika üzerine
aklının erebildiğini öğrenmekte-
dir.

Öğreticilerde, acaba öğrenci-
ler anlattıklarımızı doğru kavradı-

lar mı sorusu bir yılan gibi kıvrım-
lanmaktadır. Kıvrınmaktansa, in-
sanlık tarihine bilimsel bir bulu-
şun sergilenişini bırakmak yeğdir
düşüncesiyle Latin Amerika'da
deneylere girişirler. 13 Latin Ame-
rika ülkesinden 10'unda Friedman
babarı egemen olur.

Her uygulamanın bir takım
araçları ve sloganları vardır.
Friedman, kapitalizmde özgür pi-
yasaya gerek var, özgür politik or-
tama gerek yoktur buyurur. Dev-
let ekonomiden çekilsin, yatırımlar,
harcamalar uğraş alanı dışına
çıksınlar, yalnızca emek piyasası-
nın ve yeni sermaye birikim
modelinin içeriğine ilişkin anlaya-
madıkları yerleri örnekli açıkla-
malarla göstere'sin der. Devletler
kendisine düşeni yapmak
için Latin Amerika ülkelerinde
birbirini kıskandıracak işlevleri
yüklenir. Ucuz işgücü piyasasını
kurar, denetler, bozmaya kalkı-
şan, devletin dibine dinamiti yer-
leştirip fitili ateşleyenleri bulur,
sorgular, minferit olaylara kur-
ban gittiye gömer ve huzur ve
güven sağlar. Askerler garnizon-
dan dışarı çıkarak Allah Kurtar-
sın I, Canlı Ceset II gibi operas-
yonlarla halkı yeni modelin
içeriği üzerine aydınlatmaya
koyulurlar. Okulda devletin anlatı-
dığı derslerde dalga geçen haylaz
öğrenciler bu açık kuşlarda dev-
letin neliğini öğrenirler. Bu ne-
liği yalnızca haylaz öğrenciler
öğrenmez, yeni birikim modelini
anlamakta güçlük çeken orta ve
tekel dışı burjuvalar da öğrenir-
ler. ÇUŞ'ler birer ikişer gelmeye
başlarlar. Halkın kısa sürede uyum
ÇUŞ'lerin bir anda yatırım
alanlarına dalmalarını sağlamıştır.
Beyaz eşya, otomotiv, elektronik
eşya bunların üretimini sağlayan
teknoloji transferleri gerçekleştiril-
r. ÇUŞ'ler yerel tekelde aşka
başlar. Herşey ihracata dayanır-
ca kârlar da ihracat etkinlikleri
içine girer. Ekonomiden çekilen,
emek piyasasını düzenlemek göre-
vinl üstlenmek için yeniden örgüt-
lenen devlette, yeni iş kolları do-
ğar, işkenceciler, minferit işken-
ceciler, cellatlar, geçici yadakalıcı
diktatörler; bunlar maaşlı çalışan-
lardır, gölge oyuncularındır.

Latin Amerika'da "özgür pi-
yasaya gerek vardır, özgür politik
ortama gerek yoktur" uluslararası

harekatı sürerken, bizde de 24
Ocak kararları alınır. 1977 ve
1978 yıllarında IMF hükümet et-
mekte olan zevattan desteğini
çekmiş, kuruş yardım etmemekte-
dir.

IMF "ithal ikameci modelin
kimseye hayrı yok, bırakınız yap-
sınlar buakınız geçsinler" demek-
tedir. TUSİAD da bu görüştedir.
Hatta TUSİAD, tedbirler alan MC'
ci ve Sosyal Demokrat hükümet-
leri korkan, sorun kaydırıcı unsur-
lar olarak görmektedir. Enflasyon
vardır ki bu, işçi ücretleri'nin ma-
liyetinin yüksekliliğinden doğmak-
tadır. Anarşi vardır ve ödemeler
dengesinde açık vardır, kardeş
kardeşi vurmaktadır, paşalar "na-
sıl yapsak da en uygun günde ikti-
darı alsak" diye düşünmektedirler.
Ege'de Yunan ve Ortadoğu'da İslami
sorunlar vardır. Haksız ka-
zançlar, almış başını gitmiştir. Ge-
nelkurmay Başkanı 40 bin lira
maaş alırken otelde çalışan bir ko-
mi 57 bin lira maaş ve bahşişlerle
yüzüne yakın para almaktadır.
Siyasetçilerin memleketi yönete-
meyeceği gün geçtikçe berrakla-
r. 60 yılından bu yana ülke içi-
deki sınıf mücadelesi yoğunlaş-
mıştır. Sanayi burjuvazisi her dö-
nemeçte iktidar bloku içinde yeri-
ni sağlamlaştırmakta ve egemen-
liğini artırmaktadır. Tüccar ve ta-
rım kesiminde kaybolan rantın or-
taya çıkmasını da istemektedir.
Tüccar kılığındaki babaların yükü
artık çekilemez durumdadır. Yeni
çalışma yasaları, militan sendikalar
hareketin dağılması, siyasal parti-
lerin yeniden kurulması gerekme-
ktedir. IMF, "allah ne verdiyse,
hiyar, domates, marul ekin, de-
nizleri temiz tutup yeşili koru-
yun, huzur ve güveni sağladığınız-
da, yani ihracata dönük modele
uygun ortamı yarattığınızda zaten
sorunlarınız ortadan kalkacaktır"
iyi niyeti içindedir.

Tartışmalar, laf dalaşı sürer-
ken paşalar, teknokratların da
yardımı ile 2. Cumhuriyet'ten 3.
Cumhuriyet'e geçişir paşalar.

Sonbaharın yazdan çaldığı,
güneşin ılık öpücükler gönderdiği
12 Eylül 1980 sabahı olağan hal-
den olağanüstü hale geçilir.

Bu geçişte en çok yaygarayı
bir siyasal örgüt koparır. Nasıl
oluyor da oluyor biz içerdeyken
fikirlerimiz iktidarda oluyor diye
hayıflanıp dururlar. Nasip işte.

Fusun Yücel

11

Barışı Kim İstiyor? Kim Silahsızlanmadan Yana?

Nilgün Esen

Günümüz insanının karşısına, tarihte bir eşi daha olmayan bir sorun dikolmuştur. Yeryüzünde yaşamın, insan soyunun yokolmasını önlemek. Bu sorun, insanlığın karşılaştığı çok sayıdaki karmakarışık diğer sorunların üstünde ve önündedir. Günceldir. Bilimsel-teknolojik devrim, insanlığa kendini gelişkin bir biçimde yeniden varetmede, ilerlemede sonsuz olanaklar sunarken, aynı zamanda da yeryüzünü birkaç defa yok edecek kadar tahrip gücü yüksek silahlar ortaya çıkarmıştır.

Bugün insanlığın karşısında iki yol vardır: Ya ölümler bir savaşta birlikte yok olmak, ya da insan soyunu korumak, hep birlikte yaşamaktır. 'Olmak yada olmamak', üçüncü bir yol yoktur.

Bu sorun insanlığın karşısına sistem farkı tanımadan, salt insan olmanın sorunu olarak çıkmaktadır. İnsanlığın evrensel, topyekün sorunlarının en başında gelmektedir. Çünkü nükleer bir savaşın galibi olmayacak; hiçbirine, sistere farkından dolayı böyle bir savaşta sağ çıkamayacaktır. Bu nedenle barıştan ve silahsızlanmadan yana olma; politik, ideolojik, ulusal ve dinsel ayrımlıkların üstünde hatta sınıfsal ayrımları aşan bir yanı vardır. Sadece insan olma, sağduyulu, gerçekçi olma, barıştan ve silahsızlanmadan yana olmak için, dünyadaki barış güçlerinin yanında yer almak için yeterlidir. Barış ve silahsızlanma, insanlığın bu evrensel sorunu; bu temelde oluşan, dünyaya çapındaki barış güçlerinin birliği ile başarılabılır.

Reykjavik ve sonrasında Sovyetler Birliği'nin geliştirdiği öneri ve programları yakından ve büyük bir duyarlılıkla izleyen barış güçleri, bu önerilerin büyük bir içtenlik taşıdığını, kendi istekleri ile uyum içinde olduğunu gözlüyorlar. Sovyetler Birliği'nin 2000 yılına kadar yeryüzünü nükleer silahlardan arındırma programı, dünya barış güçlerinin büyük ilgisine neden oluyor.

Bu çerçevede, Reykjavik sonrasında Sovyetler Birliği'nin önerilerinin neler olduğunu, buna karşı ABD'nin tutumunun nasıl geliştiğini gözlemlemenin yararlı olacağını düşündük. Aşağıdaki yorumlarımız tablodokümü hazırladık. Okuyucularımızın çarpıcı sonuçlar çıkaracağını umuyoruz.

ABD

19.10.86: Reagan: "SDI'dan vazgeçmek, İngiltere Başbakanı Chamberlain'in Nazilere karşı radardan vazgeçmesi gibi. Ya da Çekoslovakya'dan vazgeçmek gibi bir şey olurdu.."

25.10.86: Reagan: "Üzerinde anlaşmaya vardığımız konuların, anlaşmaya varamadığımız konuların rehinesi olmasına izin veremeyiz."

26.10.86: Reagan: "Amerikalılar hiçbir anlaşma yapmamanın, kötü bir anlaşma yapmaktan iyi olduğunu biliyor.."

30.10.86: ABD'nin yeni önerileri belli oldu. Stratejik silahlarda yüzde 50 indirim, Avrupa'nın orta menzilli nükleer silahlardan tümüyle arındırılması, 10 yıl içinde yalnızca balistik silahların tümüyle kaldırılması öngörülmüyor.

12.1.87: Savunma Bakanı Weinberger: "3 ay içinde uydusavar denemelerine, 2 yıl içinde de uydusavar üretilimine geçilecek.."

16.1.87: ABD, bu üç konunun ayrı ele alınmasını istiyor.

SSCB

19.10.86: Gorbachev: "SDI denemelerinin karada yapılmasını kabul edebiliriz.. (Reykjavik'te SSCB SDI denemelerinin laboratuvar dışına çıkarılmasına tümüyle karşıydı)"

22.10.86: Gorbachev: "Silahsızlanma çabalarına kapıyı kapatmadık. Silahların kontrolünü tartışmaya açacağız."

26.10.86: Gorbachev: "Silahların kontrolü konusunda Reykjavik'te eşsiz bir fırsat kaçırıldı.. Ancak anlaşmak hala mümkün."

14.11.86: Sovyetler, Kola Yarımadası'ndaki orta menzilli nükleer füzelerinin tümünü söktüler. SBKP Politbüro üyesi Ligaçev: "NATO ve ABD'nin bizim bu iyiyet girişimimize yanıt verceğine inanıyoruz."

12.1.87: SSCB, uydusavar denemelerinin karşılıklı olarak yasaklanmasını istiyor..

16.1.87: Çevre silahsızlanma görüşmelerinin yedinci turu başladı. SSCB, uzun menzilli füzeler, orta menzilli füzeler ve SDI konusunda paket anlaşmasından yana.

24.2.87: Sovyet nükleer moratoryumu 560 gün sonra bitti. Bu süre içinde ABD 25 nükleer deneme yaptı. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Gerasimov: "ABD denemeleri durdurulursa, moratoryuma geri döneriz."

SSCB

1.8.87: Gorbaçov'un yeni önerisi: "Reykjavik'te anlaştığımız orta menzilli füze konusunu burada dökelim. Biz, Çekoslovakya ve D. Almanya'daki füzelemizi derhal çekelim."

2.3.87: Öneri genişliyor: Gorbaçov, silahsızlanma konularını birbirine bağlı ele alınması konusundaki ısrarlarından vazgeçtiklerini açıkladı: "Orta menzilli füze konusunda, SDI'den bağımsız anlaşma yapalım."

11.4.87: Gorbaçov, bu kez Avrupa'ya yerleştirilmiş kısa menzilli füze konusunun orta menzilli füzelere ayrı olarak ele alınmasını önerdi. Ayrıca SSCB'nin kimyasal silah yapımını durdurduğu ve bu silahların stoklarının yok edilmesi için özel bir fabrika kurmakta olduğu açıklandı.

16.4.87: Gorbaçov, önerisini yineledi, genişletti: 1.D. Almanya ve Çekoslovakya'dan kısa menzilli füze kaldırılmalı. 2. Orta menzilli füze anlaşması çerçevesinde kısa menzilli füze anlaşması da yapılmalı. 3. Yıldız savaşları için fabrikalarda da deneme yapılabilir.

6.5.87: Gorbaçov'un 2000 yılına dek dünyayı nükleer silahlardan arındırma konusundaki önerisi üç madde halinde açıklandı: 1. İlk aşamada 6-7 yıl içinde stratejik füzelemizi sayısız karşılıklı olarak yüzde 50 azaltılacak. İki ülkede sadece 6'şar bin füze bağlı bulundurulabilecek. 2. İkinci aşamada 1990'da başlayacak. Nükleer indirim devam edecek. İlk aşamada nükleer füzelemizi sadece dondurmakla yükümlü olacak İngiltere ile Fransa'nın ikinci aşamada sayıyı düşürmeleri öngörülüyor. 3. Son aşama 1995'te başlayacak. Tüm nükleer silahlar 2000'e kadar ortadan kaldırılacak.

ABD

22.5.87: ABD yönetimi, Gorbaçov'un Asya-Pasifik'teki nükleer füzelere ilişkin önerisini geri çevirdi.

25.5.87: Başkan Yardımcısı Bush, ülkesinin Sovyetler'le "adil, denetlenebilir ve istikrar sağlayıcı" bir anlaşma yapmaya hazır olduğunu, ancak Sovyetler'in Batı Avrupa'yı ABD'den ayırmaya çalıştığını, ayrıca NATO savunmasını zayıflatmayı amaçladığını söyledi.

4.6.87: Bonn hükümeti, top raklarındaki 72 adet, 700 km. menzilli Pershing 1A füzelemizi halması koşuluyla "tüper sıfır" formülünü kabul edeceklerini açıkladı.

20.6.87: NATO Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanı Rogers, NATO'nun Avrupa'daki Sovyet hedeflerini vurabilecek diğer nükleer silahları tehlikeye sokacak önerileri reddederek, "bu işe bir son vermesi" gerektiğini söyledi.

25.7.87: F.Almanya Başbakanı Kohl, Gorbaçov'un önerisini beğenmedi. 72 Pershing 1A'ların anlaşmadılacak anlaşma kapsamına alınmasına karşı olduğu belirtildi.

3.8.87: Yıldız Savaşları projesi 1 trilyon doları mal olacak. ABD Kongresi 'nce hazırlanan bir raporda, sistemin sadece uzaya yerleştirilmesinin 1 trilyon doları bulacağı bildirildi.

SSCB

20.5.87: Gorbaçov, ABD'nin Japonya, G.Kore, Filipinler'deki orta menzilli füzelemizi kaldırması halinde, Asya'daki Sovyet füzelemizi tümünü sökeceklerini açıkladı.

1.6.87: Varşova Paktı zirvesi tamamlandı. Pakt, NATO'ya silahsızlanma konusunda doğrudan görüşme önerdi.

13.6.87: Silahsızlanmayla ilgili en üst düzey yetkilisi Viktor Karpov, Bonn'un Pershing 1A'ların anlaşmadışı bırakılması koşulunun, "çifte sıfır" çözümünü gerçekten istemediği anlamına geldiğini belirtti.

23.7.87: Gorbaçov: "Asya'dan da orta menzilli füzelemizi kaldırmaya hazırız. Dünya çapında çifte sıfır çözümü doğru ilerleyeceğiz."

26.7.87: Censure heyetindeki orta menzilli füzelemizi uzmanı Alexei Obuklov, ABD'nin denetleme konusunda son derece karışık önlemler önerdiğini, ayrıca Pershing 1A füzelemizi sökülmesine karşı çıkarak anlaşmayı zorladığını söyledi.

ABD

10.2.87: Reagan, Washington Post'a demeç verdi: "Sovyetler'e fikrini sormayın, onlara sadece deyin ki ABD SDI projesini başlatabilir. Bu için neye mal olacağını biliyorum. Faturayı ödemeye hazırım."

15.3.87: Washington, orta menzilli füzelemizi kısa menzilli füze indirim konusundan bağımsız ele alamayacaklarını bildirdi.

27.3.87: Washington, SSCB'yi orta menzilli nükleer füzelemizi kaldırılması önerisi çerçevesinde, kısa menzilli nükleer füzelemizi atırlama sözünden caymakla suçladı. Censure silahsızlanma görüşmelerine ara verildi.

25.4.87: Reagan, SSCB ile orta menzilli füzelemizi konusunda bir anlaşma sağlanması için Censure'de denetleme konusunda görüş birliğine varılması gerektiğini söyledi.

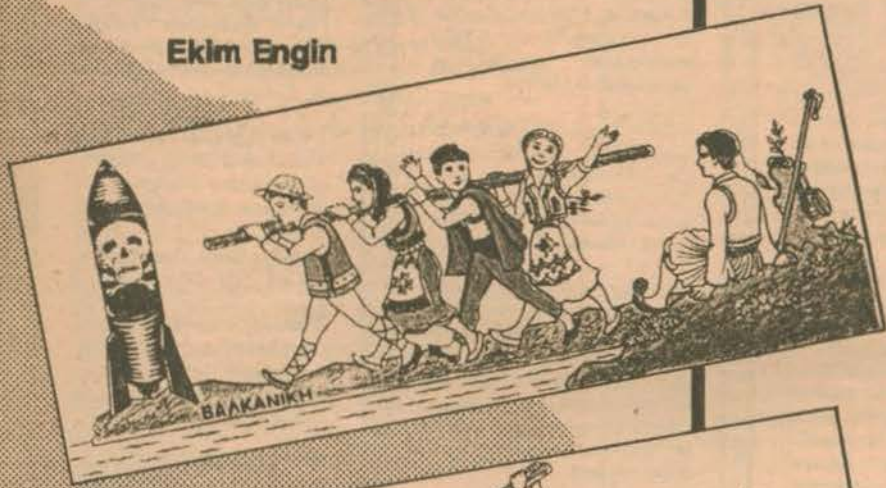
6.5.87: Censure silahsızlanma görüşmeleri ABD heyeti Başkanı Kampelman, hem ülkesinin hem de SSCB'nin silahsızlanmada en öncelikli amaçlarından biri olan uzun menzilli nükleer füzelemizi yüzde 50 indirim öngören bir anlaşma taslağı hazırladıklarını söyledi.

BALKANLARDA ve DÜNYADA NÜKLEER SİLAHSIZ BÖLGELER İSTEMİ

Ekim Engin

"Balkanlar'ın nükleer silahlardan arındırılması mücadelesi bölge ve dünya barışı için yaşamsal önemdedir... Bu mücadeleye omuz vermek önde gelen bir görevdir..."

İlk atom bombasının Hiroşima'ya atılmasından bu yana geçen süre içerisinde nükleer silahlanmanın giderek artan bir ivmeyle uşşmış olduğu korkunç boyutlar ve yeryüzünün olduğu kadar uzayın da her an patlamaya hazır bir silah deposu haline getirilmiş olması, dünya halklarının nükleer tehlikeyi önleme çabaları konusunda giderek kendini daha fazla sorumlu hissetmesine ve bu anlamda barışı koruyacak kalıcı yöntem ve araçlar geliştirmesine yol açmıştır. Sosyalist ülkeler, 3. dünya ülkeleri ve kapitalist ülkelerdeki ilerici, demokrat, barışsever güçler, her fırsatta nükleer silahların yasaklanmasını, henüz bulunmadığı yerlere yerleştirmemesini ve bunların tehdit aracı bile olarak kullanılmasını talep etmektedirler. İşte bu taleplerin somut bir örneği de, dünyanın çeşitli yerlerinde nükleer silahsız bölgelerin kurulmasıdır.

Gerçekte böylesi bir talep ortaya son zamanlarda çıkmış değildir. SÖCB tarafından daha 1956 yılında nükleer silahların yayılmasına karşı bölgesel coğrafi sınırlarımda yöntemlerinin geliştirilmesi istenmiştir. BM'de ilk kez Sovyet delegesi tarafından, F.Almanya, D.Almanya ve onlarla komşu olan devletlerin topraklarında atom savaşı birliklerinin, atom ve hidrojen silahlarının herhangi bir türünün gerçekleştirilmesinin yasaklanmasından hareket ederek, Avrupa'da sınırlama ve teftişe tabi özel bir bölge oluşturulması önerilmiştir.

Bu tür çabaların ilk ürünü olarak Antarktika'yı askeri rekabetten ve nükleer silahlardan korumak mümkün olmuştur. 1959 yılının Aralık ayında Antarktika hakkında bir uluslararası anlaşma imzalandı. Anlaşmanın temelini, bu kıta topraklarının, ancak barışçıl amaçlar için kullanılması öngörüyordu. Anlaşma, kıtanın silahlandırılmasını orada nükleer denemeler yapılmasını ve nükleer

artıkların gömülmesini yasaklıyordu.

1960'lı ve 70'li yıllarda ulusal kurtuluş savaşı vermiş olan genç bağımsız ülkeler, dünyanın çeşitli yerlerinde nükleer silahlardan arındırılmış barış bölgeleri oluşturulması yolunda kararlı istemler dile getirmeye başlamışlardır. Zira 3. dünya ülkeleri de silahsız bölgeler oluşturulmasını; kaynaklarının ülke yararma özgürce kullanılması, toprak bütünlükleri ve barışçıl gelişimlerini garanti altına almanın bir önkoşulu olarak görmekteydiler.

Örneğin 'uyanmakta olan' Afrika, daha 1964 yılında nükleer silahsız bölge olma kararlılığını tüm dünyaya duyurmuştu. Yeni kurulan Afrika Birliği Teşkilatı, ırkçı G.Afrika Cumhuriyeti dışında, kurtuluşuna kavuşmuş ve bağımsız tüm devletleri birleştirip, BM binyesal altında nükleer silahlar üretmemek ve onun kontrolüne sahip olmaya girişmeyeceğine dair anlaşma imzalamaya hazır olduğunu açıklamıştı. Ancak sömürgeci güçler böyle bir anlaşmanın imzalanmasına fırsat vermemişti.

1967 yılında ise Meksika'da, Latin Amerika'da nükleer silahların yasaklanmasına ilişkin Tlatelolco Anlaşması'nın imzalanması büyük yankılar uyandırmıştı. Tarihsel bir önem taşıyan bu anlaşmaya göre, imza atan ülkeler, Latin Amerika'da nükleer silahsız bölge statüsüne uymak ve bunu karşı çıkan ülkelere karşı savunmak durumundadırlar. Uluslararası hukuk kuralı niteliğindeki bu nükleer silahsız statü, Latin Amerika'da 200 milyona yakın kişinin yaşadığı 23 devleti kapsamaktadır.

1985 yılının Ağustos ayında Pasifik Okyanusunun güney kesimindeki, Avusturalya ve Yeni Zelanda'yı da kapsayan 13 ada devleti, okyanusun kendilerine ait olan kesiminin nükleer silahsız bölge ilan edilmesi

**Anti-Faşist Balkan Gençliği Kongresine
Gönderilen Telgraf:**

**BALKANLARDA SÜREKLİ BİR BARIŞIN
SAĞLANMASINDA BALKAN
DEMOKRATİK GENÇLİĞİ
ÇOK ŞEY YAPABİLİR**

Anti-faşist Balkan gençliğinin ilk kongresine selamlarımı sunarım. Balkan ülkelerinde Alman istilacılara karşı verilen millî kurtuluş savaşında anti-faşist balkan gençliği ön saflarda yer almıştır. Bugün kurtuluş savaşı zafere sonuçlanmıştır. Fakat Balkan ülkelerinde gerçek demokratik hareketin kurulmasında, gerçek demokrasinin yerleşmesinde gerekli olan faşist izleri kökünden sökme için yeni şartların getirdiği savaş devam etmektedir. Tarihin cartını ters yönde çevirmeye uğraşan ve basını kaldıran geçmişin perisi güclerine karşı, bu mücadelede, anti-faşist gençlik, saflarını güçlendirmek zorundadır. Gözleri dönmüş düşmanlara karşı Balkan halklarının işbirliği ve kardeşliğinin kurulması için Balkan gençliği arasındaki kardeşlik ve bağlılık sağlam bir temel oluşturmaktadır. Balkanlarda ve Avrupa'da sürekli bir barışı sağlamak için, Sovyetler Birliği ve bağımsızlık yanısı bütün halkların gençleriyle sıkı işbirliği kurarak demokratik Balkan gençliği çok şeyler yapabilir. Toplantınızın başarılı ve verimli olmasını içtenlikle dilerim. Hephinizin ellerini bütün kalbimle sıkarım.

Georgi DİMİTROV
10 Temmuz 1945, Moskova

konusunda bir anlaşma imzalandı.

Ayrıca trill ufaklı birçok ülke, yöre, kent hatta mahalle, kendilerini nükleer silahsız bölge ilan ederek bu konuda kamuoyu oluşturma çabası içine girmişlerdir. Japonya'nın 600'ü aşkın yerleşim bölgesi, Avusturalya'nın ticaret filosu mürettebatının çoğunun yaşadığı mahalleler, Kanada eyaletlerinden Manitoba, İzlanda'nın limanları, İngiltere'de birçok kent belediyesi bunlardan yalnızca birkaç örnek.

Nükleer silahlardan arındırılmış bölge olma çabalarının güncel örneklerinin arasında Hint Okyanusu, Güneydoğu Asya, Karaipler ve Akdeniz'in yanı sıra ülkemizi de yakından ilgilendiren Balkanlar gelmektedir. Türkiye'yi saymazsak Balkan ülkelerinin hemen tamamının hükümetleri, bölgenin nükleer silahlardan arındırılması yönünde çeşitli etkinliklerde bulunuyorlar. Bu konuda çaba gösteren Balkan halkları nükleer silahsızlanmaya paralel olarak, diğer tüm arındırılmış bölgelerde olduğu gibi Balkan ülkelerinin de birbirlerinin iç işlerine karışmama, barış içinde birarada

yaşama ülkelerine uyma, karşılıklı dostluk, güven ve işbirliği koşullarının yaratılması, bölgenin potansiyel çatışmalardan uzak tutulması, bölge dışı güçlerin müdahalesine izin verilmemesi ve bölge ülkelerinin tüm yabancı askeri üyelerden arındırılması konularında oldukça kararlıdılar. NATO gibi saldırgan bir askeri paktın ileri karakolu durumunda olan Türkiye'nin ise bu tip bir anlaşmaya yanaşmaması, kıta sahanlığı ve Kıbrıs sorunlarının çözüm beklediği bir dönemde Balkan ülkelerinin barış ve işbirliği konularının önüne yeni bir engel olarak dikilmesine yol açmaktadır. Özal hükümetinin bu konudaki tavıdığını yeniden gözden geçirmesi Balkanlar'da etkin ve kalıcı bir barışın sağlanabilmesi yolunda önemli bir adım

olacaktır. Bölge ülkelerinde insanlar, yasaklayıcı trafik işaretleri, panolar, sloganlar, dilekçeler, mitingler ve festivallerin yanı sıra barış çağrılarının dile getirildiği konferans ve uluslararası toplantılarda sorunun önemini vurgular, batı komşumuz Yunanistan, örneğin bir Larissa ilini nükleer silahsız bölge ilan edip, Balkanların nükleer silahlardan arındırılması istemini yükselten barış yürüyüşleri düzenlerken, bir zamanlar anti-emperyalist "Yurtta barış, dünyada barış" özdeyişini kendine şiar edinmiş bir ülke olarak Türkiye, böyleci çağrılara kulak vermemezlik edemez.

SBKP Genel sekreteri M. Gorbacov'un da belirttiği gibi "Nükleer silahların yayılmaması ve dünyanın çeşitli yerlerinde nükleer silahsız bölgelerin oluşturulması için alınacak önlemlerin, nükleer savaş hazırlıkları alanlarının daraltılması savaşımında önemli bir yeri vardır. Bölge bölgelerin oluşturulması boş bir temennî, bir hayal ürünü olmayıp, insanların barış, işbirliği ve yumuşamaya olan ıztadesini yansıtan uluslararası yaşamın olumlu bir olayıdır." Günümüzde barış yalnız Türk, Yunan ya da Balkan halklarının değil, tüm dünyanın gözardı edemeyeceği denli canalıcı bir öneme sahip olup, nükleer silahsız bölgeler konusunda dünyanın dört bir yanından yükseltilen istemler de bunun bir benidir.

**TÜRKİYE BARIŞ DERNEĞİ GENEL BAŞKANI
MAHMUT DİKERDEM'İN 1 EYLÜL DÜNYA BARIŞ
GÜNÜ DOLAYISIYLA BASINA YAPTIĞI
AÇIKLAMA**

**TÜRKİYE
BARIŞ DERNEĞİ
GENEL BAŞKANI
MAHMUT DİKERDEM
“Dünya halklarının
dayanışması,
savaş kışkırtıcıların
hüsranına
uğratmanın sağlam
güvencesidir.”**

Barış güçleri bu yıl DÜNYA BARIŞ GÜNÜ'nü haklı bir sevinç ve coşku içinde kutluyorlar. Çiinkil yıllardır uğrunda kararlı, yoğun uğraş verdikleri Silahsızlanma süreci olumlu bir aşamaya ulaşmıştır. Nükleer silah gücünü elinde bulunduran iki büyük devlet, Avrupa ve Asyada konuşlanmış füzelerin tümüyle ortadan kaldırılması konusunda ilke anlaşmasına varmış bulunuyorlar. Anlaşmanın yakında yapılacak bir doruk toplantısında kesinleşmesi tüm barışseverlerin beklentisidir.

Kuşku yok ki son gelişmeler nükleer silahlardan arındırılmış bir dünya özleminin artık bir düş olmaktan çıkıp elle tutulur bir hedef haline geldiğini göstermesi bakımından son derece umut vericidir. Ancak, dünya barış güçleri bugün belki her zamankinden daha uyanık ve dikkatli bulunmak zorundadırlar. Çünkü genel silahsızlanma süreci geri dönülmez noktaya erişinceye dek, Emperyalizmin, askersel sanayi komplekslerinin, silah tekellerinin dünya barışının önüne daha nice engeller çıkarabileceği, komplolar düzenleyebileceği unutulmamalıdır. Ne var ki, barıştan yana olan dünya halklarının dayanışması, şimdiye değin olduğu gibi bundan sonra da engellerin üstesinden gelip savaş kışkırtıcılarını hüsran uğratmanın sağlam güvencesidir.

Türkiyenin barış ve demokrasi güçleri 1 Eylül Dünya Barış Günü'nü öteki ülkelerde olduğu gibi yığinsal etkinliklerle kutlamak olanağından yoksundurlar. Ancak, yasal koşullar ne denli kısıtlayıcı, siyasal baskılar ne kadar ağır olsa da, ülkemizde Barış Hareketi günden güne daha yaygınlaşacak, yükselişini sürdürecektir, yarınların aydınlık dünyasının kurulmasına vargüçle katkıda bulunacaktır.

Bu mutlu vesileden yararlanarak, ulusal barış örgütümüzün adını taşıyacak bir BARIŞ ÖDÜLÜ'nün kurulması için çalışmalara başlandığını ve Ödülün ilk kez BARIŞ DERNEĞİ'nin kuruluş yıldönümü olan 3 Nisan 1988 günü verileceğini açıklamaktan kivanç duyuyorum.

Uzlaşmaz sınıf çelişkilerine dayanan bir sosyal sistem olan günümüz kapitalizmi varlığını yağma savaşlarıyla sürdürmektedir. Emek-sermaye çelişkilerinin en üst noktaya varmakta olduğu bir çağda, güç kullanarak dünyanın paylaşımı amacını güden emperyalist savaşlar, her geçen gün tüm insanlık için giderek daha yıkıcı ve tehlikeli bir hal almaktadır. Uygarlığın, modern bir imha savaşının dehşet verici sonuçlarından mutlaka kurtarılması gerekliliğini özümsemiş olan barış yanlı güçler ise, aralarında önemli farklılıklar olmasına karşın, başta Dünya Barış Konseyi olmak üzere, çeşitli örgütler aracılığı ile mücadelelerini sürdürmektedirler. Kapitalist güçlerin bu farklı eğilimlerin aralarındaki ayrımları körükleyerek barış hareketini zayıflatmak ve emperyalist hedeflerinin önünü açmak için olağanüstü bir çaba gösterdiğini düşünürsek, bu ayrımlara tek tek incelelenmesinin önemi de anlaşılır. İşte bu noktadan hareketle, bu yazıda, uzun yıllar barış hareketinde önemli bir ağırlığa sahip olmuş bir eğilimin temsilcileri olan pasifistlerin düşüncelerini tarihsel bir perspektif içinde, sosyalistlerle olan benzerlik ve ayrımları ile birlikte ele alacağız.

TARİHSEL GELİŞİM

Savaşa ve silahların kullanılmasına ilke olarak cebpe alan bir sosyal düşüncenin ürünü olan pasifizm, bilimsel sosyalizmden çok daha önceleri, barış düşüncesinin tarihiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Hareket adını, latince barış anlamına gelen "pax" kelimesinden almıştır. Sistemli bir düşünce ve davranış biçimi olarak günümüz pasifizminin temellerinde Reform çağının Mennonite ve Anabaptistleri tarafından geliştirilmiş olan "direnmeme" (non-resistance) doktrini ve 19. yy'da ortaya çıkarak örgütlü Anglo-Amerikan barış hareketinin oluşmasını sağlayan Quaker hareketi vardır. Politika sahnesinde aktif bir yer almaktan kaçınan Mennonite mezhebinin üyeleri savaşa katılmayı vicdanen reddeden insanlar olup, amaçları ilk bristyanların kardeşlik duygusunu geri getirmektir. Anabaptistler ise inançlı insanların savaşa katılmamaları ve silah kullanmamaları gerektiği görüşündedirler. Quaker'lar ise, dünyadan el ayak çekme politikasını savunan kendilerinden önceki akımlardan farklı olarak, başta dünyayı değiştirmenin yollarını arıyorlar, ancak tam bir değişimden çok, sosyal reformları savunan bristyan bir düşünce geliştiriyorlardı. Savaş ve şiddet, "azizler"ce kullanılmış olsalar dahi, insanın içinde var olan İsa'nın ışığı ile çelişir buluyorlar, değil savaşmak, savaş vergilerini bile ödemeyi reddediyorlardı.

Kristiyan pasifistleri, savaşı, günah olduğu için lanetlerken, aydınlanma çağının insanları da savaşa hem insanlık, hem de akıldışı olduğu için saldıyorlardı. 19. yy'nın örgütlü barış hareketleri de önceki dönemlerin bu dinsel kökenli düşüncelerinden etkileniyorlardı. Ancak bunlardan hiçbiri savaşın köhürlüğü ile ekonomik sistemin hastalıkları arasındaki bağı açık bir biçimde göremiyorlardı. Neden olduğu madde yıkım yüzünden savaş lanetleniyor, ama onun çağdaş toplum içindeki kaynaklarının farkına varılamıyordu. Savaşın ekonomik, toplumsal ve siyasal yapılarla arasındaki bağlantıyı ortaya koyan sosyalist anti-militarizmden farklı olarak, tarihsel pasifizm savaşı, şiddeti ve askeri hizmetlere katılmayı hemen hemen tümüyle dinsel bir dürtü ile reddediyordu.

Ancak 1914'ten itibaren barış hareketi giderek yeni bir karakter kazanmaya başladı. 1920'lerin sonunda ise pasifist uygulamada büyük bir kabarma görüldü.

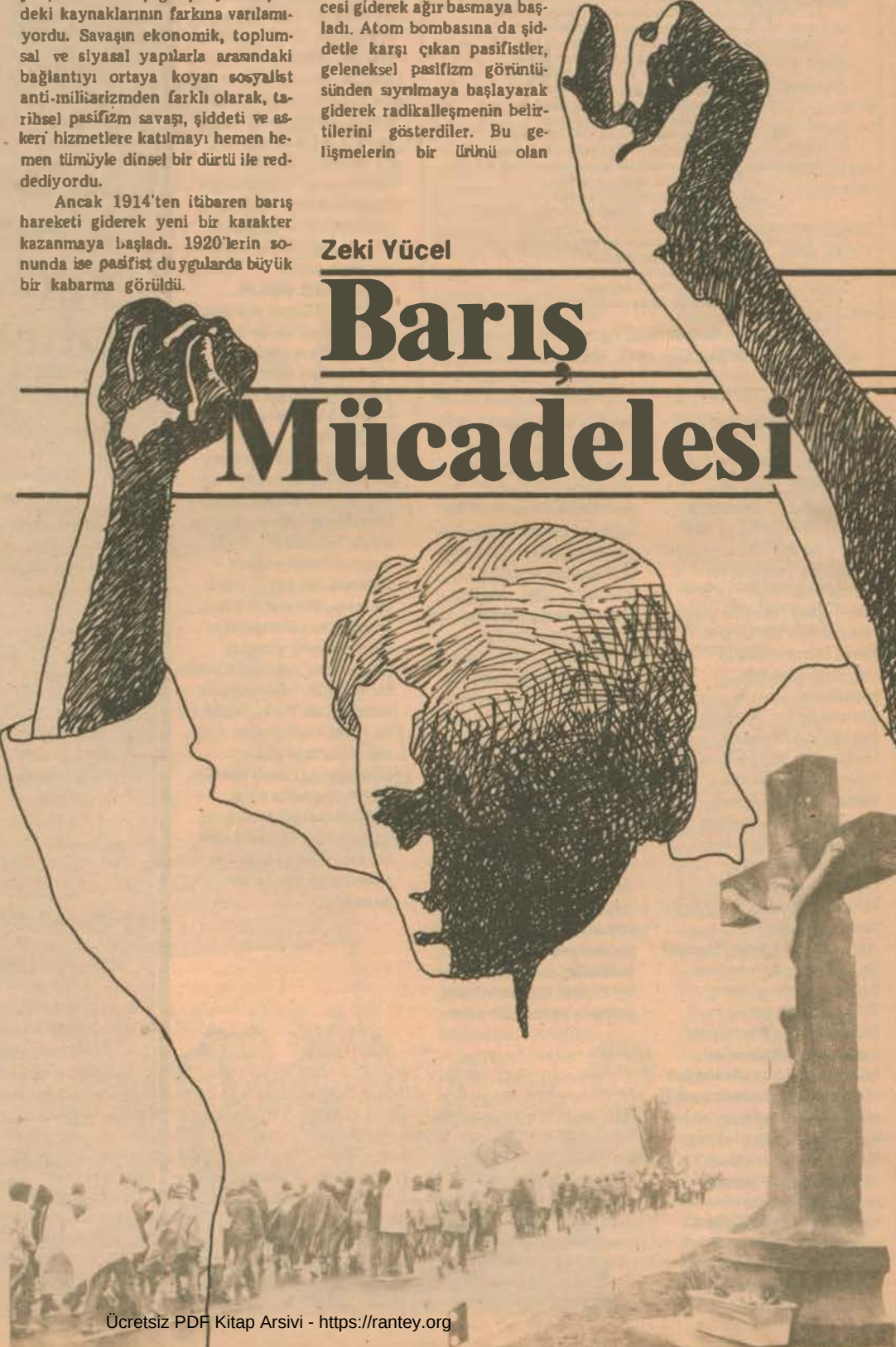
Geleneksel pasifizmin safıların da Hitler'in 1933'de iktidara gelmesiyle önemli dalgalanmalar oldu. Örneğin 1914'ten beri inanmış bir pasifist olan Einstein, değişen koşulların barış sorununa yeni bir yaklaşımı zorunlu kıldığını göyerek, nazizmin uygulamalarının da etkisiyle, "ben barış için savaşmaktan yana-yım" diyerek görüşlerini değiştirmişti. Tüm bu gelişmelerin sonucunda, pasifistler arasında "örgütlü bir güçle karşı çıkılabileceği" düşüncesi giderek ağır basmaya başladı. Atom bombasına da şiddetle karşı çıkan pasifistler, geleneksel pasifizm görüntüsünden ayrılmaya başlayarak giderek radikalleşmenin belirtilerini gösterdiler. Bu gelişmelerin bir ürünü olan

"nükleer pasifistler" de, savaşlara son verebilmek ve barışı getirmek amacıyla bir dünya hükümetinin kurulmasını dahi ister oldular.

Dünya savaşları ile yaşanan felaketler toplumsal, siyasal ve ekonomik temelleri olmayan barış düşüncelerinin etkili ve kalıcı olamayacağını gösterdi. Nükleer çağ ile birlikte, barış için dile getirilen özkemler, farklı gruplar tarafından da istenmiş olsa, giderek birbirine benzemeye başladı. Daha güçlü, daha

Zeki Yücel

Barış Mücadelesi

etkin ve daha yaygın bir barış hareketi için 1948'de Polonya'da toplanan Dünya Aydınlar Kongresi'nce alınan kararlar sonucunda, 1949 yılı Nisan ayında Paris'te toplanan, 20 milyon üyeli 18 uluslararası ve 105 ulusal kuruluşu temsilen 2.000 delegenin katıldığı Dünya Barış Kongresi'nde, ilk başkanı F.Joliot Curie olacak olan Dünya Barış Konseyi'nin kurulması kararlaştırıldı. Pekçok ünlü bilimadamı, sanatçı, hukukçu, yazar, politikacı ve gazetecinin de üyesi olduğu konseyin çatısı altında, sosyalistler ve pasifistler de dahil olmak üzere hemen her düşünceden barışçı insanlar yer almıştır.

SOSYALİSTLERLE OLAN AYRIMLAR

Tarihsel süreç içerisindeki değişik zaman dilimlerinde savaşı siddetle kınayan çıkışlar yapan ve "sonsuz barış"ın gerçekleşmeye yolları konusunda birçok ütopyik teori sergileyen pasifistler, gerçekte savaşın temel nedenlerini ortaya koymaktan oldukça uzak kalmışlardır. Genelde, savaşın ahlaksızı özelliğini kınamayı, onu engelleme girişimle-

İstisnalar, savaşta bağımsız, rastlantısal bir olgu olarak değil, izlenen politikaların bir uzantısı olarak değerlendirilmelerinde yatar. Bu anlamda finans kapitalin çıkarlarına hizmet eden saldırgan, yayılmacı politikalar ile, ulusal hakları ve bağımsızlığı savunarak zulme karşı çıkan halk hareketlerinin izlediği politikalar birbirine karşıt olmamak gerekir. Bu özelliği dikkate almayan ve gözü kapalı olarak her tür savaşta reddeden pasifistlerden farklı olarak, sosyalistler, her zaman haklı ve haksız savaşlar arasında kesin bir ayırım yapmışlar, ilkinin sonuna kadar desteklerken, ikincisine şiddetle karşı çıkmışlardır. Sosyalistlere göre, emperyalistler tarafından çıkarılan haksız savaşlar, başka halkların ülkelerini zaptetmek, rakip güçleri iflasa sürükleyip ulusal zenginliği talan etmek gibi yağmacı amaçlar taşıyarak, tekeli burjuvazinin sınıfsal egemenliğini korumasını sağlarlar. Haklı savaşlar ise tamamen ayrı bir karakter gösterirler. Bu tür savaşlar sömürücü rejimlerin yıkılmasını, sosyalist devrimlerin kazanılmasını korumak, ulusal bağımsızlığın elde edilmesini ve istilacı saldırganlar karşısında anayurdun savunul-

ge konduğunu, Avrupa ve üçüncü dünya ülkelerinin yanı sıra denizleri ve uzayı da birer nükleer depo haline getirme planlarının hep Washington patentli olduğunu, SSCB'nin tarihinde hiçbir saldırgan savaşı başlatmadığını, bu ülkede savaş propagandasının anayasa ile yasaklanmış olduğunu tüm kanıtları ile vurgulanışlardır. Pasifistlerin bu konudaki tüm iddialarını bilimsel olarak çürüten sosyalistler, saldırgan savaşların ve silahlanma hevesinin sömürü düzenlerinden doğduğunu ve bu nedenle kapitalizmle ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu, sosyalizmin öncüsü SSCB'de ise savaşı isteyecek, körükleyecek ve bundan çıkar sağlayacak hiçbir politik güç, sınıf, sosyal grup ve örgüt olmadığını da gözler önüne sermişlerdir.

SOSYALİSTLERLE ORTAK NOKTALAR

ABD emperyalizmi barış hareketini bölmek için sürekli olarak hareketi oluşturan heterojen gruplar arasındaki ayrılığı körüklemekle, sosyalistlerin hareketi tekeline almak istediği aldatmacasını yaymakta, barışçılara karşı bireysel ve kitlesel bir terör uygulamakta ve bu amaçla başta Dünya Barış Konseyi olmak üzere tüm uluslararası demokratik örgütlere NATO gizli servisleri ve CIA aracılığıyla darbeler indirmek istemektedir.

Tüm bu çabalara karşın barış hareketini oluşturan güçler arasındaki birlik her zaman daha ağır basmış ve baskın olmuştur. Bu anlamda sosyalistler ile pasifistlerin de barış mücadelesindeki ortak noktaları, pratikler, aralarındaki ayrımlardan çok daha önem kazanmaktadır. Herseyden önce hem sosyalistler, hem de pasifistler, barışın korunmasının çağımızın bir numaralı sorunu olduğunda birleşmektedirler. Aynı şekilde her ikisi de, uluslararası sorunların güç kullanarak, ya da güç kullanma tehdidi ile çözümlenmeye çalışılmasına karşınlar. Sınırı ya da bölgesel bile olsa, herhangi bir nükleer savaşta çok çabalecek bütün askeri-stratejik doktrinleri reddediyorlar. Pasifistler de, sosyalistler gibi, silahlanma yarışının tüm çeşitlerini karşınlar ve nükleer olsun olmasın, tüm silahların kitlesel olarak imha edilmesi gerektiğini savunuyorlar. Gene aynı şekilde Avrupa'ya orta menzilli füzelerin yerleştirilmesine, ya da uzayın Yıldız Savaşları adı altında bir silah yarışına çevrilmesine de karşın çıkıyorlar. Bu örneklergiderek çoğaltılabilir. Bunlara hemen, son yıllarda pasifistlerin, uzun süre karşın çıkmış oldukları ulusal kurtuluş savaşları gibi bir konudaki tavırlarının gözle görülür bir biçimde değişmekte olduğunu da eklemeliyiz. Silahlı mücadeleleri tümüyle reddeden karakterlerine karşın pasifistler, gide-

faşist rejimlere karşı savaşım veren halklarla dayanışma konusunda sosyalistlerle birlikte bareket etmeye başlamışlardır. Zaten başta da belirttiğimiz gibi, pasifizmin yüzyılın başındaki karakteri ile, bugünkü karakteri arasında önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Günümüz pasifistlerini NATO üslerine, nükleer reaktörlere karşı etkin gösteri, yürüyüş ve direnişlerde bulunur, mitingler, imza kampanyaları, açlık grevleri düzenler; barış nöbetleri tutar; hatta bu anlamda güvenlik güçleri ile çatışırken görmekteyiz. Özetle, böylesine etkin protesto eylemleri içerisinde, sosyalistler ile yanyana yer alan günümüz pasifistleri ütöpic anlayışlarının yerine giderek militan bir pasifizm anlayışını geçirmişlerdir.

BİRLİKTE YÜRÜMEK

Günümüzde dünya barış hareketi, halkların giderek artan siyasal etkinlikleriyle birlikte, emperyalist saldırılarına karşı duran yaşamsal bir unsur haline gelmiştir. Dünya halklarının barış hareketi içindeki yerleri, sosyalist sistemin gücü ile orantılı olarak, emperyalizm yeni bir dünya savaşı çıkarmasını engelleme çabalarında ifadesini buluyor. Kapitalist sistemin kendi içindeki çelişkileri de bu çabaları güçlendirmektedir. Burjuvazinin ılımlı kanadı, kendi sınıf karakterinin bir sonucu olarak anti-sosyalist tavrını korumaya çalışmakla birlikte, nesnel koşulların da değerlendirilmesi ile, uluslararası sorunları karşılıklı çıkarlar temelinde çözümlmeye yanaşmak eğilimindedir.

Bugün bütün ülkelerdeki en geniş demokratik kesimler, yeni bir savaşın insanlığa neier getirebileceğini ve bunun sosyalist devletler, uluslararası işçi hareketi, sosyalist olmayan barışsever devletler ve emperyalizmin saldırın planlarına karşı çıkan tüm güçlerin ortak çabalarıyla engellenebileceğini kavramış durumdadırlar.

Gerek ulusal, gerekse uluslararası savaş karşıtı örgütlerin ilke ve metodları tek tek çeşitli farklılıklar gösterebilir. Ancak, pasifist de olsa barış kitlelerin barıştan yana duyguları çoğu zaman bir protestonun başlangıcını, savaşın gerici niteliğine karşı çıkışı ifade eder. Bu duygular, sürekli ve demokratik bir barışın sağlanabilmesi için itici bir güç de oluşturduklarından, örgütlü bir barış mücadelesi içerisinde pasifistlerin de sosyalistler ve diğer barışçı güçlerle birlikte omuz omuza yer alması, tekkelci burjuvazinin savaş çıkartkanlığına karşı önemli bir güç oluşturur. İşte dünya halklarının gerçek çıkarları burada yatmaktadır ve başarının ana koşulu da tüm barış eylemlerinin dayanışması ve mücadelenin birliğinden geçmektedir.

ve Pasifistler

rinin eksenine oturtan pasifistler, böylesi bir tavrı mücadele için yeterli görmektedirler.

Oysa sosyalistler savaşa hiçbir zaman duygusal açıdan bakmamışlardır. Tam tersine sosyalist düşünce, savaşın egemen sınıfların sömiren politikalarının bir uzantısı olduğunu ortaya koyarak, onun gerçek nedenlerini ilk kez bilimsel açıdan irdelemiştir. Sosyalizminde gelen düşünürleri, yapıtlarında, savaşlara bir son verebilmek için toplumların sosyal yapılarının değiştirilmesi ve sınıfsal çelişkilerin ortadan kaldırılmasının gerekliliğini belirtmişlerdir. Savaşın sınıfsal nedenlerini ortadan kaldırmayı amaçlayan sosyalistler ile, militarizm ve savaşlardan en çok etkilenen işçi sınıfının çoğunluğunu oluşturduğu kitlelerden kopuk bir biçimde, işlevlerini yalnızca soyut barış uyarılarıyla sınırlandıran pasifistler arasında en önemli fark işte burada yatmaktadır.

Çatışmaya yol açan bir diğer öğü de, barış kavramının yorumlanmasında kendinl göstermektedir. Bazı pasifistler "sıralı" "uluslararası barış" kavramının yerine "sosyal barış" "sınıflar - arası barış" gibi deyimleri geçirmeye çalışıyor. Bu tip yaklaşımlar kitleleğn kafasını bulandırarak, olayın sınıfsal özünün gözlerden ırak tutulmasına yol açıyor. Tabii bu durum da tekeld burjuvazinin ekmeğine yağ sürüyor.

masını sağlamak üzere yapılan savaşlardır ki, barış adına bunlara karşı çıkmak, barışın en büyük düşmanı olan emperyalizmin oyununa gelmek demektir.

Öte yandan, savaşa pasifist bir açıdan son vermek ise, tamamen ütopyadır. Pasifist açıdan son verilen bir savaş, sadece emperyalist bir barışı getirir. Ancak böyle bir barış, finans kapital dışında kimse- nin işine yaramaz. Çünkü o geçi- ci bir ateşkes anlaşması, bir perde arası, halkların yeniden katledilme- si için bir hazırlık dönemi olmaktan öteye geçemeyecektir.

Kırmızı pasifistlerin, batılı propaganda kaynakları doğrultusunda ileri sürmüş oldukları ve "eşit sorumluluk" kavramı çerçevesinde dünya sosyalist sisteminin öncüsü SSCB'nin de en az ABD kadar silahlanma yarışında sorumlu olduğu savına katılmayan sosyalistlerin bu konudaki yorumları da, diğer bir ayırtıl noktasını oluşturmaktadır. Her iki "süper güç"ün de gerçek bir barış istemediğini iddia eden bazı pasifistler, ABD'nin yanı sıra SSCB'nin de silah üretmekte olduğunu, bu nedenle bu çışın yarışın bir parçası olarak değeriendirilmesi gerektiğini ileri sürbilmektedirler. Sosyalistler her ömekte, atom, hidrojen, nötron gibi bombalara, katalararası balistik füzeler ve Yıldız Savaşları gibi tüm silahlanma projelerinin SSCB'nin bitiren uyarılarına karşın hep ilk kez ABD üretmiş PDF Kitap

B

arış, eşit haklar ve demokrasi olarak özetlediğimiz

meselerimizin çözümü kısa vadeli ve kolay olmayacaktır. Bu meseler genel olarak tüm vatandaşlarımızın ortak meseleridir ve ancak herkesin bir ucundan tutması ile çözülebilir. Varolan tek tek kuruluşların hiçbirisi meseleri tek başına çözecek kadar güçlü değildi. Birlik olmak, birleşmek problemlerin çözümü yönünde ilk ve en önemli adımdır...

Zeki Erkut*

BARİŞ

YOLUNDA

BİR TREN

AVRUPALI

GENÇ

İŞÇİLER

9 Temmuz tarihinde, Paris'ten hareketle Berlin'e varacak olan trenin önü, siyasal görüş ve eğilimleri dilleri, ulusları farklı gençlerle doluydu: Portekizli, İspanyol, İngiliz, İrlandalı, Danimarkalı, Belçikalı onlarca genç. Kimileri omuzlarına gitarlarını asmış, kimileri içi poster, broşür ve rozet dolu çantalar taşıyor. Kimileri birbirleriyle şakalaşıyor. Paris yakınlarından Marinine Sanchez, üzerinde CGT yazısı olan ipek eşarabını bağlamış, çevresinde kimsecikler yokmuş gibi alabildiğine rahat, avaz avaz bir Fransız işçi marşını söylüyor. Az sonra bir grup Fransız genç işçisi de kendisine eşlik ediyor.

Yüzü güneşten iyice pişmiş bir İspanyol genci, Endülüs'ten kalan bir şölen, bir şenlik havasını yeniden yaşamak istercesine bir yandan gitarının tellerine hızlı hızlı vurarak şarkı söylüyor, obur yandan da küçük ve sert topuk vurmalarıyla oynuyor.

İngiliz punk'çısı Mike Williams biraz şaşkın, biraz kararsız hareket-

li kalabalığı kamutsız gözlerle izliyor.

Bir okul bahçesinin hareketliliğini, canlılığını ve civil cıvılgını anımsatan sesler saatlerin 16.-45'i gösterdiği anda tren vagonlarına taşındı.

Hareket saati gelmişti. Artık aynı amaç doğrultusunda biraraya gelmiş kız-erkek onlarca genç sendika üyesi aynı hedefe doğru yola çıkabiliirdi.

Demiryolu işçisi Fransız Philippe Phalipaud ile Pierrick Balon bir adım daha atarak trenin son

vagonuna, üzerinde "TRAIN DES JEUNES SYNDICALISTES D'EUROPE" (Avrupalı Genç Sendikacılar Treni) yazısı bulunan çok renkli bir bez pankart astılar.

Tren, Demokratik Almanya'nın başkenti Berlin'de toplanan diğer genç işçileri de bağrına basmak için yola koyulurken her dilden Nazım Hikmet'in şu mısraların göğü selamlıyordu:

Alnımızda yanar gençliğin tacı,
yorgunluğun anasını satarsın
Elimizde neşemizin kılıcı
Ufukları önümüze katarsın
Göğsümüz kuvvetli, gönlümüz temiz
Tükenez yolları tüketiriz biz...

Evet, 6-19 Temmuz tarihleri arasında CGT (Fransa), FDJB (Demokratik Almanya ve AUUCTU (SSCB) sendikal kuruluşların işbirliği ile düzenlenen ve "Avrupalı Sendikaların Karşılıklı Anlaşış ve Diyalogu İçin" sloganı altında 26 Avrupa ülkesinden 380 genç işçinin katıldığı "Pitsunda-87" toplantısının öyküslü işte böyle başladı.

Bugün gençlik hakkında, geçmişte olduğundan daha fazla konuşuluyor, yazılıyor, çiziliyor. Televizyonlarda, radyolarda gençlik için özel programlar hazırlanıyor. Gençlik kampları kuruluyor, gençlik yararına tasarılar yapılıyor. Bir başka deyişle her sosyal hareket, "çoşkun devrimci çalkantılar çağında, kapitalizmin sosyalizm ile dünya çapında çatışma çağında toplumsal yaşama atılmakta olan" gençliği hesaba katmadan yapamıyor.

Bu çok doğal bir şeydir. Çünkü, iki sistemin, iki yaşama biçiminin tarihsel yarışı, sınıf mücadelesi ve ulusal kurtuluş hareketleri gençlik üzerinde derin etki yapmakta ve onları kaçınılmaz olarak sosyal süreçlere katılmaya itmektedir.

"Nükleer tehlikeyi önlemek için gücümüzü birleştirelim"

lantısında genç delegeler silahsızlanma sorununun genç kuşak için birinci derecede önemli olduğunu ve Avrupa'nın nükleer ve kimyasal silahlardan arındırılması uğrunda yürütülen mücadelenin şiddetlendirilmesi ve silahlanma yarışına giden yolun kapatılması için işbirliğinin önemi üzerinde ortak görüşe vardılar.

Ülkelerindeki barış hareketleri ile sendikaların barış mücadelesindeki yerini ve rolünü de tartışan delegeler, bu konuda görüş alışverişinde bulundular, nükleer silahsız bir gezegen ve barışçı bir Avrupa'da daha iyi bir yaşam için bir sıra somut önlemler belirlediler. Diğer yuvarlak masa çalışmalarında da genç delegeler çalışma konularına ilişkin deneyimlerini anlattılar ve gençlerin politik, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamda daha etkin bir yer alabilmeleri umudunu dile getirdiler.

kenin işçi gençliğinin kendine özgü sorunları olduğunu belirttiikten sonra şöyle dedi: "Ama bugün tüm ülkelerin işçi gençliğinin ortak bir sorunu vardır. Bu sorun, emperyalizmin korkunç boyutlara varan silahlanması sonucu insan soyunun bütünüyle yok edilmesi tehlikesinden kaynaklanıyor... Bugün gençlik, bu tehlikeyi defetmek için içinde yaşadığı toplumsal ve ekonomik sisteme bakmaksızın ve siyasal görüş farkı gözetmeksizin gücünü birleştirmelidir. Pitsunda'da yapılacak bir dizi toplantının bu amaca hizmet edeceğine inanıyoruz.. Biz Sovyet halkı nükleer çağda barış ve savaş sorununa yeni bir yaklaşım getiriyoruz. Nükleer silahlar, silahlanma yarışı, nükleer bir savaşın sonuçları, uluslararası güvenlik, sınıf çıkarlarıyla insanlığın çıkarlarının birbirleriyle olan ilişkisi gibi konuları yeni bir düşünce biçimi ile ele alıyoruz..."

Sovyetler'in Karadeniz kıyılarındaki şirin tatil köyü Pitsunda'ya gelindiğinde artık dilleri, ulusları, siyasal görüş ve eğilimleri bir-birinden farklı olan genç işçiler birbirleriyle kaynaşmış, birbirleriyle samimi, yararlı ve dostça tartışmalar yapmaya hazırlardı.

Gezi, eğlence, boş zaman ve sportif faaliyetlerin de gözetildiği Pitsunda'da, tüm delegelerin katıldığı bir mütiple başlayan yuvarlak masa çalışmaları şu 5 grupta tamamlandı.

1 — Barış ve Gençlik: Barışçı bir Avrupa'da yaşam için, nükleer silahsız bir gezegen için.

2 — Çevre koruma: Yaşam düzeyinin yükseltilmesi için

3— Boş zamanları değerlendirme, spor ve kültür.

4 — Genç insanların mesleki

eğitimi, istihdam ve insanca bir yaşam hakkı için.

5 — Gençlik ve sendikalar, mücadele gelenekleri ve geleceğe bakış.

En geniş sendikal hareketleri temsil eden 26 ülkeden 380 genç işçi Pitsunda'da kalınan 7 gün içinde çağımızın en önemli sorunlarını tartıştılar. Bu arada siyasal ve aşkersel yumuşama, işbirliği, barış, demokrasi ve sosyal ilerleme uğrunda mücadelede yeni bir düşünce tarzının gerekliliği üzerinde durdular.

Pitsunda toplantılarının ağırlık merkezini oluşturan "Gençlik ve Barış" konulu yuvarlak masa toplantısında genç delegeler silahsızlanma sorununun genç kuşak için birinci derecede önemli olduğunu ve Avrupa'nın nükleer ve kimyasal silahlardan arındırılması uğrunda yürütülen mücadelenin şiddetlendirilmesi ve silahlanma yarışına giden yolun kapatılması için işbirliğinin önemi üzerinde ortak görüşe vardılar.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 70. yıldönümüne rastlayan Pitsunda 87 toplantıları, kapitalist ülkelerin genç işçilerine sosyalist toplumun inşasında ve daha da geliştirilmesinde katedilen mesafeyi gösterme olanağı da sağlarken, iki farklı sisteme sahip genç işçiler arasında daha yakın, daha samimi ve daha yararlı işbirliğine giden yolu da genişletmiştir.

Pitsunda 87 toplantıları, farklı ekonomik sistemlere, farklı siyasal ve dinsel görüşlere sahip işçi gençliğinin dinamizmini kaynaştıran ve Avrupalı sendikaların daha iyi bir yaşam ve nükleer silahsız bir gezegen mücadelesi için yararlı dersler çıkarmalarına olanak sağlayan eşsiz bir çalışma olmuştur.

26 ülkeden 380 delege, toplantının sona erdirileceği Minsk kentine doğru yola çıkarken, yine ünlü ozan Nazım Hikmet'in Pitsunda için yazdığı dizelerle Sovyetler Birliği'nin bu şirin sahil kasabasına ve bu toplantının başlarıyla yapılmasında emeği geçenlere "hoşçakal" diyordu.

Bugün kapitalist ülkelerde sömürü, yabancılaştırma, ahlaki ve entelektüel sefalet egemen durumdadır. Kapitalizmin bu karakteristik yapısından gençler de etkilenmiyor değil. Ama kapitalizmin bu yapısını reddeden, gerek kendi yaşamı üzerinde güçlü etki yapan, gerekse tüm insanlığın geleceğini ilgilendiren çağımızın büyük siyasal olaylarına karşı duyarlılığını arttıran gençlerin de sayısı azımsanacak gibi değildir.

İnsan, Pitsunda 87 toplantılarında Avrupa gençliğini tanıyınca, onların düşüncelerini, sorunlarını kendi ağızlarından dinleyince bunu daha iyi anlıyor. Kapitalizmin içinde bulunduğu ekonomik-politik-sosyal-kültürel çıkmazı gençliğin sırtına nasıl yüklemek istediğini daha rahat kavrayabiliyor.

Kuşkusuz Pitsunda 87 toplantıları sadece Avrupa'nın kapitalist ülke gençliğini tanımamıza olanak sağlamadı. Bunun yanı sıra SSCB, Demokratik Almanya, Bulgaristan Polonya, Çekoslovakya, Romanya ve Yugoslavya gençleriyle de konuşma ve tartışma olanağı yarattı. Ve belki de hepsinden önemlisi gençlerin kendi aralarında karşılıklı anlayış ve diyalog temelinde çağımızın sorunlarını tartışmalarına ve çözüm yollarını birlikte bulmalarına hizmet etmesiydi.

Pitsunda 87'yi bu açıdan değerlendirdiğimizde, Sovyetler Birliği'nin evsahipliği ile Sovyet AUUCTU sendikasının olağanüstü çabaları ve organizasyonu sayesinde bu toplantının amaçlanan hedefe vardığını tereddütsüz söyleyebiliriz.

Farklı siyasal görüşlere ve eğilimlere sahip sendika üyesi genç işçiler, birarada bulundukları 15 gün boyunca birbirlerini daha yakından tanıma olanağı buldular.

Ünlü ozan Nazım Hikmet'in dizeleriyle söyleyecek olursak:

"İki günde dost oldular
kırk yıllık ahbap gibi"
* * *

Sendikaların genç üyeleri Demokratik Almanya'nın başkenti Berlin'de Ernest Thaelmann'ın anıtını ziyaret edip çelenk koyduktan sonra trenle Sovyetler'in sınır kenti Brest'e vardı. Burada, İkinci Dünya Savaşı sırasında bir avuç Sovyet yurttaşının faşizme karşı efsanevi savunmasının sahne olduğu ünlü Brest kalesi gezildi. Yerel müzik ve folklor gruplarının gösterileri de izlendikten sonra aynı trenle Moskova'ya hareket edildi.

Moskova'da AUUCTU genel sekreteri V.M.Mişin'in başkanlığına yaptığı bir toplantı düzenlendi. Mişin yaptığı konuşmada her ül-

Kadınlar ve Barış

Dünya Kadınlar Kongresinden Notlar

Moskovalı genç kızlar, genç erkekler, işyerlerinin pencerelerini açıp el sallıyorlar; sokaklarda Moskovalılar durup bakıyorlar... Ama bakmakla kalmıyor, bize katılıyorlar, yüzlerce genç, yüzlerce yaşlı Sovyet yurttaşı, bizimle birlikte yürüyorlar. Bugün kitlesel barış gösterimiz için yürüyüşe geçtik... Rozetlerimizi, pankartlarımızı, barış mesajı taşıyan eşarplarımızı, şarkılarımızı getirdik; yüreğimizde beslediğimiz inancı getirdik ve yürüyoruz. Kültür Parkı ana-baba günü; yarın Kongre'nin kapanış töreni, Kremlin'de öğle yemeği var. Ama bugün Moskova'da güzelim çocuklar göğsümüzde "Mü" (barış) yazan rozetler, maskot Mişalar takıyor ve yürüyoruz. Biz bütün dünyanın kadınlarıyız: biz üreten, düşünen, yaratan, insan soyunu devam ettiren, çocuklar besleyip büyüten analarız. Biz her renkten, her ulustan, bugün tek bir ağızdan haykırıyoruz: Nükleer Savaş Hayır! Silahlanmaya Hayır! Barış İstiyoruz! Silah Değil Ekmek! Füze Değil İş İstiyoruz! Savaşın acılarını çok iyi bilen Kıbrıs'lı kadınlar; sesimizi dünya kadınlarının sesine katıyoruz. Silahını Kongre nedeniyle bırakıp ellerine yüzük takmış Nikaragua, Namıbyalı, Filistinli kadınlar! Biz, çocuklarımız için her şeyi yapanlar, yapabilenleriz! Afrika'dan tamamlarımızı, Latin Amerika'dan rumbalarımızı getirdik, sevgi, dostluk getirdik Moskova sokaklarına... Hitler faşizmine ezici darbeyi vururken 20 milyon insan yitirmiş Sovyet insanının barışçıl sesine sesimizi katıyoruz.

Bugün her d'lden barış şarkıları söylenecek; bugün acılar bir yana konup gülenecek, dansedilecek. Bugün Arap kadınlarla elele tutuşulup Filistinli çocuklar için mücadele andı içilecek! Bugün rozetler, kartlar, eşarplar, bilezikle, yüzükler değiştirilecek. Barış sorunu sadece erkeklerin sorunu değil, kadınlara erkeğin uğrunda birlikte mücadele verdiği bir sorun artak ve biz kalem tutan, kazma tutan, örgü ören, çocuk besleyen, ekin biçen ellerimizle yepyeni bir dünya kuracağız! Emperyalizmin yüreğine korku, çocuklarımıza pırl pırl bir dünya bırakacağız! İnanmadığımız savaşlar için ölmektense, barış için seve seve canımızı vereceğiz! Biz, dünya kültürlerinin renkli ipliklerinden çocuklarımızın evine, yeryüzüne, hahlar dokuyacağız! Sevgiden, dostluktan, kardeşlikten örülmüş capcanlı bir insan zinciriyiz ve yürüyoruz... Bu yürüyüş, barışa ulaşmaya dek sürecek! İşkenceden geçirilmiş, hapselere tıkalı, baskıya uğramış, dövülmüş horlanmış, aşağılanmış kadınlar; ama bizleri aklın yolundan, barış mücadelesinden, demokrasi, eşitlik, sosyal ilerleme mücadelesinden vazgeçiremediler, bu yürüyüşümüzü durduramadılar!

Son 12 yıl içinde altıncısı yapılan Dünya Kadınlar Kongresi'nde 2800 kadını. Buraya ulaşabilmek için kimimiz 27 saatlik, kimimiz tam, kimimiz yarım gün yolaldık. Kimimiz işgal altındaki topraklardan geldik. Kimimiz çok istediği halde buraya ulaşamadık.

Nikaragua'dan, Şili'den, Japonya'dan, Amerika'dan, Malta'dan, Türkiye'den, Kıbrıs'tan Yunanistan'dan, Filistin'den, İran ve Irak'tan, İsrail'den Güney Afrika'dan, Güney Kore'den, Fiji'den ve dünyanın daha onlarca ülkesinden geldik. Uluslararası Demokratik Kadınlar Federasyonu'nun çağrısıyla toplandık. Sovyet Kadınlar Komitesi evsahipliğimizi yapıyor, "2000 Yılın Doğru Nükleer Silahsız Dünya, Barış, Eşitlik, Gelişim İçin" belgisiyle toplandık. Kongrede oluşturulan 8 komisyonda birlikte çalıştık, ne çok şeyler gördük, ne çok acıya tanık olduk, birlikte gülip birlikte ağladık ve ne çok şey öğrendik! Nazım Hikmet'in küçük bir kız çocuğuna söylediklerini Japon kadınlardan dinledik: "Notur bir imza verin! Biz Hiroşimalı analarız! Bir daha asla Hiroşimalar yaşanmasın!" İpek sarileri için-

de Hintli kardeşlerimiz, ulusal giysileriyle incecek saç örgüleriyle güzelim Afrikalı kızkardeşlerimiz, hepimiz, imzalarımızı verdik... Bir daha asla Hiroşimalar yaşanmasın, Irak-İran savaşı derhal durdurulsun, Kore yarımadası birleştirilsin diye verdik imzamızı... Çok farklı koşullardan, çok farklı politik eğilimlere sahip kadınlar ama tek bir şey birleştiriyor bizi: çocuklarımız için savaşsız bir dünya, silahsız bir dünya, çocuklarımız için mavi bir gökyüzü, çocuklarımız için ekmek, barış, özgürlük!

İşte Filistinli Ayşe... Filistin Ulusal Konseyi'nin üyesi bu genç kadın 10 yıl süreyle İsrail hapishanelerinde çektiklerini anlatıyor. İşin ta başından işkenceye yati-

nlmış, yurdu için, halkı için ne çok acıya katlanmış! Filistinli Ayşe Filistin bayrağının renklerinden örülmüş eşarbını çıkarıp boynuma doluyor. Uzak topraklarda yaşasak da dostuz artık ve Filistinli Ayşeler bizler için, bizler Filistinli Ayşeler için savaşımızı yükselteceğiz! İşte Filistinli Nadya! İşgal altında yaşayan "Bahı Yokası ve Gazze'de Çalınan Filistinli Kadın Komiteleri Birliği" yöneticilerinden... Sedef bir güvercin takıyor göğsüne, oysa güvercin çoktan kanat çırpmış, yüreklerimizi çoktan havalandırıp barışçıl bir gökyüzü özmüyle buluşturmuş! İşte 10 çocuk 12 torun sahibi, "Barış İçin Büyükhanneler" örgütü başkanı Barbara Wiedner; torunları için silahsız bir dünya istediği için Reagan yönetimince 10 kez hapse atılmış! Ne büyük olr inançla savunuyor yaşamı, dünyayı, insanı! İşte Irak demokratik kadın hareketi lideri Naziha Dualmi! Iraklı kadınların çektiği işkenceyi, yıllardır sürdürdükleri savaşımı anlatıyor... "Ne kadar da gençsin, n olur kendine dikkat et, daha önünde çok uzun bir yol var, bu yolu sonuna kadar yürüyeceksin" diyor... İşte rüzgarkıran gibi diktatörüklerin devrimci hareketleri boğmaya çalıştığı Latin Amerika'dan gelen Bolivyalı Vikki Kamoço... "eğer barış istiyorsak, toplumsal sistemi değiştirmemiz gerektiğine inanıyoruz" diyor. "ve geleceğimizin sosyalizminde yatığını görüyoruz!" ... İşte Afrika Ulusal Kongresi'nden Gisela... "1985 Temmuzundan bu yana 30 bin siyahı tutuldu, bunların % 30'u çocuklarımdı, Irkçı rejimin polisi bir siyahın gözünü çıkartabilir ama " inançla yaptığı için" öldürülebilir. Henüz 6 yaşındaki çocuklara işkence yapıyor. 12 yaşlarındaki siyah kızların

uzına geçiliyor. Toplama kamplarında binlerce çocuk var... Dayanışmanızı istiyoruz" diyor. Dünya

FEDERAL ALMANYA'DAKİ TÜRKİYELİ İŞÇİLERİ BİRARAYA GETİREN İKİ ÖRGÜT, DİBAF VE FİDEF BİRLEŞTİ...

Bizler, Demokrasi İçin Birlik Avrupa Türküyelİ İşçiler Federasyonu (DİBAF) ve Federal Almanya Türküye İşçi Demekleri Federasyonu (FİDEF) yöneticileri olarak, yurttaşlarımızın çok yönlü problemlerinin çözümünü yönünde daha etkili çalışmalar yapabilmek amacıyla örgütlerimizi birleştirme kararı aldık.

Bizi birleşmeye götüren nedenlerin başında, en temel insanlık hakkı olan yaşama hakkının nükleer bir savaşla tehdit edilmesi gelmektedir. Silahlanma yarışının yönünde daha etkili çalışmalar yapabilmek amacıyla örgütlerimizi birleştirme kararı aldık.

Ama bizler, yaşam güvencesinin tek başına yeterli olmadığı görüşündeyiz. Barış ancak, eşit ve adil toplumsal ilişkiler kurulabilirse, sürekli ve sağlam olabilir. Göçmen İşçiler olarak bizler, Federal Almanya'da eşit haklardan yoksunuz. Birliğimiz, göçmen işçilerin ve ailelerinin yaşamın her alanında eşit haklara kavuşması mücadelesini temel çalışma konularından biri görmektedir.

Birleşmemizin çok önemli yanlarından biri de, ülkemizden kaynaklanan ve çözümünü Türkiye'de olan problemler için mücadeledir. İster kesin geri dönüşün yarattığı problemler olsun, isterse daha uzun müddet bu ülkede kalmaya yönelik problemler olsun hepsinin çözümünü yönünden en başta ülkemizde demokrasi'nin işlerlik kazanması gelmektedir. Birliğimiz bu anlamda, Türkiye'deki demokrasi güçleriyle dayanışmayı da sürekli çalışma alanı görmektedir.

Barış, eşit haklar ve demokrasi olarak özetlediğimiz meselelerimizin çözümü kısa vadeli ve kolay olmayacaktır. Bu meseleler genel olarak tüm vatandaşlarımızın ortak meseleleridir ve ancak herkesin bir ucundan tut-

yanın en sıcak bölgelerinden kadınlar konuşuyor, emperyalizmi lanetliyor, çocuklu tekelere karşı verilen mücadeleyi anlatıyor; her renkten, her ulustan kadınlar barış istiyor, eşitlik istiyor, destek, dayanışma istiyor! Amerikan emperyalizminin dünyada yarattığı o koca yangın, ne çok kınanıyor ve dünya kadınlarının anti-emperyalist mücadeleye katılımı ne denli belirgin burda...

15 gün süreyle komisyonlarda, otel hollerinde, kafeteryalarda konuştuk, dinledik, dostluklara filiz sürdük, bin civarında toplantıda kadınların eşitlik talebini, ulusal kurtuluş hareketlerine katılımını, barış mücadelesini tartıştık, önerilerimizi, deneyimlerimizi aktardık. Dünyamız ne küçükmüş, biz tüm sınırları kaldırdık, di sorunlarımızı aştık, ellerimiz kenetlendi, "We Shall Overcome" ı onlarca kez söyledik, ve onlarca kez, aynı gezegenin anaları, aynı ge-

zegenin kızkardeşleri olduğumuzu anladık. Burda gözle görülen, elle tutulan bir diyalog başlattık, bu diyalogun, dünya barışına, karşılıklı anlayışa katkısı büyük olacak, ve bu diyalog devam edecek... ABD'li Patricia Montadon'un başkanlığını yaptığı "Barış Sağlayan Çocuklar" örgütünün münik barış elçileri "Anneler, Büyükhanneler, biz büyüme istiyoruz, biz ölmek istemiyoruz! Silahlanma yarışı babalarımızı işsiz bırakıyor, bizleri aç bırakıyor! N olur diynamızı koruyun biz ölmek istemiyoruz, yaşam çok güzel!" derken gözyaşlarımızı tutamadık. Ama çocuklarımıza sadece gözyaşı değil, tek parça halinde bir gezegen bırakmaya andçtık! Ülkelerimize dönerken, çocuklarımız için savaşı, şiddetsiz, sömürsüz, adaletli yepyeni bir dünya kurma inancımızı bileedik... Kongrenin en önemli yanı da bu olsa gerek...

ması ile çözülebilir. Var olan tek tek kuruluşların hiçbir meseleleri tek başına çözecek kadar güçlü değildir. Birlik olmak, birleşmek problemlerin çözümünü yönünde ilk ve en önemli adımdır.

Federal Almanya koşullarında mümkün olan en geniş birlik, ancak tüm yurttaşlarımızın ortak, acil ve somut problemleri temelinde çabımayı kabul etmekle olanaklıdır. Kurulacak olan birlik, üyeleri arasında dil, din, politik görüş ve ulusal köken farklı gözetmeyecektir. İnananlarla, herhangi bir dine inanmayanlar, Türküyelİ İsciler, onların alleleri, farklı politik görüşten kişiler birlik örgütü içinde eşit haklara sahip üyeler olacaklardır.

Bizler bu nedenle örgütlerimizin birleşme sürecini, katılmak isteyen tüm kuruluşlara açık tutacağız.

Ortak meseleler için birleşmenin temel koşulu da budur. Katışıklık anlayış ve hoşgörü ile hepimizin içinde olacağı güçlü bir birlik örgütü yaratmak, yarattığımız bu güçle birlikte sorunlarımızı çözmek istiyoruz.

Böyle bir birlik örgütünün uygulayacağı program ve çalışma koşullarını belirleyenümüz tasarıkları Ekim 1987'de kamuoyuna açıklanacaktır. Bu aşamada üyelerimiz ve tüm kuruluşlar görüşlerini belirtebileceklerdir. Böylece mümkün olan en geniş ve açık tartışma ile, program ve taleplerimiz kesinleşecektir.

Hazırlık komisyonu, tüm kuruluşları ziyaret ederek birleşmeye katılımını isteyecek, programa yönelik görüşlerini alacaktır. 1988'in ilk yarısında birleşmeye katılmak istediğini bildiren tüm kuruluşların eşit oranlarda katılımı ile, birleşme kurultayı gerçekleştirilecektir.

DİBAF ve FİDEF yöneticileri olarak, göçmen işçilerin tek bir çatı altında toplanması yönündeki gelişmelerimizin ilgi ve destek göreceği inancını taşıyoruz.

Böyle davranmakla, sorunların çözümünü yönünde tüm işçi kuruluşlarının birleşmesini isteyen göçmen işçilerin ve ailelerinin de istemlerine yanıt verdiğimiz görüşündeyiz. Tüm kuruluşlardan, tek tek kişilerden bu zor ama gerekli adımları başarıyla tamamlanması yönünde ilgi ve destek bekliyoruz. Sorunlarımızın çözümünü için birleşme çabalarımızın göçmen işçilere hayırlı ve yararlı olmasını diliyoruz.

Osman SAKALSIZ
DİBAF
GENEL BAŞKANI

Hasan ÖZCAN
FİDEF
GENEL BAŞKANI

GENÇLİK ÖR İLKELERİ VE

ANTI-FAŞİST GENÇLİK CEPHESİ

Cağımızda emperyalizm ve yerli işbirlikçi tekel-
ler içine düştükleri ekonomik, politik,
toplumsal bunalını emekçilerin sırtına yük-
leyerek, yükselen halk hareketini basturarak, söm-
müs düzenlerinin sonunu geciktirebilmek için
faşizme başvurmaktadır.

Faşizm; tekelci sermayenin yığınlar karşı
uyguladığı en vahşi saldırı ve sömür düzenidir.
Faşizm emekçi yığınların politik hak ve özgürlük-
lerini silah zoruyla baskı altına almaktadır. Ko-
nuşma, örgütlenme, toplantı yapma, seçme ve
seçilme hakları sınırlandırılmakta, gerçekleştiril-
len "yeni düzende" çelik korumeler içine sıkıştırıl-
maktadır.

Faşizm yığınların ekonomik çıkarlarını per-
vasızca ayaklar altına almaktadır. Bir yandan
ücretlerin düşük tutulması, diğer yandan sürekli
fiyat artışları emekçi yığınları açlık çizgisine it-
mektedir. İşsizlik hızla yükselmekte, boğaz tok-
luğu çalışmanın elde edilebilir yegane karşılığı
haline getirilmektedir.

En yoğun saldırıyla karşılaşan işçi sınıfı
olmaktadır. Partisi yasaklanarak ağır baskılar
altında çalışmaya itilirken, sınıf sendikaları or-
tadan kaldırılmaktadır.

Gençlik de faşizmin azgın saldırılarından pa-
yına düşeni almaktadır. Tüm politik örgütlenme-
leri yasaklanırken akademik-mesleki örgütlenme-
leri yoğun baskılarla karşılaşmakta, yaşama hak-
kı ve geleceği ağır baskılar altında tutulmakta-
dır. Tekelci sermayenin, en gerici, en şoven ve ba-
ğımlı ülkelerde en işbirlikçi kesiminin kendi söm-
mürücü sınıf iktidarının dışında kalan tüm top-
lumsal kesimlere yönelttiği bu açık terörist dik-
tatorluğa karşı savaşım vermenin tek yolu, ortak
kavramın örgütlenerek yığınların eyleminin tek
bir hedefe, diktatörlüğün devrilmesine yönelmek
olmaktadır.

Faşizme Karşı Birleşik Cephe

Faşizmin panzehiri birleşik savaşımın
aracı olan cephe'dir. Faşizmin toplumsal ve ek-
onomik dayanağını oluşturan işbirlikçi dev tekel-
ler ve büyük toprak sahipleri dışında kalan geni-
ş toplumsal sınıf ve tabakaların ortak savaşımı-
nın örgütlenmesidir. Böylesi bir savaşımın teme-
linde işçi sınıfının militan birliği yatmakla birlik-
te yegane gücünü oluşturmaz. Faşizmden zarar
gören tüm sınıf ve tabakaların, onların politik
temsilcileri olan politik partilerinin tek bir ikti-
dar programı ve güncel hedefler bütünlüğü içinde
ortak örgütlenmesinden geçer. Tek cephe örgütlü
güçlerin ortak iktidar hedefine birlikte yürünme-
sinin temelini yaratır. Faşizmin uygulamalarına
karşı her yerde birlikte savaşım vermenin aracı
olur.

Tek cephe aynı zamanda herhangi bir politik
gücün tabanında bulunmayan çevreleri, faşizme
karşı savaşım vermeyi isteyen herkesi bir araya
getirir, zafere koşullarını yaratır.

Ancak gençliğin faşizme karşı savunulması,
saldırıları birlikte göğüs gerilmesi, politik parti-

lerin ortak bir iktidar hedefi için bir araya gelme-
lerinden, eylem birlikleri sağlanmasından önce de
yaşama geçirilebilir. Ortak bir iktidar programı
sağlanmadan önce, gençlik alanında faşizmin sal-
dırılarına karşı bir cephe yaratılabilir. Gençliğin
çıkarcı ve iktidarının örgütlü olarak savunulması,
ortak ilkelerin yığınlar benimsenmesi için,
gençliğin örgütlü güçlerinin cephe birliği sağla-
nabilir.

Gençlik Cephesinin Bileşimi

Gençlik cephesi birleşim olarak, faşizme kar-
şı tüm güçleri ve kişileri kucaklamayı hedef alır.
Birleşilen ortak nokta, gençliğin haklarının sa-
vunulması ve yaratıcı, militan gücünün anti-fa-
şist kavgaya seferber edilmesidir. Gençlik cephe-
sinin yaşama geçirilmesinin sorumluluğu önce-
likli olarak ilerici, sol, devrimci gençlik güçlerinin
omuzlarındadır. Faşizme karşı kavgaya veren güçle-
rin kendi olanaklarını tek bir hedef ve eylem
içinde birleştirmeleri ilk adımı oluşturmaz. Sadece
faşizme karşı değil, aynı zamanda faşizmin kay-
nakları olan emperyalizme ve tekelere yönelme-
leri, faşizmin azgınlardığı şovenizmi karşın-
da aldıkları kararlı tutum ve son olarak kapitaliz-
min faşizm belasının yegane olduğu toprak olduğunun
kavranması, birlikte olmanın ortak platformunu
yaratmaktadır.

Bu durum; sol, devrimci güçlerin ortak bir
blok yaratmasının zeminini oluşturmaktadır. An-
ti-faşist, anti-emperyalist, anti-tekel, anti-şoven
ilkeler etrafında birleşmelerini kolaylaştırmakta-
dır. Sol güçlerin birliği anlamına gelmekte ve gençlik
cephesinin kararlı çekirdeğini oluşturmaktadır.

Ancak gençlik cephesi yalnızca sol blok
güçlerinden oluşmaz. Faşizmin kaynakları ve sa-
vışımın politik hedefleri konusunda farklı görüş-
lere sahip güçler, örneğin sosyal demokrat genç-
lik, gençlik yığınlarının acil çıkarılmaya savunul-
ması savaşımında yer almalıdır. Gençliğin faşist
olmayan tüm güçlerini tek bir cephe çatısı altında
birleştirmek için her türlü olanaktan yararlanıl-
malıdır.

Gençlik Cephesinin Oluşumu

Gençlik cephesi politik bir oluşumdur. Öncel-
likli olarak gençlik içindeki politik güçleri bir-
araya getirir. Gençlik cephesi kasadığı güçlerin
bağımsız varlığını ortadan kaldırmaz. Gençlik
cephesinde birleşen güçler, kendi bağımsız pro-
gramları doğrultusunda çalışma ve örgütlenme
haklarını saklı tutarak ortak örgütlenmeyi oluşturu-
rlar.

Gençlik cephesi tabandan ve tavandan birlik-
te yürütülen uyumlu çalışmalar ve örgütlenmeler
üzerinde yükselir. Gençlik cephesi merkezden ta-
bana ortak bir disiplin içinde örgütlenir. Gençlik
içindeki farklı güçlerin tek bir disiplin, tek bir
irade ile, tek bir güç olarak davranmalarını sağlar.

Gençlik cephesini oluşturan her güç eşit yet-
ki ve sorumluluklara sahiptir. Her güç gençlik
cephesi programı doğrultusunda görüşlerini açık-
lama hakkına sahiptir. Kararlar, tartışma, eleştiri,
ikna süreci sonunda alınır. Dayatmalara, güç gös-
terilerine ve yönetteli iddialarına gençlik cep-

hesi içinde yer yoktur. Ortak çalışma, örgütlen-
me ve savaşım sorumlulukları yüklenmeyi berabe-
rinde getirir. Ve en büyük sorumluluk gençlik
cephesinin korunması, yaşatılmasında kendini
somutlar.

Gençlik cephesi birimleri yalnızca gençliğin
örgütlü güçlerinden değil, aynı zamanda belli bir
disiplin ve programa bağlı olmayan gençlerin de
katılımıyla oluşur. Böylelikle gençlik cephesi
programı, örgütsel yapısı ve eylem hattı ile genç
gençlik yığınlarının anti-faşist örgütlenme gerek-
sinimine yanıt verir.

Gençlik Cephesi Dostça Tartışmalar Zemininde Örülür

Gençlik cephesinde ortak savaşımın örgüt-
lenmesi, anti-faşist savaşım yaklaşımı ve yöntem-
lerinde anlaşmayı sağlamak zorundadır. Farklı
yaklaşım ve yöntemlerin savunulması, gençlik
cephesinin eyleminin yaşama geçirilmesinin önü-
ne bir engel olarak dikilir. Karar alma ve uygula-
ma sürecini tıkar. Ortak anlayışlara ulaşmak, cep-
he çalışmalarının güncel ve genel hattını çizmek
çalışmaların iç içe geçirilmesinin koşulunu oluşt-
urmaktadır.

Bu süreç, iş ve eylem içinde birlikte olma-
rak, birbirini tanıyarak ve geliştirerek gerçekleştirir.
Günlük çalışmalarda yürütülen birleşik eylem,
güçlerin kavrayış ve yaklaşımının anlaşılma-
sının ve uyumlaştırılmasının temelini yaratır.

Birleşik eylem içerisinde çeşitli güçlerin yı-
ğınları ortak yaklaşımla ve örgütlenmelerinin sağlan-
ması üzerine, kendi bağımsız güçlerini artırma
temeline dayalı işbirlikçi yöntemlerini yeşile-
meleri güçlerin çatışmasına neden olur, yığınların
ortak kavgaya katılmasını ve güçler arasında
dostluğa dayalı ilişkilerin geliştirilmesini olumsuz
yönde etkiler. Ortak düşmana karşı yığınların sa-
vışım kazanma yerine, diğerlerine karşı savış-
ımı başa koymak, mezarlı düşmandan uzaklaş-
tırıp dostlara çevirmek demektir. Bu durum, hem
yığınların gençlik cephesinin bayrağı altında
kavgaya katılmalarını engeller, hem de birleşik
güçler arasındaki ilişkilerde güveni zayıflar.

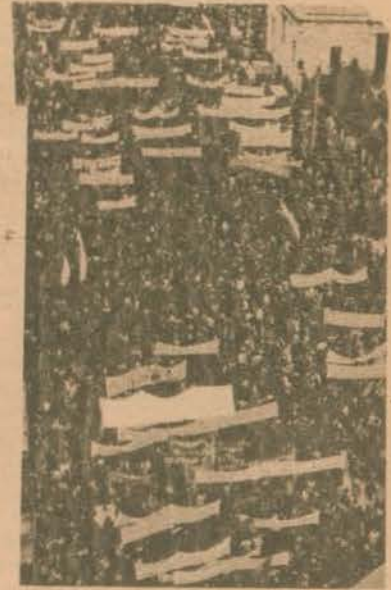
Farklı ideolojik ve politik yaklaşımların bu-
lunduğu yerde ideolojik ve politik kavgaya katılma-
mazdır. Ideolojik savaşım cephe hattının ortaklaş-
masında, savaşımın belirlenmesinde önemli
bir rol oynar. Ancak, farklılıkların ele alış biçimi
asla akl düşmanın gözardı edilmesine izin verme-
melidir. Tartışmanın anti-faşist savaşımı zafere
götürmek için en geniş güçlerin birliği minaslan-
ması için yapıldığı unutulmamalıdır.

Gençlik Cephesi, Gençliğin Akademik-Mesleki Örgütlenmelerine Yol Gösterir

Politik nitelik taşıyan gençlik cephesinin,
gençliğin güncel çıkarlarını savunma ve gelişt-
irme temeline dayalı bir savaşım yürütmesi,
gençliğin akademik-mesleki örgütlenmelerinin ya-
rınını alması anlamına gelmez. Akademik-mesleki
örgütlenmelerde, gençlik kendi hak ve çıkarları
için birlikte savaşım verme bilinci ile birleşir.

Gençlik cephesi, gençlik gençlik yığınlarına,
çıkartılmasına en küçükünü bile elde etmek için

GÜTLELERİNİN BİÇİMLERİ - III

faşizme karşı savaşımın gerekliliğini göstermeyi, ikna etmeyi temel alan bir çalışma yöntemi ile yığınların kendi deneyleri ile öğrendiklerini bilerek, akademik-mealeki örgütlenmelerde sürekli bir önderlik sağlama görevini üstlenir. Programlarında bulunan gençliğin güncel, acil hakları ve çıkarları için savaşım hedeflerine ulaşmanın yol ve yöntemlerini gösterir. Böylece bir çalışma yöntemi ile gençlik cephesi, geniş gençlik yığınlarına, akademik-mealeki örgütlenmelerinin politik önderliğinin gençlik cephesi tarafından yapılması gerekliliğinin iknasını sağlar.

Gençliğin akademik -mealeki örgütlenmelerinin gençlik cephesinin önderliğini benimsameleri, kendi özelliklerinin ve amaçlarının ortadan kalkması anlamına gelmez. Akademik-mealeki örgütlenmelerini, doğrudan gençlik cephesinin bir alt birimi biçimine dönüştürmez. Böylece bir yanlış öncelikte olarak politik gençlik güçlerinin eşit temsil ve ortak karar alma ilkesine dayalı gençlik cephesi platformunu tek tek güçlerin akademik-mealeki örgütlenmelerden gelen temsilcileri eyleyle bir güç göstermesi ve besleşme alanı olmasına doğru iter. Buyan eşitliğe dayalı temsil biçimindeki dışkileri olumsuz yönde etkiler.

Bu durum aynı zamanda nitelik olarak farklı iki platformu birbirine karıştırmaktır. Gençlik cephesi anti-faşist güçlerin savaşım birliğini gerçekleştirmek, eylemde ve hedeflerde birliği sağlamak üzere politik nitelikli ilheler üzerinde yükselir. Gençliğin akademik-mealeki örgütlenmeleri ve onun üst organları ise, gençliğin içinde bulunduğu dağınlılığı ortadan kaldırarak, en temel, en acil çıkarlar için birlikte savaşım aracını oluşturur. Sendikal birlik zeminine dayanır. Gençlik cephesinde farklı politik güçlerin birliğinin politik ilkelere, akademik-mealeki örgütlenmelerde yığınların birliğinin koşulu olarak dayatılması örgütlenmenin tabanını daraltır. Yığınlar savaşımında görmesi gereken kalıplar işlevini açığa bırakır. Gençlik cephesi yığın savaşımını içerisinde, ilkelere, doğruluğunu deneyler ile kanıtlayarak yığınlar benimsedik.

Gençlik Cephesi Yığınları Savaşım İçerisinde Eğitim

Gençlik cephesinin programı ve eylemi çok geniş bir alanda somutlanır. Öncelikli olarak gençliğin güncel savaşım hedeflerini belirler. Gençliğin karşılaştığı en küçük bir sorunun dahi altında faşizmin saldırıları olduğu gerçeğinin kavranması ve savaşım yığınlarını kazanılmasına ana halde güncel demokratik savaşımından geçmektedir. Gençlik cephesi bir yandan tüm güçlerin güncel hedefler doğrultusunda savaş hattına sürülmesini sağlarken, diğer yandan gençliğin öz örgütlenmeleri olan akademik-mealeki yapılarının kurulmasına ve geliştirilmesine çalışır. Gençliğin bulunduğu her yerde akademik, kültürel, sportif vb. örgütlenmeler yaratılması için çalışır.

Gençlik cephesinin programı, gençliğe yönelik her türlü saldırının açığa çıkartılması ve demokratik hedeflerin ortaya konularak yaygınlaştırılmasını içerir. Faşizmin gençliğin tüm demok-

ratik çıkarlarına karşı sindirme ve korkutmanın bir aracı olarak kullandığı tutuklamalara, işkencelere, idamlara, kayıplara karşı sürekli bir savaşım yürütür.

Gençlik cephesi ülkenin bağımsızlığına darbeler indiren emperyalizmin gerçek yüzünü açığa çıkartmak için örgütlenme ve eylemler yürütür. En geniş gençlik yığınları içerisinde faşizmin ardındaki uluslararası desteğin açığa çıkartılması, ulusal bağımsızlığın ayaklar altına alınmasının sorumlularının ortaya çıkması ve anti-faşist savaşımın anti-emperyalist savaşımın bağımsız ele alınmayacağı bilinci iniyaratılmasını sağlar.

Gençlik cephesi, faşizmin ardındaki sömürücü amaçların açığa çıkartılması için çalışır. Üniversitelerde, fabrikalarda, tarımda, gençliğin karşılaştığı baskı ve sömürün ana kaynaklarını ortaya koyarak, gençlik içinde düşmanın netleşmesini ve bilince çıkartılmasını sağlar.

Gençlik cephesi, faşizmin toplumsal dayanaklarını, dış bağlantılarını, üstlendiği görevleri açıklayarak yaygın bir anti-faşist gençlik hareketinin politik temellerini, gençliğin kendi hakları için yürüttüğü savaşım içinde yaratır.

Gençlik Cephesi Faşizme Karşı İdeolojik Savaşım Yürütür

Faşizm, gençliğe yönelttikleri saldırılarla birlikte gençliği kazanmak için yoğun gayret gösterir. Gençliği kazanma isteğinin ardında ilerici, sol, devrimci güçlere karşı militan bir kuvvet yaratma isteği yatar. Faşizmin gençliği kazanmak için kullandığı yöntemler, ilerici güçlerin gösterdiği örgütlülük ve direniş ile paralel bir gelişim gösterir. Gençliğin içinde durğunluğun ve sessizliğin hakim olduğu dönemlerde faşizm bir potansiyel yaratma uğraşı verir. Bir yandan "yeni düzen" in faziletleri ile beyinler yıkanırken, diğer yandan dinsel motifler bolca kullanılarak gerici bir kömelenme yaratılır.

Gençlik içerisinde ilerici hareketin yükselmesi döneminde, bir saldırı gücü olarak gençliği kullanabilmek için, militan eylem yöntemlerine ağırlık verilir. Gençliğin hareketliliğini, gözüpekliğini ve sömürü düzenine karşı beslediği nefreti, yalan ve demagoji ile kullanmaya çalışır.

Gençlik cephesi faşizmin ideolojik saldırılarına karşı gençliğin korunması görevini üstlenir. Faşizmin gençliği sahte sloganlarla, demagojiler ile kandırmasına karşı sistemli bir ideolojik savaşım yürütür. Faşizmin iğrenç yüzünü ortaya çıkartarak için en geniş gençlik yığınları arasında güncel gelişmelerden yola çıkarak açıklama çalışmaları yürütür. Gençliği militarizmin büyüğü ile çövenizmin yakıcı etki altına almaya çalışan faşist ideolojiye, saldırgan savaş girişimine karşı gençliğin barış savaşımını ortaya çıkartarak, karşı durur. Gençliğin uluslararası birliğinin ve dayanışmasının önemini öne çıkararak, her ulusun gençliğin çıkarlarının birliği ve kardeşliği temelinde gençliği eğitir.

Gençlik cephesi, gençliğin faşizmin sivil güçlerinin saldırılarına karşı korunmasını ve örgütlenmesini sağlar. İlerici hareketi sindirmek ve

yelmezleştirmek için turnaodurulan sivil teröre karşı, gençliğin birlik, savaşım ve dayanışmasını yükseltir. Gençlik cephesi, gençliğin faşizme karşı savaşım veren tüm güçlerinin örgütlü, militan savaş aracı olmak görevini üstlenir.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi onun için ağır bir yenilgi, sonuçları yalnızca kendi güçsüzleşmesini değil, düşmanı olduğu sosyal sistemin gelişmesini de beraberinde getirecek olan bir felaketti. 1980'li yıllarda, Latin Amerika'dan, Afrika'ya, Güneydoğu Asya'ya kadar açık diktatörlüğünü sürdürdüğü pek çok ülkede ağır darbeler alıyor, değişmez yazgısı toplumsal mücadele karşısında bu ülkelerde bir bir yıkılmı geliyor. Ancak gene de, Orta Doğu'da, Ümit Burnu'nda, And dağlarında rüzgarları esiyor, omuzları apoketli kuklalar aracılığıyla iktidar koltuklarına kurulu, tekelleriyle, yıldız savaşlarıyla, işkencesiyle, emek sömürüsüyle, komünizm umacılığıyla bildik bir sistemin bekçiliğini yapıyor...

Evet, faşizm o ağır yenilgiyi alışından 42 yıl sonra dünya gündeminden düşmüş değil. Faşizmin iktidarda olduğu ülkeler halklarıyla uluslararası dayanışmanın yadsınmaz önemi, kapitalist toplumlarda her an hortlatılmak, saldırganlaştırmak üzere gerici beyinlere ekilen faşizm tohumları ve sosyalizme doğru ilerleyen, demokratik haklarını giderek daha gelişkin bir kullanımı ve uygulama yaygınlığına oturtan ülkelerde, emperyalizmin her an "dur" deme gereksinimini duyabileceği gerçeği... Kısacası, faşizm, bağımsızlıktan, demokrasi'den ve toplumsal gelişmeden yana, barıştan yana, insan haklarından yana tüm güçlerin ortak düşmanını oluşturmaya devam ediyor.

Nedir günümüzdeki biçimiyle faşizmin, geçmiştekinden ayrılan yönleri? Faşizm ne gibi evrensel özellikler göstermektedir?

Herşeyden önce, faşizmin dünya yüzünden silinmemesinin nedenini, faşizmin sınıfsal temelini ortadan kalkmamış olmasında aramak zorundayız. Emperyalizm, siyasi alanda her zaman gericilik çizgisinde oynamayı seçmektedir. Gericilik eğilim, kapitalizmin tekeli devlet kapitalizmi halini almasıyla şiddetlenmekte ve uç bir noktada faşizm olarak yüzünü gösterebilmektedir. Bugün dünya ülkelerinin yüzde 20'sinde faşizm, askeri, yarı-sivil ya da sivil biçimde, ancak "tekeli kapitalizmin en gerici, en şoven, açık terörist diktatörlüğü" olarak

iktidardadır. Faşist nitelikli parti ve gruplar, 65 kapitalist ülkede etkinlik göstermekte, uluslararası birlikler oluşturmaktadır.

Burada, yaşanan güncel biçimiyle, faşizmin iki farklı varoluş koşuluyla karşı karşıya kalıyoruz. Biri, daha çok da gelişmiş kapitalist ülkelerde, ırkçı, milliyetçi, dinsel gericiliğe ve sınıfsal zaafırlara dayanarak taban bulan neo-faşizm. Diğeri ise, daha çok Üçüncü Dünya Ülkeleri'nde yeni sömürgecilğin bir aleti olarak yönetimi devralan ithal faşizm. Bu kavramları kısaca inceleyelim.

Zehirleyici faşizm tohumlarının canlanıp yeniden yeşermesini kolaylaştıran kimi etmenler, günümüz kapitalist toplumlarında eylemedirler. Tekelci devlet kapitalizminin gelişmesinin toplumun yapısında meydana getirdiği değişiklikler, burada belirleyici rol oynamaktadır. Bu değişikliklerin en önemli yönü, işçi sınıfı üzerindeki ekonomik ve siyasal baskının artmasının yanı sıra, ezilen kesimin yalnızca işçi sınıfı ile sınırlı kalmasıdır.

Kent küçük burjuvazisinin mevzileri, büyük tekeller arasındaki rekabete ve bu tekellerin baskılarına dayanarak zayıflamakta, geniş halk yığınlarının, özellikle köylülerin durumu gittikçe bozulmaktadır. Bu durum, iki yönde gelişmelere neden olabiliyor. Birincisi, kendilerini işçi sınıfının objektif müttefiki yapan koşulları doğru değerlendiren kitlelerin anti-tekel bir mücadeleye yönelmesi ve bu kitlelere işçi sınıfı ideolojisinin benimsetilmesi görevi. İkincisi ise, eskinin koşullarına, tekelcilik öncesi "serbest rekabet" koşullarına, dönüşün mümkün olduğuna ilişkin hayallerle, bu kesimlerin yeni bir "koruyucu" arayışına yönelmeleri. Bu arayış, kimi yerlerde, neo-faşist buluşlarla karşılanıyor, hatta sözkonusu kesimler, aşırı sağ örgütlere siyasal militan sağlayan bir araç durumuna gelebiliyor. Üstelik, neo-faşistler, burjuva hükümetlerinin ve tekellerin politikasını da eleştirmek ikiyüzlülüğünü gösterip, kitlelerin olgunlaşmamış gereksinim ve istemlerini ustalıkla sömürüyorlar.

Gerçekten neo-faşizm, geçmiş-

teki faşizmden farklı özde bir olgu değildir. İktidara geldiği zaman, finans kapitalin en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının açık terörist diktatörlüğünü meydana getirmeyi hedefler. Neo-faşizm, küçük burjuvazinin kapitalist sistemden ileri gelen hoşnutsuzluğunu, kapitalist sisteme hizmet edecek biçimde, örgütlü işçi hareketine karşı, demokrasiye ve sosya-

tu, burjuva demokratik rejim karşısında muhalefet oluşturan sağ radikal akım ve örgütlerin varlığıdır. Kitlelere seslenmeyi bilen, onların siyasal etkinliğini kapitalist düzenin savunulmasından yana yönelmeyi becerebilen diktatörlük yanlış aşırı sağcılar, tekeli sermayenin egemenliğini güvence altına almakta önemli rol oynamaktadırlar. Bu hareketler, geçmişin ipliği pazara

GÜNÜMÜZ

lizme karşı yönelmeye çalışan azgın bir anti-komünizmdir. Neo-faşizm devrim düşmanlarının, demokratik devrimci, sosyalist güçlerin eylemlerine gösterdikleri tepkidir. Neo-faşizm, ulusal ya da bölgesel değil, kapitalist dünyanın kümine özgü bir olgudur.

Neo-faşizmin bir başka boyu-

çıkış faşist hareketlerinin sloganlarından uzak durmaya çalışıp mirasını sahiplenmez gözükseler de, yığınları etkilemekte kullandıkları yöntemler, doğrudan doğruya savaş öncesi faşist partilerden alınmıştır.

İrkçılık, milliyetçilik bu yöntemlerin genel ruhudur. Değişik ülkelerin, ya da aynı ülke içerisindeki çeşitli bölgelerin gelişmesinde, kapitalist sistemin doğrudan bir sonucu olarak ortaya çıkan, düzensiz-

ana Güçlerin Ortak Düşmanı

İktidare ve istikrarlılıklar neo-faşist propagandanın maddi temeli hazırlanmaktadır. Özellikle, bu bölgelerde, ulusal, ırksal ya da dinsel azınlıkların olmaması, ekonomik eşitsizliği ulusal eşitsizliğe, ekonomik çelişkileri de ulusal düşmanlığa dönüştürebiliyor. İşte bu "elverişli" koşulları kullanan faşist güçler, dinsel, ırksal ve milliyetçi kör inançları sömürerek, düşmanlığın yaratılmasında ve şiddetlendirilmesinde rol oynuyor.

Faşizm tehlikesi, politik yüzünü sadece parlamento içi ve parlamento dışı mücadele alanında göstermiyor. Aşırı gerici eğilimin temsilcileri, tekelci devlet kapitalizminin gelişmesiyle birlikte gittikçe artan ölçülerde, devlet mekanizmasının çeşitli halkalarını oluşturmuyorlar. Burjuva demokrasisinin kasıtlılaşması, sivil bürokrasinin gerici mutlak egemenliği doğrultusundaki çabaların artması, yürütme gücünün toplumdaki ekonomik, sosyal ve kültürel yaşam süreçlerine hiçbir denetime uğramadan giderek daha çok müdahalede bulunması, yetkilerin büyük bölümünün yüksek kamu görevlilerinin elinde toplanması bir zincirin halkaları gibi birbirine ekleniyor. Öte yandan, aşırı

Savaş sonrası faşizminin siyasal coğrafyasına bakmak ise bizi, günümüzdeki faşizmin bir başka karakteristik özelliğiyle karşı karşıya bırakıyor. Tarihsel deneyim, siyasal bunalım dönemlerinde ve özellikle de işçi sınıfının bazı toplumsal ve demokratik başarılar elde edebildiği durumlarda faşizmin saldırısına geçtiğini göstermiştir. İşçi sınıfının kazandığı başarılar, ulusal kurtuluş hareketlerinin kazanımları emperyalizmi ciddi biçimde rahatsız etmektedir. Faşizmin, savaş sırasında emperyalizmin kalelerinde boğuna uğratılması sonrasında, eski sömürge ve yarı sömürgelere gittikçe daha çok sokulması, bu çevrelerde ulusal kurtuluş hareketlerine karşı vurucu güç olarak, emperyalist devletlere bağımlı yardımcı bir uyu durumunda etkinlik göstermesi bu yüzdendir.

İthal faşizm, bu ülkelerde iktidarı ele geçirilmesi yöntemlerinin ayırdedici bir özelliğidir. İthal faşizm, bu ülkelere, kendi ülkelerinde burjuva demokrasisinin özelliklerini az ya da çok koruyabilen hükümetler tarafından, askersal te-

güçlere sağlanan desteğin güçlendirilmesi; ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunan yurtseverlerin ve demokratların kurtarılması için, hukuk işlemlerindeki keyfiyete karşı, cezavlerinde insanlık dışı yaşama mahkum edilen demokratların serbest bırakılmaları için, basık politikasına karşı ulusal ve uluslararası planda sistemli bir mücadelelerin yürütülmesi.

... Emperyalist burjuvazinin, emekçiler tarafından çetin sınıf savaşları sonunda elde edilmiş demokratik hak ve özgürlükleri, işçi aleyhtarı yasalardan da yararlanarak, kısıtlayıp ortadan kaldırma girişimlerine karşı kararlı bir şekilde direnilmesi. Burada sözkonusu olan gericiğin girişimlerine karşı sadece işçi sınıfının dolaysız ekonomik ve siyasal çıkarlarının savunulması değildir, sosyal yaşamın bütün yanlarının demokratikleştirilmesi için verilen mücadele de bu kapsamdadır; faşizmin köktü ancak tekelci sermayenin egemenliğini üstüne yürüterek, bu egemenliği temelden saracak demokratik istekler için mücadele ederek kazınabilir.

... Savaş kısırlılığına karşı emperyalist çevrelerin, kapitalist ülkelerin iç koşullarında gericiğin alıp yürütmesine elverişli bir ortam hazırlamak amacıyla uluslararası gerginliği koruyup arttırma çabalarına karşı, yorulmak bilmez bir mücadele yürütülmesi; faşizmin doğal dayanaklarını meydana getiren militarizm ve gerici askeri çevrelerin siyasal yaşamda etkilerinin artmasına karşı çıkılması.

... Anti-komünizmin ve anti-sovyetizmin teşhir edilmesi. Anti-faşist ve anti-emperyalist güçlerin yanında olan sosyalist dünyaya yönelik yalan propagandanın, nefret tohumları eken demagogilerin karşılarında etkin bir mücadele verilmesi.

... Emperyalizmin saldırgan güçlerine, faşist rejimlere karşı yürütülen siyasal ve sınıfsal mücadelenin etkin bir biçimi olan, de-

şik toplumsal düzene sahip ülkelerin barış içinde birarada yaşama ilkesine bağlı kalınması.

... Emperyalizm tarafından düzenlenen karşı-devrimci komplolara, gerici darbelere karşı, faşizmin ihraçına karşı, askersal müdahalelere ve her çeşit saldırıya karşı kesin bir şekilde direnilmesi.

... İrkçılık, sövenizm, gerici milliyetçilik, intikamcılık, siyonizm, Apartheid gibi insan düşmanı ideoloji ve pratiklere karşı mücadele edilmesi.

Hiç kuşkusuz, günümüzde faşizme karşı yürütülen mücadelenin tüm bu bileşenleri, ülkelerin somut koşulları içinde yaşam bulur, somut yöntemlere bürünür. Bu konuda, Dimitrov'un Komintern'in VII. Kongresi'ne sunduğu rapordaki şu gerçek yaklaşım her zaman rehber niteliği taşımaktadır: "Faşizm iktidara gelmesi, bir burjuva hükümetinin yerini bir diğerinin alması gibi basit bir değiştirme işi değil, burjuvazinin sınıfsal egemenliğini gerçekleştiren bir devlet biçiminin, yani burjuva demokrasisinin yerini açık terörist diktatörlüğe bırakmasıdır". Bu gerçeği bilen bilimsel sosyalistler, burjuva demokrasisinin sağa kaymalarına karşı da çetin bir mücadele verirler, ancak böyle bir sağa kayma ile burjuva demokrasisinin reddi ve ortadan kalkması arasındaki farkın da bilincindedirler. Faşizmin iktidarı ele geçirdiği ülkelerde, anti-emperyalist tek cephenin oluşturulabilmesi sorununa, birincil derecede önemli sorun olan rakip görülenler de bilimsel sosyalistlerdir. Kendi dışlarındaki tüm devrimci demokrat, sol ve sosyalist güçleri ortak düşmana karşı ortak mücadelede birleştirmeye ve bunun aracını yaratmaya çalışırlar. Günümüzde, faşizmin hüküm sürdüğü ülkelerde anti-faşist cepheyi oluşturmak, halen küçük faşist grupların bulunduğu ülkelerde faşizm tehlikesine karşı herkesten önce karşı çıkıp harekete geçmek bilimsel sosyalistlerin görevidir. Bu görevin, başarılmaması faşizmin sonunu getirecektir.

Konstantin Zaradov'dan
derleyen Nergis Aigün

DE FAŞİZM

sansiyi komplekslerinin ekonomik ve siyasal egemenliği güçlenirken, işçi ve toplum aleyhtarı yasal düzenlemelerle, polis baskısına ve terörüne zemin hazırlanıyor.

Tüm bu olgular, devlet mekanizmasının içeriden faşistleşmesi tehlikesini doğurmaktadır ve buradan hareketle, tekelci sermayenin egemenliğini gerçekleştirmesinde burjuva demokratik unsurlarla terörist rejimden yana unsurları biraraya getirecek neo-faşist biçimler önem kazanmaktadır.

terörist rejimler biçiminde empoze edilmektedir. Bu rejimlerin başlıca dayanağı uluslararası sermaye ve ABD emperyalizmi'dir. İthal faşizm, dünya emperyalist ilişkiler sistemi içerisinde, az gelişmiş ülkeler halklarına emperyalist burjuvazinin diktatörlüğünü zorla kabul ettürme amacı görevini görmektedir.

Bugün anti-faşist mücadelenin evrensel düzlemdeki temel öğeleri nelerdir? Faşizme karşı hangi strateji ve taktikler etkili olacaktır?

... Faşist ve zorba rejimlere karşı savaşmakta olan ulusal ilerici

Leipzig 1933: Faşizmin Yargılanması

Yasemin Çongar

1920'li ve 30'lu yıllar, yüzyılımızın yazgısını etkileyecek önemli uluslararası gelişmelerin, değişim dinamiklerinin olgunlaştığı yıllardı. Ekim Devrimi'nin başarısı, Sovyetler Birliği'nde yeni bir toplum düzeninin kurulması yolunda atılan adımlar, uluslararası güçler dengesinde önemli değişiklikleri haber veriyordu. Kapitalist ekonomiler, sistemin karamsarlığının ve bunalımının en yoğun bir düzeye ulaşmasıyla ciddi bir sarsıntı geçirmekteydi. 1929 dünya ekonomik krizi, emekçi halkın yaşam koşullarını kötüleştirilmiş, kapitalist sisteme karşı giderek artan bir güvensizliğe neden olmuştu.

Kapitalizm, diktatörlüğünü artık parlamenterizmin eski yöntemleri ve burjuva demokrasisinin genel kurallarıyla yürütemiyordu. Bunun için, Avrupa ülkelerinde açık terörist diktatörlüğe yönelinirken, dış politikada da emperyalist savaşların doğrudan hazırlığı niteliğinde sınırsız bir şovenizme kayılmaya başlamıştı.

Ayak sesleri, uzunca bir süredir duyulan faşizm, 1933 yılının Ocak ayında Almanya'da diktatörlüğünü ilan etti. Hitler'in iktidara gelişi İtalyan faşizminden farklı olarak kapitalizmin bir durulma aşamasına karşılık gelmiyordu, yalnızca Alman proleteriyasına değil doğrudan sosyalist Sovyet devletine karşı, bir saldırı başlangıcı simgeliyordu. Kapitalizmin bunalımlarından ve çelişkilerinden kurtulmanın tek yolunun sosyalizmi kurmak olduğunu tüm dünyaya gösteren Sovyet devrimi, ypratılmı, Sovyet devleti çökertilmiydi. Almanya'daki faşist diktatörlük, sınıf savaşımını keskinleştirdiği koşullarda, doğrudan bu hedefi benimseyerek gelmişti. Üstelik Almanya gibi 1918 Kasım devriminden beri, tekeli kapitalizmin iktidarını burjuva parlamenter demokrasisi biçiminde uyguladığı bir ülkede, uzun bir faşistleştirme sürecinden sonra.

1933 yılı başında kurulan Hitler-Hugenberg-Papen hükümeti, Krupp, Thyssen, Siemens, Völgler, Bosch vb. büyük Alman tekellerinin desteğiyle, sosyalizmi dünya yüzünden silmek hedefinin ilk aşaması olarak, Komünist Enternasyonal'de SBKP'den sonra en büyük parti olan Alman Komünist Partisi'ni ypratmayı seçti. AKP, faşizmin iktidara gelmesiyle illegal bir kimliğe büründü. Ancak kitleleri faşizm konusunda aydınlatma görevini sürdürüyor, 30 Ocak 1933'te yayınladığı bir çağrıda yeni hükümeti "açık faşist diktatörlüğün kabinesi" olarak niteliyordu. 7 Şubat'ta yapılan AKP Merkez Komitesi toplantısında ise, burjuvazinin partiyi ve işçi sınıfının bir-

tün öncü kadrosunu yoketme kararlığında olduğu saptaması yapıyor ve buna karşı mücadele sorumluluğu vurgulanıyordu.

Tekelci burjuvazinin kararlılığı, dünyayı yaşadığı en büyük felaketler toplama olan emperyalist paylaşım savaşına doğru sürüklerken, pekçok koldan anti-komünizm propagandası yürüterek de kendini gösteriyordu.

İşte Leipzig duruşmalarına konu olan Reichstag yangını da bu yolda kullanılmış, tarihin en büyük provokasyonlarından biriydi.

26 Şubat 1933'te Alman parlamento binası (Reichstag) yandı. Geceyarası, geç saatlerde Alman hükümet radyosu, üstünde Komünist Partisi üyelik kartını bulunduktan söyleyerek, sabotajcı Hollandalı "Komünist" Van der Lubbe'nin yakalandığını açıkladı. Ertesi gün, İçişleri Bakanı Göring'in yayımladığı bir tildiri, silahlı ayaklanmanın işareti olarak yangının Alman Komünist Partisi tarafından tezgahlandırıldığını öne sürüyordu. Hemen ardından "Komünistlerin terörist eylemlerini ezmek" için resmi bir kararname yayınlanarak, Weimar Anayasası'nın bir dizi maddesine dayanıp, komünist ve sosyal-demokrat gazeteler kapatıldı. Göring'in talimatı üzerine polis, çok sayıda Alman Komünist Partisi militanını tutuklama işlemine başladı. Böylece, Almanya'da demokrasiye, işçi sınıfı hareketine ve Komünist Partisi'ne karşı terör uygulaması için, meclis binasının yanması uygun bir gerekçe olarak kabul edilmişti.

9 Mart 1933'te, o sırada Berlin'de bulunan Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi Georgi Dimitrov Nasyonal Sosyalist Parti üyesi Hellmer'in ihbarı üzerine tutuklandı. Hellmer, Dimitrov'u, Komünist Parti üyesi olmadığı daha sonra ortaya çıkarılacak olan Van der Lubbe ile birlikte gördüğünü söylemekteydi. Dimitrov, beş ay boyunca tutuklu kalır ve demir parmaklıklar ardında geçirdiği günlerde, esas sabotajcıları ortaya çıkaran belgeleri toplar, yoğun mektuplaşmalar, Almanya tarihi üzerine araştırmalar yapar.

Duruşma, 21 Eylül 1933'de Leipzig'de başladı. Faşist sorgu yargıcı ve savcılar tarafından düzmece belge ve tanıklıkları esas alan bir iddianame, Dimitrov'u rejimi devirmek amacı ile Reichstag yangınına planladığı gerekçesiyle başsuçlu olarak ele almaktadır. Alman yasalarına göre bu suçun cezası idamdır.

Üç ay süren Leipzig duruşması Alman faşizminin kamuoyunu komünizme karşı kıskırtmak için eline geçirdiğine inandığı büyük bir

olanaktı. Böyle olmadı, silah tersine döndü. Faşist mahkemeyi devrimci bir kürsüye dönüştüren Dimitrov, faşist yönetim karşısında işçi sınıfının sesini yükseltti ve anti-faşist mücadele çağrısında bulundu.

Dimitrov, mahkemede, yalnızca Alman Komünist Partisi'ni, Komintern'i ve polis tarafından izlenen komünist işçileri savunmakla kalmadı, aynı zamanda, faşizmin terör dalgasının kurbanları olan sosyal-demokrat ve partizis işçileri de savundu. Birleşik cephe'nin neden oluşturulmadığı üzerinde durdu, komünist hareketin gündemindeki pekçok önemli soruna ışık tutan bir savunma yaptı. Daha sonra Komintern'in VII. Kongresi'nde ele alınıp strateji ve taktiklere dönüştürülecek bu sorunlar şunlardı:

"Sosyal-demokrasi ile ilişkiler ve birleşik cephe politikasının yarı-tıci biçimde uygulanması, komünistlerin burjuva mahkemeler karşısındaki tutumları, komünistlerin silahlı ayaklanmadaki tavırları, yurt-severlik ve enternasyonalizm konusunda doğru tavır, komünist partilerin savaşımı açısından bir halkın devrimci geçmişinin önemi."

Böylece Georgi Dimitrov, dünya işçi sınıfı hareketinin bir önder kişisi, Leipzig duruşmasındaki tutumu ve savunmasıyla hem faşizme karşı verilen pratik savaşımın hem de faşizmin teorik incelenmesini geliştirmesinde büyük katkıda bulunmuştur. Çünkü o, Alman işçi sınıfına ve dünya halklarına, anti-faşist mücadelede bilic ve güven aşılanakla kalmaması, faşizmin özüne ilişkin son derece tutarlı saptamalarla Nasyonal Sosyalist yönetimin maskesini düşürmeyi de başarmıştı.

DİMİTROV'UN SAVUNMASINDAN

21 Eylül 1933'te mahkeme karşısına çıkarılan Dimitrov, üç ay boyunca aralarında Hitler hükümetinin İçişleri Bakanı Göring, Propaganda Bakanı Goebbels, sabotajcı Van der Lubbe'nin de bulunduğu bir dizi tanığı dinler, onları sorgular. Dimitrov'un soruları tanıkları kızdırmakta, zor duruma bırakmaktadır. Duruşma, Dimitrov'un değil, faşist yönetimin yargılandığı bir platforma dönüşmüştür sanki. Öyle ki, Göring kendisini sıkıştırılan sorular karşısında "Fakat ben buraya, sizin bir yargıç gibi davranarak ve beni azarlayarak sorguya çekmenize olanak tanımak için gelmedim. Benim gözümde siz, sorgusuz sualsiz asılması gereken bir canisiniz," demek zorunda kalacaktır. Dimitrov, son savunmasını 16 Aralık 1933'te yapar. Avukatı olarak seçtiği kişilerin hiçbirisi faşist mahkemeye ta'afından kabul edilmemiştir. Bu nedenle, kendisini, Alman Komünist Partisi'ni, Alman komünist ve sosyal demokrat işçilerini, yani faşist yönetimin Reichstag Yangını davası da hedef aldığı herkesi savunmak Dimitrov'a düşmüştür. Aşağıda anti-faşist mücadele tarihinin değerli bir sayfasını oluşturan bu savunmadan notlar aktarıyoruz.

"Mahkeme ömürd söylediğim her söz, deyim yerindeyse kanımdan bir damla, etimden bir parçadır. Komünistlere, anti-komünist bir suç yüklediğinden dolayı, bütün sözlerim bu haksız suçlamaya karşı duyduğum öfkenin belirtisidir. (...) Propaganda amacı güttüğüme dair yorumu kesinlikle reddetmek zorundayım.

Mahkeme önündeki savunmanın propaganda etkisi yaptığı kabul edilebilir. Aynı zamanda, Mahkeme önündeki davranışının bütün komünist sanıklara örnek olabileceğini de kabul ediyorum, fakat bu savunmanın amacı değildir. Amaçım, Dimitrov, Torgler, Popov ve Tanev'in, Alman Komünist Partisi (AKP) ve Komünist Enternasyonal'ın Reichstag yangını ile herhangi bir ilişkisi olduğunu inandırmaya çalışan savı çürütmektir. (...) Eğer propagandadan söz edilecekse burada birçok müdahaleler propagandanın niteliğini ortaya çıkarmıştır. Goebbels ve Göring'in açıklamaları komünizm yarana dolaylı bir etki yapmıştır, fakat hiçkimsenin müdahaleleri böyle bir etki doğurdu diye onları suçlayamaz. (salonda kaynaşma ve gülüşmeler).

AKP'nin yöneticileri, partilerinin ayaklanması karşısında herşeyin bittiğini düşünmezler ve alternatiflerini şu şekilde koyamazlar: ayaklanma veya son. Komünist Partisi yönetimi bu kadar aptalca bir fikre sahip olamaz. Komünist Partisi, yasadışı çalışmanın büyük fedakarlıklar gerektirdiğini, cesaret ve inanç işi olduğunu çok iyi bilmektedir; fakat aynı zamanda devrimci güçlerinin çelikleşeceğini ve üzerine düşen görevi başaracak duruma gelebileceğini de bilmektedir. Aynı şekilde, bu devirde Komünist Partisi'nin kumar oynamak istediği düşüncesi de bir tarafa atılmalıdır. Ne mutlu ki, komünistler düşmanları kadar dar görüşlü değiller ve en zor şartlar altında bile soğukkanlılıklarını koruyabiliyorlar. Buna, AKP'nin ve diğer Komünist Partilerinin Komünist Enternasyonal'in parçaları, üyeleri olduğunu da eklemek gerekir. (...) Önünde bütün parçaların sorumlu olduğu Komünist Enternasyonal, entrikacı bir kuruluş değil, dünya çapında bir partidir. Dünya çapındaki böyle bir parti, ayaklanmalarla ve devrimlerle oynamaz, milyonlarca üyesine tesnen bildirdiği şeyin tersini yapamaz. Böyle bir parti, ikiyüzlü hesap tutmaz! (...) Kitle çalışması, kitle mücadelesi, kitle direnci, birleşik cephe asla maceracı hareket değildir! İşte komünist taktiğin temelleri. (...) İktidarı almak için acil mücadele görevi, ne AKP ne de Komünist Enternasyonal tarafından ortaya konmuştur. Bununla birlikte, Komünist Enternasyonal programı bir silahlı

ayaklanma olasılığını gözden uzak tutmamıştır. Mahkeme, bundan yavaş bir şekilde, ne zaman Komünist Partisi amaç olarak silahlı ayaklanmayı ileri sürerse, aslında silahlı ayaklanmanın hazır olduğu ve hemen patlaması gerektiği sonucunu çıkarmıştır. Daha ileri gitmemek için, bunun mantıksız ve yanlış olduğunu belirtmekle yetineceğim. Evet, proleterya diktatörlüğü için mücadele bütün dünya Komünist Partilerinin görevidir. Bu bizim ilkimizdir, bu bizim amacımızdır. Fakat bu kesin programı gerçekleştirmek için yalnız işçi sınıfının güçleri değil, diğer emekçi tabakalarındaki da gereklidir. AKP'nin proleterya devrimi tarafı olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Fakat bu davada çözümlenmesi gereken soru, hiçbir zaman bu değildir. (...) Reichstag yangınının Komünist Partisi'nin eylemleri-ayaklanma, gösteri, grev veya bu tür eylemler- ile hiçbir ilişkisi yoktur. (...) İşçi sınıfı, faşizmin saldırısı karşısında savunma durumundaydı. AKP kitlelerin direncini, onların savunmasını örgüt-

lemeye çalışıyordu. Fakat Reichstag yangını, işçi sınıfına ve onun öncüsü AKP'ye karşı bir kıyım kampanyası girişimine bahane olduğunu ispatlamıştır.

Thyssen ve Krupp ülkede, kendi yönetimleri altında bir politik diktatörlüğün, mutlak bir egemenliğin kurulmasını ve kesin olarak işçi sınıfının bayat düzeyini düşürmek istiyorlardı; bu nedenle devrimci proleteryanın ezilmesi gerekiyordu. İşçi hareketini yoketmek isteyen nasyonal sosyalistlerin girişimleri karşısında bu devirde Komünist Partisi, bu eylemlere karşı direnmek için bütün güçleri toplayarak birleşik cepheyi yaratmaya çalışıyordu. (...) Bu dönemdeki politik ortam, iki temel etkene dayanıyordu: birincisi, mutlak iktidarı garantilemek için nasyonal sosyalistlerin çabası; ikincisi, birincinin tersi, işçilerin birleşik cephesini yaratmak olan Komünist Partisi'nin eylemi. Millî kamp, içindeki güçlüklerden dikkatleri çevirmek ve işçilerin birleşik cephesini yıkmak için nasyonal sosyalistlerin bir şaşkınlık hareketine ihtiyaçları vardı. "Millî hükümet" basın hüriyetini, kişi dokunulmazlığını kaldıran ve polis baskı sistemini, temerküz kamplarını ve komünistlere karşı mücadele için diğer tedbirleri yürürlüğe koyan 28 Şubat tarihli kanun gücündeki kararnameyi çıkarmak için geçerli bir bahane bulmak zorundaydı. (...) Van der Lubbe'nin Reichstag'ı kundaklarken gerçekten yalnız olduğunu sanmıyorum. (...) Politik çılgınlık ile politik provokasyon arasındaki gizli bağlaşma, Reichstag yangınına meydana getirmiştir. Politik çılgınlık yanı sanık sandalyesinde. Politik provokasyon yanına gelince onlar serbesttirler. (...) Van der Lubbe kimdir? Bir komünist mi? Hiçbir zaman! Bir anarşist mi? Hayır! Düşük bir işçi, toplumun düşün bir kişisi, işçi sınıfına karşı kullanılacak derecede istismar edilen bir yaratık. Hayır, komünist değildir! Anarşist değildir. Dünyada hiçbir komünist, hiçbir anarşist mahkeme önünde Van der Lubbe gibi davranmaz. Anarşistler genellikle çılgınca eylemler yaparlar, fakat her zaman yargıçların önünde sorumluluklarını üstlerine alırlar ve amaçlarını açıklarlar. Böyle bir eylemi bir komünist yapardı, yanındaki sanık sandalyesinde dört tane suçsuz dururken, mahkeme önünde susup durmazdı. Hayır, Van der Lubbe ne komünist, ne anarşisttir, faşizmin kullandığı bir alettir. (...) B u hesapların, faizleri ile beraber alınacağı zaman gelecektir. Reichstag yangını ve gerçek kundakçıları aydınlatma kavuşturmak sorunuza gelince, doğal olarak gelecekteki proleterya diktatörlüğünün halk mahkemesi bu konuda karar verecektir. XII. yüzyılda, bilimsel fizikğin kurucusu Galileo Galilei, mezhep sapması yüzünden, ölümlü cezaya çarptırılmak üzere kati Engizisyon Mahkemesinin önüne çıkarılmıştır. Kesin bir kararlılık ve inançla şu şekilde bağırıştır: "Ve bununla beraber dünya dönmektedir". Ve bu bilimsel olgu, daha sonra tüm insanlığa özgü bir gerçek haline geldi. Biz komünistler yaşıb Galilei kadar kararlı olarak bugün şunları söyleyebiliriz: Ve bununla beraber dünya dönmektedir! Tarih tekerleği bir Sovyetler Avrupası'na doğru, dünya çapında bir Sovyet Cumhuriyetleri Birliği'ne doğru dönmekte, ilerlemektedir. Ve Komünist Enternasyonal'in idaresinde proleterya tarafından itilen bu tekerlek ne kıyım tedbirleri, ne zorlu çalışma cezaları, ne idam yargıları ile durdurulabilir. Dönmektedir ve komünizmin kesin zaferine dek dönmeye devam edecektir!"

21 yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında, emperyalizm çağının şafağında, işçi sınıfının ve emekçi balkın durumu kötüleşmeye başladı. Bu, onları çıkarlarını savunmada güçlerini birleştirmeye zorladı ve yığınlar halinde sosyalist harekete katılmaya başladılar. Sosyalist hareketin hızla büyümesinden ve kendine seçtiği hedeflerden tahatsız olan

spekülasyonu, iç ve dış ticaret ve devlet hazinesinin yağması kısa zamanda, yükselen Bulgar burjuvazisinin elinde önemli meblağların birikmesi yolaçtı. Öteki sınıfların eski yoksullaşmış üyelerinin geniş akınıyla ülkedeki işçi sınıfının safları hızla kabardı.

Kurtuluştan hemen sonra, ülkedeki sınıf bölünmeleri, ulusun siyasal yaşamının bütün alanla-

DEVİRİMİN 33. YILINDA BİRLEŞİK

burjuvazi, sınıf bil'uncini bulandırarak ve işçi sınıfının devrimci atılımını kesmek için mümkün olan herşeyi yaptı. Yapmaya devam ediyor. Ancak, yapılanlardan hiçbirini faşizm kadar çok boyutlu etkiler yaratmamıştır.

Böylesi etkiler yaratan faşizm, toplumun bütün kesimlerini, bütün sınıf ve tabakaları, onların ideolojik ve politik temsilcilerini yeni bir durum değerlendirmesi yapmaya, konumlarını yeniden gözden geçirmeye zorlamıştır. Bu ölçüde geniş kapsamlı bir değişimin bütün yerleşmiş değer yargılarını, bütün geleneksel açıklama tarzlarını sınavdan geçirmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu sınav sonucu, faşizme karşı demokrasi ve sosyalizm savaşımının teori, strateji ve taktikleri geliştirilmiştir. Dünyadaki ilk silahlı anti-faşist ayaklanmayı, Eylül 1923 ayaklanmasını hazırlayıp yürütmeyi, ülkenin 9 Eylül 1944'de faşizm üzerindeki nihai zaferini kazanmasına kadar ulaştıran Bulgaristan deneyimi, faşizme karşı verilen tarihsel öneme sahip bir sınavdır. Bu sınavın ilk aşaması olan Birleşik Cephe deneyimi, halk yığınlarının, ortak sınıf düşmanına karşı birlik ve ortak eylemin gereksinimini artıran bir açıklıkla kavramaya başladıkları bir dönüm noktasıdır. Bulgaristan'da faşizmin gündeme gelmesinden, iktidara gelmesine ve faşist işgalin yaşanmasına kadar birbirinden farklı dönemleri içeren Birleşik Cephe, Halk Cephesi ve Vatan Cephesi deneyimleri günümüzdeki anti-faşist mücadeleye de ışık tutmaktadır.

Bulgaristan'daki üçlü cephe deneyimli göstermiştir ki, anti-faşist mücadelenin temel sorunu ittifaklar sorunudur. Ve ittifakların gerçekleştirilip gerçekleştirilememesi, toplumsal genişliği, faşizmle demokratik arasındaki hesaplaşmanın kaderini tayin etmektedir. Bulgaristan işçi sınıfı ve emekçi kitleleri işte bu hesaplaşmadan yüzakıyla çıkmışlardır.

BİRLEŞİK CEPHE

Bulgaristan'ın 1878'de bağımsızlığını elde etmesiyle ülkede kapitalist ilişkiler de gelişmeye başladı. Kapitalizmin yerleşmesi için temel önkoşullar hazır. Tefecilik, özel girişim, toprak

ında, ilkin Bulgar burjuvazisinin çeşitli katmanlarının çıkarlarını temsil eden burjuva partilerinin ortaya çıkışında kendini gösterdi. Siyasal yaşamdaki kutuplaşma sızici hızlandı. Bu dönem 1. Dünya Savaşı'na dek sürdü. Aynı dönem içinde genç Bulgar işçi sınıfının partisi Bulgaristan Komünist Partisi (BKP)'de kuruldu.

1. Dünya Savaşı'nın emekçi halk üzerindeki yıkıcı etkisi tüm yakıcılığıyla sürerken kapitalizmin bunalımı da derinleşiyordu. Bunun sonucu sermayenin yoğunlaşan saldırısı 9 Haziran 1923'deki monarşist-faşist darbeyle sonuçlandı. Darbe başarılı oldu. Çünkü, bir yandan ülkedeki gerici güçler birlikte hareket ettiler, öte yandan halkın güçleri bölünmüş durumdaydı. Bu durum bir kapitalist azınlığın, Bulgar emekçilerinin, çalışan aydınların ve ülkenin kapitalist olmayan tüm kesimlerinin varlığını ve geleceğini her zamankinden daha fazla tehdit edilmeye demektir.

Ülkenin içinde bulunduğu durumu değerlendiren BKP, bir dizi karar aldı. Kararda, "9 Haziran darbesinin bir bunalımı başlattığı ve bundan çıkışın tek yolunun halk yığınlarının işçi-köylü hükümeti adına bir silahlı ayaklanması olduğu" açıklandı. Karar, halkı ayaklanmaya hazırlamayı amaçlayan belirli sayıda siyasal, askeri ve teknik girişimleri özetledi. Siyasal girişimlerin en başında işçiler ve köylüler arasında bir birlik cephesinin kurulması geliyordu.

Birleşik Cephe'nin kurulmasına ve görevlerine ilişkin sorunları açıklayan Dimitrov, yılmadan ve inandığını bir biçimde bütün demokratik güçler arasında ortak düşman faşizme karşı bir eylem birliğinin önemine değinerek, işçilerin ve köylülerin bağlaşmasının birleşik eylemin temel direği olduğuna işaret etti ve birleşik cephe taktiklerini sınıf işbirliği taktiklerinden açıkça ayırdı. Dimitrov, Birleşik Cephe'nin siyasal bir koalisyon olmadığını, siyasal partilerin geçici değil, emekçi halkın sürekli çıkarları adına bir bağ-

laşına olduğunu belirtti. Birleşik Cephe'yi oluşturan partilerin nüfusun ezici çoğunluğunun can alıcı çıkarlarını yansıtan ortak bir platform eylem birliği, ortak düşmana karşı ortak savaşını için ortak bir platform görevini görürken, partiler kendi programları çerçevesinde çalışmalarını sürdürebilirler ve kendi partilerinin hedef ve amaçları adına yeni üyeler edinebilirlerdi. Birleşik cepheye katılmaları olgusu birbirlerini eleştirme ya da güncel sorunlar üzerine görüşlerini özgürce açıklama haklarını ellerinden almamalıydı, ama buna karşılık hiçbir biçimde birbirleriyle savaşım halinde olmamalıydılar. Savaşımın ortaklaşa ortak düşmanlarına -faşizme- karşı yapılmalıydı.

Bu temeller üzerine kurulan Birleşik Cephe, birlik sıkrını siyasal partiler dışında yığın örgütlerine, öteki gruplara ve toplumsal katmanlara doğru yaydı. Bunun en somut sonuçlarından biri de Birleşik Gençlik Cephesi'nin kurulması oldu.

Birleşik Cephe'nin giderek büyüyen gücü sonucu burjuvazi ve faşist hükümet ona karşı şiddetli bir kampanya açtı. Ve bu kampanya bir süre sonra sonuç verdi, silahlı ayaklanma şiddetle bastırıldı. Eylül ayaklanması başarılı olmamasına karşın, yükselen faşizme karşı Avrupa'da ilk silahlı başkaldırı olmadı. Ayaklanma faşist hükümetle halk arasında kapatılmaz bir uçurum yarattı.

Ne varki, Eylül ayaklanmasının yenilgiyle sonuçlanması anti-faşist güçlerin Birleşik Cephe mücadelesini bitiremedi. Eylül yenilgisinin nedenlerini değerlendiren anti-faşist güçler, Dimitrov'un altını çizdiği ülkelerde Birleşik Cephe'yi kurmak için yeniden harekete geçtiler. Bu dönemde özellikle Birleşik Gençlik Cephesi'nin oluşturulması başarılmıştır. Ekim 1933'de Bulgar Ulusal Öğrenci Birliği'nin girişimi ile bir konferans toplandı ve gerici eğitim programına karşı bir çağrı yayınlayan Merkezi Anti-faşist Öğrenci Komiteleri kuruldu. Çağrıda, öğrenci örgütle-

rtın, üniversite içinde ve dışında faşist ilerlemeye karşı savaşında işbirliğine gittikleri açıklandı. Birçok fakültede komiteler kuruldu. Bu Birleşik Gençlik Cephesi'nin kurulmasında ve Birleşik Cephe'nin kendisi için de büyük bir başarıydı.

Ne ki, bu dönemde faşist olmayan diğer partiler Birleşik Cephe içine çekilemediler. Geniş bir temel üzerinde Birleşik Cephe kurulamadı. Bunun başlıca nedeni, anti-faşist güçlerin bölünmüş olmasıydı. Birleşik Cephe'nin bu dönemi de 19 Mayıs 1934 faşist darbesiyle son buldu. Bu darbeden hemen sonra bir tüm-ulusal anti-faşist cephe kurulması çalışmaları başladı. Amaç, değişik parti ve örgütlerin ortak bir dil bulmaları ve demokratik istemleri elde etmek için omuz omuza savaşmalarına olanak veren geniş bir temel üzerine kurulmuş demokratik bir platform yaratmaktır.

HALK CEPHESİ

1934'ten İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönem, kapitalist ülkeler arasındaki derin ayrılıkların daha da şiddetlenmesiyle nitelenir. 1929-1933 ağır ekonomik bunalımdan henüz kurtulmuş olan kapitalizm, 1937'de bir yenisine girmek üzereydi. Bu yeni bunalımın karakteristik özelliği, şimdi uluslararası düzeyde bir siyasal bunalımın ona eşlik etmiş olmasıydı.

1935'te Hitler Almanyası Saar Bölgesini ele

geçti ve Versay Anlaşmasını geçersiz ilan etti. bir bağlaşıma yapabilmesi halinde sağlanabileceğini belirtti. Bu tabakalar kapitalistler tarafından insafsızca sömürülüyordu. Bu olgu bütün anti-faşist güçlerin Halk Cephesi'nde birleşmesi için olumlu koşullar yarattı.

İlkeleri böylece belirlenen Halk Cephesi hareketi, 1936'nın ikinci yarısında daha da etkinleşti. Ve bu etkinlik, Ocak 1938'in sonlarında Parlamento seçimlerine ortak bir listeye girmek konusunda anlaşmaya varılmasını sağladı.

Gençlik de Halk Cephesi temelinde faşizme karşı örgütlü olarak karşı çıkmakta gecikmedi.

CEPHE

Ali Candan

DENEYİMİ

Sonra aynı yıl Faşist İtalya Etbopya'ya karşı bir korsan savaşı başlattı. Japonya, Çin'i fethetmek için büyük ölçüde bir askeri harekate girişti. 1936'da Almanya ve İtalya Demokratik İspanya Cumhuriyeti'ne açıkça müdahale ettiler. Aynı yıl içinde faşist devletler, Komintern'e karşı dünyadaki ilk sosyalist ülkeyi ve bütün ilerici güçleri hedef alan bir pakt imzladılar.

Bu dönemde faşizme karşı savaşında anti-faşist güçlerle bir bağlaşıma yapılması yolunda adımlar atılmıştır. Anti-faşist birliğin kurulmasında gerçek dönemeç noktası, 25 Temmuz - 20 Ağustos 1935 arasında yapılan Komünist Enternasyonal'in 7. Kongresi oldu. Kongre çok daha geniş bir partiler, örgütler ve halk çevresini içine alacak geniş bir anti-faşist cephe kurma görevini öne koydu.

Birleşik Cephe'ye göre Halk Cephesi, halk güçlerinin daha derin çeşitli demokratik ve anti-faşist partilerin, örgütlerin bir kanşımıydı. Kuşkusuz Birleşik Cephe ve Halk Cephesi'nin programları arasında farklılık vardır. Birleşik Cephe'nin platformu belli bir sınıfın -işçi sınıfının- platformuydu, Halk Cephesi'ninki bu çerçevenin sınırlarını aşyordu. Programı bütün demokratik, anti-faşist güçlerin temel sorunlarıyla ilgiliydi. Bu açıdan, Halk Cephesi, gericiliğe ve faşizme karşı halkın güçlerini birleştirme savaşımında yeni, daha yüksek bir düzey görünümündeydi. Halk Cephesi'nin burjuva sınıf önderliğinde kurulan çeşitli bloklarla ve küçük burjuva partileri koalisyonlarıyla hiçbir ilgisi yoktu.

Komintern Genel Sekreteri Georgi Dimitrov, Birleşik Cepheyi sağlamak için gerekli olan yalnız bir tek koşul öne sürdü: "Eylem birliği faşizme karşı, kapitalizmin ilerlemesine karşı, yeni bir savaş tehlikesine karşı, sınıf düşmanına karşı yönlendirilmelidir." Komintern'in 7. Kongresi, faşizme karşı zaferin, proletaryanın ancak işçi birliğinin yanı sıra öteki demokratik tabakalarla

1934-35 yıllarında gençlik örgütleri arasında yapılan anlaşma iyi sonuçlar verdi. Komünist Gençlik Enternasyonal'i'nin 6. Kongresi'nden sonra gençlerin birleşmesi yolundaki çabalar daha da bızlandırıldı. 1935 yılı sonlarında da Gençlik Halk Cephesi kuruldu. Gençlik Halk Cephesi, öğrenci gençliğin eğitim sorunlarından, seçmen yaşı'nın yeniden belirlenmesine, İspanya Cumhuriyetçileri'nin savunması çağrısından gazete çıkarmaya ve öğrenci anayasa komitesi kurmaya kadar uzanan pek çok somut adım attılar. Gelişmeler, geçmişten alınan dersler ve Gençlik Halk Cephesi'nin kurulması, giderek gençliğin faşizme ve kapitalizme karşı savaşımında tam olarak birleşmelerinin koşullarını hazırlıyordu.

Yığın örgütlerine de potansiyel düşman gözüyle bakan faşist hükümet bunların çalışmalarından korktu ve etkinliklerine kısıtlamalar koydu. Ancak yığın örgütleri halkın bağılılığı sonucu ayakta kalmayı başardı.

VATAN CEPHESİ

Bulgaristan'ın Japonya, İtalya ve Almanya'dan oluşan üçlü pakta katılmasından ve Nazi birliklerinin ülkeye girmesinden sonra Bulgaristan, Almanya'nın ekonomik ve siyasal egemenliği altına girdi. Tüm demiryolu, denizyolu ve havayolu ulaşım sistemleri işgâlcilerin emrine verilmışti. Ülke, toprakları üzerindeki Alman birliklerinin bakımını üzerine almışti. Ülkenin maden cevherleri, öteki bütün hammadde ve üretilen yiyecekleri -Alman halkını ve Alman ordusunu beslemek için- Alman sanayisine yönelmişti.

Yukarıda özetlenen durum, ülkenin ilerici güçlerinin önüne Bulgaristan'ın emperyalist ve faşist diktatörlükten kurtanması görevini koyuyordu. Faşizme ve kapitalizme karşı savaşımında başarı için demokratik ve anti-faşist çevrelerin birliği gereklidi. 1920'lerde Birleşik Cephe'de

ve 1930'larda Halk Cephesi'nde kazanılan deneyimler ilerici güçlerin doğru yolu bulmalarına yardımcı oldu. Ve ülkenin içinde bulunduğu tarihsel an Bulgar halkının, ordusunun ve yurtsever aydınlarının önüne Vatan Cephesi şeklinde birleşmek ve ülkeyi kurtarmak görevini koydu.

Vatan Cephesi programı temelde, Halk Cephesi programından farklı değildi, ama gene de ikisi arasında bazı farklar vardı. Vatan Cephesi programı daha geniş temeller üzerine dayandırılmıştı. Yeni durumun özelliklerini taşıyan öğeler içeriyordu. Halk Cephesi programı esas ağırlığını faşist hükümetin devrülmesi ve halkın anayasal hak ve özgürlüklerinin getirilmesi gereksinimi üzerine verirken, Vatan Cephesi Alman işgâlcilerini ülkeden atmaya, Nazi Almanyası ile bağlaşımanın kopanmasına ve yeni bir ulusal yıkımın önlenmesine, monarşist, faşist diktatörlüğün yıkılmasına ve demokratik halk hükümetinin -Vatan Cephesi Hükümetinin- kurulmasına önem veriyordu. Vatan Cephesi programı, anayasa değişikliği yapılmasını, devlet aygıtının halkın kazanımlarını korumasını gerektiren bir madde içeriyordu. Buna karşılık Halk Cephesi platformu buna hiç değinmiyordu. Ayrıca Vatan Cephesi programı, ırkçı nefretin, halkın ulusal onurunun küçük düşürülmesinin ve kökünün kazınılması gibi Halk Cephesinde mevcut olmayan maddeler içeriyordu.

Vatan Cephesi, işçi sınıfının, emekçi köylülerin, küçük üreticilerin, kentli küçük mülk sahiplerinin, halkçı aydınların ve yurtsever askerlerin monarşi ve faşizme karşı savaşımının ve bir demokratik halk hükümeti kurulması için halk arasında anti-faşist birliğin siyasal ve örgütsel planda gerçekleştirme çabalarının özgül biçimi olarak ortaya çıktı.

1942'nin sonu ve 1943'ün başında anti-faşist gençlik hareketi de çalışmalarını yoğunlaştırdı. 3 Mart 1943'de Gençlik Vatan Cephesi Merkez Komitesi kuruldu. Gençlik içersindeki bu gelişmeler Tüma Öğrenci Vatan Cephesi Komiteleri'nin kurulması izledi.

Cephe organizasyonunun genişletilmesi ve merkezleştirilmesi tüm bu gelişmeler içersinde çok ileri bir adımı ifade etmektedir. Faşist olmayan diğer partileri de içine alan Vatan Cephesi Ulusal Komitesi'nin kuruluşu ile bu adım atılmış oldu. Ulusal Komite de Eylül 1944'de Bulgar halkına Vatan Cephesi kurmasını isteyen bir çağrıda bulundu: "Ülkeyi yıkımdan kurtarmak ve Vatan Cephesi iktidarını kurmak için kararlı bir savaşla ayaklanın."

İşte bu çağrı ardından 9 Eylül 1944'de Halk Cephesi bayrağı altındaki anti-faşist mücadele zafere ulaştı.

Bugün de faşistlerin iş başında olduğu ülkelerde karşılaşılan en önemli sorun, Birleşik Cepheyi kurmak için verilecek savaştır. Bu ülkelerde, yasal işçi hareketlerinin geliştiği ülkelere kıyasla kavga daha güç koşullarda verilmektedir. Bunlara rağmen faşist ülkelerde de faşist diktatörlükle savaşacak bir anti-faşist Halk Cephesi'nin kurulması için zorunlu koşullar mevcuttur. Bu koşullar doğrudan doğruya faşizmin emekçi kitlelere yönetilmiş ve azgın saldırı olmasından kaynaklanmaktadır.

Faşizm ve faşizme karşı mücadele, işçi sınıfının güncel ve nihai hedeflerinin birleştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Anti-faşist mücadele, işçi sınıfı için sosyalizme doğru ilerlemenin kaçınılmaz bir görevi olduğu kadar, sınıf mücadelesinde geniş kitlelere öncülük etme ve onların eğitime görevinin de ayrılmaz bir parçasıdır.

İlhan Tekeli

OZERK-DEMOKRATİK
UNİVERSİTE

KURULTAYINA DOĞRU

“Bugün için Türk üniversitelerinin sorunu kuramla pratik arasında seçme sorunu değildir. Temel sorun, iyi ya da kötü üniversite olma sorunudur. İyi üniversite; hem kuram alanında hem de pratik alanda iyi olanıdır.”

“İster üretim sisteminin yetersizliğinden olsun, ister toplumdaki tüketici eğilimlerden olsun, ekonomi sisteminin gerektirdiğinden daha fazla bir eğitim talebi doğacaktır.”

Eğitim sistemiyle o ülkenin üretim sistemi arasında bir karşılıklı bulunması genel olarak benimsenen fakat gerçekleştirilmesi zor olan bir ilkedir. Bu zorluk; önce, bu ilişkinin hangi düzeyde kurulacağına ilişkin açıklığın bulunmamasından doğmaktadır.

Söz konusu ilişki üç farklı düzeyde kurulabilir. Birincisi; daha çok pedagojik düzeydedir. İkincisi; ülkedeki ekonomik faaliyetlerle eğitim sisteminin öngördüğü çıktılar arasındadır. Üçüncüsü ise; eğitimin içeriği ile pratik alanın örgütlenme dokusu arasındadır. Bu üç düzeydeki ilişkiyi ele alarak daha ayrıntılı biçimde inceleyelim.

EGİTİM VE ÜRETİM SÜREÇLERİNİN PEDAGOJİK DÜZEYDEKİ İLİŞKİSİ

Türkiye gibi ülkelerde, her eğitim reformu söz konusu olduğunda yakınılan konulardan birisi eğitimin akademik düzeyde kaldığı ve pratikten kopuk olduğudur. Nitekim, Cumhuriyetin ilk yıllarında bu yetersizlik önemli biçimde duyulmuş, bunu gidermek için önlemler alınmaya çalışılmıştır. Türkiye'ye ilk gelen eğitim uzmanlarından birinin, John Dewey gibi pragmatist bir eğitimi olması da tesadüf değildir. Türkiye'de eğitimin iş içinde yahut işle birlikte yapılmasının, öğrenim sürecini kolaylaştıracağı ve derinleştireceği inancının ortaya çıkardığı bir başka ilginç örnek Köy Enstitülerinin dayandığı felsefe olmuştur. Burada, işgenciler kendi yaşadıkları çevrenin problemlerini çözerek yaratıcı olmaya ve bu yolla evrensel yöneltmeye hazırlanmışlardır. Bunun dışında Cumhuriyet'in ilk yıllarında teknik öğretimi konusunda Rüştü

Eğitim Sistemiyle Üretim Sürecinin İlişkisi Üzerine

Uzel'in çalışmaları da benzer kaygıları içeriyordu.

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki bu deneylere rağmen bugünkü eğitim sistemi hala akademik olma, pratikten kopuk olma suçlamalarından kurtulamamıştır. Son günlerde basın aracılığıyla kamuoyuna eğitim reformu diye sunulan yeni düzenlemeler bu konuda ilginç bir yanılgıyı sergilemektedir. Öğrencilere lüzumsuz akademik bilgiler verildiği savıyla yapılan yeniden düzenlemeler, gerçekte eğitim sistemini Cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi bir yeni eğitim felsefesi altında pratikte bütünleştirmek değil eğitimi sulandırmak, yozlaştırmak yönünde yapılan yeniden düzenlemelerdir.

Bugün Türkiye'de eğitimin akademikliği ve pratikliği konusundaki tartışmalar gerçekte bir yeni eğitim felsefesi arayışından çok, yüzeysel bir eleştiri düzeyinde kalmaktadır. Türkiye'de akademik çevrelerde sıkça sözü edilen kuramsallık, eğitimin bir kusuru gibi gösterilmek istenmektedir. Bu eleştirilere bakanlar sanabilir ki, Türk üniversitelerinde çok yüksek düzeyde kuramsal çalışmalar vardır. Oysa, Türk üniversiteleri kuram açısından bir fakirlik içindedir. Ev-

rensel kuram alanına yaptıkları hemin hemen hiç bir katkı yoktur. O zaman kuramsallık konusunda yapılan yakınma, gerçekte kuramsallıktır değil, kötü eğitimden yapılan yakınma olmaktadır. Yapılan eleştiri yanlış yönlendirilmiştir. Aynı şekilde pratik konusunda da üniversitelerin katkısı çok sınırlıdır. Pratik içinde ustalık ilişkileriyle öğrenilmesi gereken tip gibi eğitim alanlarında, pek çok öğrencinin pratikle ilişkisi olmadan mezun olduğu bilinmektedir. O zaman, bugün için Türk üniversitelerinin sorununu kuramla pratik arasında seçme sorunu değildir. Temel sorun, iyi ya da kötü üniversite olma sorunudur. İyi üniversite hem kuram alanında, hem pratik alanında iyi olanıdır. Bu ikisi arasında seçme yapılarak iyiye ulaşmak mümkün değildir. Ancak ikisi birlikte olduğunda iyi üniversite olunabilir. Kanunca, bugün üniversiteleri kuramsal olduğu için suçlayarak onları pratiğe yöneltmeyi bir ilerleme gibi göstermek isteyenler, gerçekte üniversiteleri yüksek okullara indirgemeyi önermiş olmaktadır.

EGİTİM - EKONOMİ İLİŞKİSİ:
KARMAŞIK BİR PLANLAMA

SORUNU

Bir ülkenin eğitim sistemiyle üretim sistemi arasındaki ilişkinin kurulması konusunda yanlışya düşmemek gerekir. Bu ilişki birebir düzeyde bir ilişki değildir. Üniversite sistemi bir çok alt disiplinlere ayrılarak çeşitli alanlarda uzmanlaşmış işgücü yetiştirmesine rağmen, iş piyasasının talebi her zaman üniversitenin arzından daha çeşitli olmaktadır. Çünkü ekonomi alanı da sürekli olarak farklılaşmakta, yeni yeni işgücü talepleri yaratmaktadır. Üniversite ve yüksek okul sistemi bu yaratılan talepleri, bir zaman aralığıyla karşılamak durumundadır. Ekonominin yarattığı yeni işgücü talepleri kişilerin üniversite sonrasındaki yaşamlarında edindikleri deneylerle karşılanmaktadır. Ekonomi sistemi ile üniversite sistemi arasında böyle bir zaman aralığının bulunması üniversitenin yeni taleplere hassas olmaması demek değildir. Üniversite de zaman içinde ekonominin taleplerine uyum sağlayacaktır.

Bir ülkede bu genel ilkeye uygun gelişmelerin, olmasını engelleyen değişik nedenler vardır. Bunlardan en önemlisi eğitim talebinin ekonominin performansından bağımsız gelişmekte olmasıdır. Türkiye gibi ekonomisi yeterli hızda iş yaratamayan, kapitalist büyümesi bağımlı olduğu için yüksek düzeydeki teknolojilerini ithal eden, projelerini yabancı uzmanlara yaptırmak zorunda kalan ülkelerde eğitilecek işgücüne, hünelerine kullanacakları yeterli fırsatlar yaratılmamaktadır. Yaratılan fırsatlar sınırlı olmasına rağmen, toplumda bu fırsatlardan daha hızlı bir eğitim talebi artışı gözlemlenmektedir. O zaman, bu eğitim talebinin karşılanıp karşılanmaması eğitim planları açısından bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim büyük ölçüde kamu kaynaklarıyla ve büyük yatırımlar karşılığında gerçekleştirilmektedir. Eğer ekonomi bunu etkin bir şekilde kullanmıyorsa bu eğitimin yapılmamasının rasyonel bir tutum olacağı söylenebilir. Oysa böyle bir öneri gerçekte çözümü ülkenin eğitim seviyesinin düşürülmesinde arayan bir öneri olmaktadır. Dolayısıyla buna karşı çıkılarak eğitilmiş insan gücünün tek başına kendisinin bir kaynak olacağı, çözümün eğitim temelini karşılanmasının kısıtlanmamasında değil, ekonomik sistemin geliştirilmesinin hızlandırılmasından geçmesi gerektiği söylenebilir.

Bu analiz bile, bir noktada toplumun karmaşık gerçekliğini yansıtmaktan uzaktır. Toplumda, aileler çocuklarına gelecekte ekonomik sistemde alacakları yeri göz önünde tutmaktan çok, onlara bir sosyal statü, bir prestij sağlamak için yüksek eğitim vermeyi istemektedirler. Bu halde, eğitim harcaması bu aileler için bir anlamda prestij sağlayıcı bir tüketim harcaması ile eşdeğerdedir. Eğitime böyle bir tüketici gibi yaklaşılsa bile bunun kısıtlanmasını savunmanın zorlukları vardır. Toplum, kişilerin tüm tüketim malı alanlarındaki tüketimleri özgür iken bu alanda kısıtlanmasını kolayca kabul edemez.

Yukarıdan beri anlattığımız gibi ister üretim sisteminin yetersizliğinden olsun, ister toplumdaki tüketici eğilimlerden olsun, ekonomi sisteminin gerektirdiğinden daha fazla bir eğitim talebi doğacaktır. Bu talebin hepsi karşılanamasa bile hiç olmazsa bir kısmı karşılanmaktadır. Bu durumda da karşımıza ilginç bir tablo çıkmaktadır. Sürekli olarak ekonominin talebinden daha fazla hünelerli işgücü iletılmektedir. Bu işgücünü kullanması iki farklı seçeneği karşımıza getirmektedir. Bunlardan birincisi; bu hünelerli eğitilmiş işgücünün ülke dışında giderilmesi. İkincisi ise; daha üst kademe bünyesinde yetişmiş

kisilerin daha alt kademe işlerde kullanılmasıdır. Kuşkusuz her ikisinin de toplum açısından pahalası vardır. Birinci halde; beyin göçü, ikinci halde ise; çalışanların yabancılaştırılması ve bu yabancılaştırma dolayısıyla ortaya çıkan pek çok sorun ödenen paha olmaktadır.

Eğitim sistemi ile üretim sistemi arasındaki karşılıklı ilişkinin yeterli şekilde kurulması, gerçekte oldukça karmaşık bir planlama sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Bir taraftan ekonominin gelecekteki gelişme yönlerinin doğru olarak kestirilebilmesi, diğer taraftan yüksek öğretim sisteminin ekonominin gerektirdiği konularda arz sağlayacak esnekliğe sahip olması, ayrıca toplumun aşırı eğitim taleplerini kanallı edecek mekanizmalara sahip bulunması ve tüm ekonomideki ücret mekanizmalarının kişilerin eğitim talepleri ile ekonominin gereksinmesi arasındaki dengeyi kuracak özelliklere sahip olması gerekir. Bunlar ise, Türkiye gibi hızlı gelişen ve siyasal rejiminde kararsızlıkların yüksek olduğu bir ülkede kolayca gerçekleştirilememektedir.

PRATİK ALANIN ÖRGÜTLENMESİ VE EĞİTİM

1960'lı yıllarda Türkiye'de eğitim ve eğitim planlaması yapılırken, bu planların ekonomi ile ilişkisinin kurulmasında neoklasik iktisadın getirdiği yaklaşımlardan yararlanıyordu. Genellikle, ülkenin gelecekte ulaşacağı milli gelir seviyesi göz önünde tutularak, gelir esnekliklerinden yararlanarak, gelecekte ekonominin doğuracağı işgücü gereksinmesi hesaplanıyor ve eğitimin buna göre planlanmasına çalışılıyordu. Bu tür bir ele alışı ihmal edilen önemli bir özellik vardır. O da, pratik alanın örgütlenmesinin niteliğidir. Eğer bir örnek vermek gerekirse, gelecekte Türkiye'nin ihtiyacı olan mimar ve mühendis sayısı bu yöntemle hesap edildiğinde bulunacak olan gelecekteki mimar ve mühendis sayısındır. Bu sayı, bu mimar ve mühendislerin pratikte nasıl bir örgütlenme yapısı içinde çalışacaklarını göz önüne almamaktadır. İster bu mimar ve mühendisler, birer ikişer kişilik bürolar içinde çalışmış olsunlar, ister iktisadlaşmış, uluslararası düzeyde

yarışabilecek büyük firmalar halinde örgütlenmiş olsunlar ulaşılan hesap ve verilecek eğitim değişmeyecektir. Oysa, hesaba katılmayan bu örgütlenme biçimi, hem eğitimin yapısını belirlemek, hem de bu alanda uluslararası düzeyde yarışabilirliğe sahip olmak bakımından çok farklı etkilere sahiptir. Küçük üreticilerin hakim olduğu bir pratik alanı için yapılacak eğitim; bu büro patronu olan mimar ve mühendisleri yetiştirecek, dolayısıyla onu ihtisaslaşmış olarak yetiştirmekten çok, ona her konuda biraz bilgi vermeye dönük bir eğitim olacaktır. Oysa, büyük ve içinde ihtisaslaşmanın geliştiği firmalar için yapılacak eğitim küçük firmalar için yapılan eğitimden farklıdır. Öğrencilerini belirli konularda ihtisaslaşmış kişiler olarak yetiştirecektir. Bu öğrenciler mezun olduklarında bir büyük firma içinde bir kariyere girecek, eğitimleri o firma içinde de sürecektir. Bir küçük firma sahibi gibi daha başlangıçta yaptıkları işin tüm mesuliyetini yüklenmeyeceklerdir. Bu örnek açıkça göstermektedir ki uygulama ile eğitim sistemi arasındaki ilişki sadece bir sayı ilişkisi değildir. Bu ilişki yapısal bir ilişkidir. Pratik alanının yapısı eğitim alanının içeriğini de etkilemektedir.

SONUÇ YERINE

Eğitim sisteminin, pedagojiden başlayarak ekonomik sistemle ve bu sistemin yapısıyla ne tür ilişkileri olabileceğini gördük. Bu ilişkilerin karmaşıklığı Türkiye gibi toplumlarda ilişkinin doğrudan ve kolayca kurulmasını engellemektedir. İlişkiler, ancak uzun dönemde ve önemli toplumsal pahalaları taşıyarak kurulabilmektedir. Bunu, sistemin karmaşıklığı ile açıklamak kabildir. Ayrıca denilebilir ki Türkiye'de kapitalizmin gelişmesi açısından bu ilişkinin kurulması gereklidir. Buna rağmen hakim sınıflar bunu gerçekleştirmekte yetersiz kalmaktadırlar. Bu da, olgunun karmaşıklığının bir başka göstergesi olarak düşünülebilir.

Bu ilişkinin kurulmasındaki başarısızlığın etkilerini azaltacak en önemli değişken hızlı ekonomik büyüme olacaktır. Ekonomi ne kadar hızlı büyüyebilirse işgücünün daha etkin kullanma olanaklarını arayacak ve bir çok sorun bu büyüme süreci içerisinde kendiliğinden çözülecektir. Kuşkusuz ekonomik büyümeyi hızlandırmak en az eğitimi planlamayı başarmak kadar zordur.

Harun Karadeniz, 1942 yılında, Giresun'un Aluçra ilçesinin Armutlu köyünde doğdu. İTÜ İnşaat Fakültesi Öğrenci Derneği başkanlığı ve daha sonra İTÜ Öğrenci Birliği başkanlığı görevlerini üstlendi. 1964-1970 arasında gençlik örgütlenmelerinin içerisinde oldukça önemli bir yeri oldu ve döneminin birçok gençlik ve öğrenci eylemlerinin başında bulundu. FKF örgütlenmesini: içinde yer aldı ve 1970'den sonra SĞÖ (Sosyalist Gençlik Örgütü) oluşumunda katkısı oldu. 1970'den sonra iççiler arasında çalıştı,

Caner Balkan

HARUN KARADENİZ

Yaşamı Yol Göstermeye Devam Edecektir

örgütlenmelerine katıldı. 12 Mart baskı döneminde, uzun süren tutukluluğunda, ölüm-cül hastalığının tedavisi bilinçli olarak engellenen Harun Karadeniz, 1976 Ağustosunda devrimi mücadele-den ayrıldı. Ancak yaptıkları ve düşündükleri unutulma-dı.

Harun Karadeniz 1962 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesine girdi. O yıllarda gençliğin önemli bir toplumsal güç olduğu anlaşılmıştı. 27 Mayıs sonrası gençlik içerisinde egemen görüş, yurt kurtuluşunun asıl nedenlerini ve toplumsal yapıyı tam olarak kavrayamamasına rağmen, Türkiye'nin kalkınmasından önemli ölçüde kendini sorumlu tutuyordu. Harun Karadeniz üniversiteye girdiği yıl "Köy Okullarına Yardım Kampanyasına" arkadaşlarıyla birlikte katıldı. 1964 yılında İTÜ İnşaat Fakültesi Talebe Cemiyetine girdi ve orada Başkanlık görevini üstlendi. Bu sıfatıyla aynı zamanda İTÜ Öğrenci Birliği Yönetim Kurulu üyesi oldu.

Talebe Cemiyeti, bulunamayan ders kitaplarının çoğaltılması türünden öğrenci sorunlarını çözmeye yönelik çalışmalarla başlayıp, dergiler çıkardı; çalışmalarını yurt ve dünya sorunlarıyla bütünleştirerek sürdürdü. Bu yıllarda, 61 Anayasasının getirmiş olduğu özgürlüklerle birlikte Türkiye'nin ekonomik kalkınması çok daha rahat tartışılabilirdi. Bu tartışmalar içerisinde İTÜ Talebe Birliği'nde sosyalizm sözcüğü ilk kez 1965 yılında, Aydın Yalçın ile Sadun Aren'in tartışıldığı "Türkiye'nin kalkınması, sosyalizmle mi, kapitalizmle mi olur" konulu bir toplantıda kullanıldı.

O yıllardan başlayarak hızla gelişen, ekonomik tartışmalardan siyasi tartışmalara atlayan ve CHP'nin ilerisinde bir sol çizgiye kayan gençlik hareketlerine karşı iktidarı her türlü baskıcı tedbiri eksik olmadı. Örneğin, İTÜ Talebe Birliği ve İMTF gibi ilerici gençlik örgütleri, bir takım oyunlarla ve hukuk dışı davranışlarla çiftbaşı duruma baltalandı.

1964 yılında, toplum içerisinde yaşanan sorun-

ların kökeninde ekonomik sorunların bulunduğu kavranmış, sosyalizm tartışmaları yaygınlaşmıştı. Bu dönemde çıkan "Yön Dergisi" ve kurulmuş bulunan TİP, tartışmalara güç katıyordu. 1965 yılından sonra, çeşitli adlar altında, çoğu gençlik kuruluşları olan fikir klüpleri kurulmaya başlandı. Bunlar dahası olan, Sosyalist Fikir Klüpleri adı altında kurulacaktı. Bu klüpler 1966 yılında Fikir Klüpleri Federasyonu (FKF) adını alarak, TİP'e paralel olarak işlevlendi. Bu örgütlenme içerisinde Harun Karadeniz de yerini aldı ve sonraki yıllarda FKF içinde çalıştı.

1965 yılında, gençlik örgütlerinin o yıllarda giriştikleri en önemli eylem olan "Milli Petrol Kampanyası" gerçekleştirildi. Anti-emperyalist çizgide sürdüren bu eylem gençliğin ekonomik sorunlarla yüz yüze getirdi. Bu sorunların bilincine vardıkça, ülke sorunlarına çözümler öneren TİP'e karşı gençlerin ilgisi artıyordu. Bu kampanyalar ve etkileri üzerine Harun Karadeniz şöyle der: "Petrol sorununu benimsemek için sosyalist olmak gerekmiyordu. Biraz

dürist olmak ve Türkiye'den yana olmak yeterliydi. Petrol sorununun üzerine gitmek bizi derhal ulusalardan bir sömürüye götürüyordu. Bütün ekonomik sorunlarda olduğu gibi, petrolde de bizi sömürüye ve çıkar çatışmalarına analizine götürdü."

1967'lere kadarki süreçte gençlik yurt ve dünya sorunlarını ele alıyor, marksist bir görüş temeline oturuyordu. Üniversitelerde o zamana kadar açıkça yapılamayan sosyalizm tartışmaları artık rahatça yapılabiliyordu. 1967 yılında Taksim Antına konmuş Amerikan 6. ncı Filosunun çelenginin yakılması ile gençlik örgütlerinin anti-emperyalist çizgide eylemleri yeniden tutanmaya başladı. Oturma mitingleri, açlık grevleri biçiminde gelişen eylemler, azımsanamayacak bir kitleselliği yakaladı. O yılın Kasım ayında, İstanbul-Ankara arasında "Özel Okullar Devletleştirilmelidir" yürüyüşü gerçekleştirildi ve büyük ilerde öğrenci boykotlarıyla desteklendi.

1968 yılında, o yıla değin çokça eleştirilen NATO'ya karşı ilk planlı protesto kampanyası Mayıs ayında yürütüldü ve bir hafta boyunca sürdü. 6. Filo geri döndüğünde eylemler daha kitlesel ve etkin olarak tekrarlandı. Günümüzde

Yurdu baskımında Vedat Demirel'in katledildi ve eylemlerde bölünmenin başlangıcı sayılabilecek Dolmabahçe olayları bu zamanlarda oldu. 1969'da 6. Filo tekrar geldiğinde ise, eski yıllara göre çok daha planlı bir biçimde tüm ülkede protesto gösterileri düzenlendi ve bu kampanyayı noktalayan, iççi-öğrenci ortak düzenlemesi olan

büyük İstanbul mitingi ise, iktidarı kıskırttığı gerici bir yığın polisle birlikte saldırısına geçmesi sonucu, tarihe "Kanlı Pazar" olarak geçti.

Bütün bunların yanında, eskiden beri varolan, ancak 1968'ten sonra yitip giden "üniversite reformu" istekleri doğrultusunda da, birçok çalışma yürütülmüş, eylemler yapılmıştır. 1964 yılında üniversite harçlarının arttırılmasına gelişen tepkiler, giderek daha kapsamlı bir reform isteminin benimsenmesini sağladı. Ancak o yıllarda, öğrenci gençlik içerisinde reforma yönelik araştırmalar oldukça eksikti. Buna, eylemlilik düzeyinin de düşük olması eklenince, öğrencilerin istemleri yüzey-sel bazı değişikliklerle geçiştirildi.

1968'e gelindiğinde öğrenci gençliğin bilinç düzeyi daha üst bir noktaya ulaşmıştı. Ve bu sefer, sadece üniversite reformu değil, "İlkokul'dan Üniversite'ye kadar Eğitimde Devrim" isteniyordu. Bu konuda bilimsel anlamda ön hazırlıklara tam olarak bitmesi olmasına rağmen, mevcut eylemlilik düzeyi, üniversitelerin işgali biçiminde gelişen ilk eylemlerin kısa bir sürede tüm ülkeye yayılmasını sağladı. Bu eylemler, öğrencilerin, toplumun gereksinimlerini geniş kitlelerin iç-

karını karşılayacak demokratik bir üniversiteye duydukları özleminden ve yönetime katılma isteginden kaynaklanıyordu.

Harun Karadeniz 1970'e kadar bu çalışmaların ve eylemlerin içinde yer aldı. Bir çoğuna önderlik etti. Gençliği ele almasını ve 1968'ten sonra görüşlerde ayrıştıran gençlik içerisindeki bazı akımları değerlendirdiğini ise kendi yazdıklarından aktaralım:

"Çağımızda toplumu, bulunduğu üretim biçiminden yeni üretim biçimine geçirecek olan devrimci güç, işçi sınıfıdır. Gençlik eylemleri, bu sınıfın eylemleriyle bütünleşebildiği ölçüde doğru ve faydalıdır. (...) Eğer gençlik, yeni boyutlara ulaşmış eylemi kendi başına yürütmeye devam ederse büyük yanlışlara varır." 2

"1966'lardan başlayan (...) bu görüşün adı 'Milli Demokratik Devrim'di. Buna göre ise, anarşist nitelikli hareketlerle, son tahlilde cuntaya oynayan ve eylemin öncülüğünde 'asker, sivil, aydın zümre'ye fazla yer veren ve işçi sınıfını bilinçlendirmek yerine, onun adına 'asker, sivil, aydın zümre' ile birlikte iktidarı ele geçirmeye yönelik ve gerçek bir MDD ile ilişkiz bir hareketti. Bu nedenle harekete katılmadım. Özellikle Dev-Güc olayında olduğu gibi bu harekete karşı çıktım." 3

Dev-Güc, geniş adıyla 'Devrimciler Güçbirliği', Nisan 1968'te, çoğunluğu Ankara'da bulunan, 'asker, sivil, aydın zümre'nin devrimci geleneğine inanan ve halkı sosyalizme götürececek bir cuntaya umut bağlamış olan, gençlik içerisindeki bazı oluşumların kurulu. 'Türk Solu' dergisinde Mihri Belli'nin görüşlerini savunan bu örgütün etkinliği, o yılın sonlarına doğru oldukça azalacaktı.

MDD görüşü, 1968 yılından sonra, gençlik örgütlerinde tutundu. Bu görüşlere koşut olarak kurulan DÖB (Devrimci Öğrenciler Birliği) ile eyleme geçti ve çalışmaya yönelik bir eylem anlayışı sergiledi. Bir yandan TİP içerisinde, özellikle İstanbul İl örgütünde ve diğer bazı il örgütlerinde önemli bir rol oynayan Dev-Güc, 1968'den sonraki yıl-

larda etkisi kalmayan Dev-Güc'ün yerini alacaktı.

Bu zamandan sonra, radikal olarak tanımlanabilecek bu akımlar üzerinde, toplumda gençlik kesiminin dışında gelişen olaylar ve değişimler etkili olmuşsa da, esas anlayışları değişmemiştir. 15-16 Haziran işçi direnişleriyle birlikte; işçi sınıfının etkinliğinin ne olduğunun tartışıldığı MDD içerisinde Mihri Belli'nin görüşleri iyice etkisiz kaldı. Ancak temel yanlış noktaları aşılamadı; o dönemde DEV-GENÇ, ordunun bazı kesimlerine devrimci bir işlev yükleyen bir anlayışı uyarınca hareket ediyordu. DEV-GENÇ geniş yapılanmasından ve etkin gücünden, ülkenin nesnel durumunun kendilerince değerlendirilmesinden kaynaklanarak, ordu içerisindeki radikal güçlerden de destek beklentisi ile, öncü savaşımını başlattı. Öyle ki, bir süre sonra 12 Mart muhtırası geldiğinde, DEV-GENÇ darbeyi destekler konumdaydı ve bu doğrultuda bir bildiri yayınladı. Yanlışları farkedip, bir kaç gün sonra darbeye karşı olduğunu ilan ettiğinde ise, artık çok geç idi ve 'Türkiye'de bütün ilerici güçlerin başkırıya karşı mücadele edeceği yeni ve uzun bir döneme girilmişti.

Harun Karadeniz, gençlik olaylarından kendisini çektikten sonraki yıllarda; 1971 yılında uydurma gerekçelerle yargılanıp, tutuklanıncaya kadar işçiler arasında çalıştı. 1969'ta, Kartal'da 'İstanbul Bölgesi İşçi Birliği' örgütü kurulurken ön saflardaydı.

12 Mart'tan sonra, iktidara da bilinci tutumuylla iyileşmesine izin verilmeyen kimseleri ilerledi, önce kolunun kesilmesine neden oldu, sonra da onu aramızdan ayırdı. Ancak kısa ömründe, inandığı amaçlar uğrunda çalışmaktan hiç yılmadı. Ölümle savaştığı son günlerinde, eşleriyle birlikte, daha sonra Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan bir yazı dizisini hazırlıyor ve biç ölmeyecekmiş gibi çalışıyordu. Yaşamı, kendisinden sonra gelenlere yol göstermeye devam edecekti.

- 1) Okuyt yıllar ve Gençlik - Harun Karadeniz, sayfa 75
- 2) agy, sayfalar 232-233
- 3) agy, sayfalar 241-242

Kaynakça:
Olaylı Yıllar ve Gençlik, 1968, H.K. Kapıtaç. Kapitalistler, 1975, H.K. Yaşamımdan Acı Düşümler, H.K.

DÜNYA GENÇLİĞİNDEN HABERLER

Macaristan Komünist Gençlik Birliği kuruluşunun 30. yılını kutluyor. Kısa adı KISZ olan örgüt, Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu üyesi olmasının yanı sıra Federasyon'un evsahipliğini de yapıyor. KISZ Merkez Komitesi Sekreteri İmre Nagy, temel görevlerinden birinin genç insanların çıkarlarını savunmak ve bu çerçevede, Macaristan Komünist Partisi'nin politikalarının belirlenmesinde etkin rol almak olduğunu söylüyor. Nagy, DDGF yayın organı World Youth'un kendisiyle yaptığı söyleşide, ülkenin ekonomik sorunlarına ilişkin Parti'nin yaptığı çalışmaları, gençliğin eğitim ve çalışma koşullarının daha iyileştirilmesine yönelik somut bir programa katkılarının da bulunduğunu belirtmiştir.

katılım ve coşkunluğa ulaşan festivalin ardından gelmesi, gerekçe Asya'da yapılan ilk festival olması nedeniyle özel bir önem taşıyor.

Sovyetler Birliği Öğrenci Konseyi Genel Sekreteri Sergey Zhuravlev, geçtiğimiz ay içinde, Uluslararası Öğrenci Birliği (IUS)'ün Prag'daki merkezini ziyaret ederek, ülkesindeki yükseköğretim reformlarına ilişkin bir konferans verdi. Zhuravlev, üniversite düzeyinde öğrenci parlamentoları kurulacağını ve Komsomol ile işbirliği içinde çalışacağını açıkladı. Ayrıca Büyük Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümü kutlama etkinliklerine ilişkin programa da değinen Zhuravlev, Sovyetler'deki her üniversitenin Amerikan üniversiteleriyle doğrudan bire-bir ilişkiye girmeye hazır olduğunu söyledi. İlk olarak 20 Sovyet üniversitesinin katılacağı bu proje, Amerikalı üniversite öğrencilerinin Devrim'in kutlama törenlerine katılabilmeleri için gerekli hazırlıkların yapılmasını da içeriyor.

Pakistan Demokratik Öğrenci Örgütü (DSF) IUS yayın organı "World Student News"ta yayımlanan açıklamasında, Ziya-ül Hak yönetiminin iki yıl önce başlattığı "demokrasiye geçiş" döneminin, Pakistan

toplumunun yaşam koşullarında hiçbir değişiklik yaratmadığını bildirdi. DSF, öğrenci örgütlerinin halen yasal kabul edilmediğini vurguladı ve öğrenci eylemlerine izin verilmemesini, çok sayıda öğrencinin siyasi gerekçelerle gözaltında tutulmasını kınadı.

ABD Kongresi'nin hazırladığı Yükseköğretim Raporu'na göre, üniversite öğrencilerinin öğrenim giderlerini karşılayabilmek için devletten aldıkları kredi toplamı 1976-1986 döneminde üç kat arttı. Öğrencilerin geri ödemek zorunda oldukları tutar 10 milyar doları aşılıyor. Her üniversite mezunu, ortalama 30 bin dolar borçlu olarak yaşama atılıyor. Rapor, bu rakamın yakında 50 bin doları bulacağını da söylüyor ve öğrencilerin iş bulup çalışmaları halinde, meazırların her ay yüzde 15 oranında yapılacak kesintilerle bu borçların ödenmesi'nin on yılı aşkın zaman alacağını belirtiyor.

Bulgaristan öğrenci gençliğinin sendikası yayın organı "Öğrenci Tribünü" 60 yaşına bastı. İlk olarak 1927 yılında yayınlanmaya başlayan dergi, Bulgaristan'da faşizme karşı verilen mücadele ortamında öğrencileri birleştirmek gibi bir politik hedefle işe başlamış ve bu hedefine üç yıl içinde, 30 Mart 1930'da Bulgaristan Ulusal Öğrenci Birliği'nin kurulmasıyla ulaşmış. Ancak, bu birliğin kuruluşunu büyük puntoların coşkusuylla yansıtan sayısız faşist yönetim tarafından toplatılmış, bir süre yayınına ara vermek zorunda kalan "Öğrenci Tribünü" daha sonra başka adlarla ve gazete biçiminde çıkmaya başladı. Demokratik ilerciyi yayın politikasıyla anti-faşist mücadeleye önemli katkılarda bulundu. 9 Eylül 1944 zaferinin yayınlandığı sayıya ise artık toplatılma tehlikesini taşımıyordu. "Öğrenci Tribünü" bugün haftalık olarak, 6 sayfa halinde çıkıyor ve 15 bentteki 30 üniversitede okunuyor.

Gectiğimiz dönem yüksek öğrenim gençliğinde gözlenen hareketlenme açıkça ortaya koydu ki; öğrenci gençlik üzerindeki "ölü topağını" atmaya başlamıştır artık. Bunda, hiç kuşkusuz daha 12 Eylül'ün ilk günlerinden başlayarak içeride ve dışarda, kesintisiz bir biçimde, yılmadan sürdürülen çabaların; devrimci mücadelenin payı büyüktür. Yüksek öğrenim gençliğinin mücadelesi, halkımızın mücadelesi gibi bir uyanışı ve umudu vadederken kimi zayıflıkları, olumsuzlukları bağnoda taşımaktadır. Kanımızca, bu zayıflıkların en önemlisi, bir çok çevrede birliğin gerekliliği kabul görmesine rağmen, henüz ortak bir birlik anlayışına ulaşamamış oluşudur.

Bugün devrimci sol çevrelerde farklı düzeylerde de olsa etkili olan birlik anlayışlarını şöyle aralamak olanaklıdır.

— Çeşitli politik grupların bir cephe veya blokta biraraya gelmesi

— Politik birlik; ki bu örgütsel birliği gerektirir.

— Bir politik grubun görüşleri etrafında birlik

Bu anlayışlar doğrudan yüksek öğrenim alanına yansımaktadır. Ancak gereklilikleri farklı bağlamlarda ortaya çıkabilecek bu anlayışların hiçbirisi bugünün birlik ihtiyacına yanıt verecek kapsayıcılıkta değildir. Ayrıca yüksek öğrenimde birlik sorununu genel birlik ihtiyacının ve giderime olanaklarının bu alanda kazandığı özgü içerikle ele almak gerekmektedir.

Bu soruna açıklık getirebilmek için: Eylül sonrası yüksek öğrenim gençliğinin mücadelesinin önemli üzerinde durmak ve genel çizgilerle değerlendirmek gerekir.

"Haklı ve yüce davamız uğruna gerçekleştirdiğimiz her direniş, halkımızın, işçi sınıfımızın her direnişi, her grevi gibi YENİ BİR TÜRKİYE'nin kapısını aralamaktadır. Attığımız adımların bu denli önemli olduğunu görmek, bu önemli derinden kavramak ve daha ileri gidebilmek için artık bir durum değerlendirmeye zamanı gelmiştir. Mücadelemiz nasıl gelişiyor? Kazanımlarımız neler? Ne gibi zayıflık görünüyor? Daha ileri gidebilmek için neler yapmalıyız? " Bu soruların yanıtlarını doğru bir biçimde verilecek, hem birlik ihtiyacının somut çerçevesi ve içeriği daha net ortaya çıkacak, hem de nasıl bir birlik anlayışının bu ihtiyaca yanıt vereceğini belirlemek daha bir olanaklı olacaktır. Vurgulayalım ki, bu sorulara bu yazı çerçevesinde en doğru ve kapsamlı yanıtları vermek gibi bir iddiaya söz konusu değildir. Ancak en doğru ve kapsamlı yanıt bulmanın yolu, hangi politik görüşten olursa olsun bugünden rahatsızlık duyan, gelecek için kaygılanan ileriye dönük her gücün hep birlikte kar-

Yüksek Öğrenimde Birlik ve Mücadele

Ahmet Genç

şıklı anlayış içinde, kardeşçe tartışmasından, fikir alışverişinde bulunmasından geçer. Bu süreçte en büyük görev devrimci sol güçlerin üzerine düşmektedir. İstebiz de yüksek öğrenimde devrimci sol düşüncenin etkili altındaki çevrede böyle bir tartışma sürecinin ve fikir alışverişi ortamının yaratılmasınaufak da olsa katkıda bulunmak düşüncesindeyiz. Yaklaşımlarımızın bu bakış açısıyla ele alınması, kanımızca birlik amacına yönelik en uygun tarzdır.

Eylül sonrası yüksek öğrenim gençliğinin mücadelesinin gelişimini baktığımızda iki önemli çizgiyi kolaylıkla görmek mümkündür: Birincisi, mücadelenin ekseninin YÖK'e karşı bir konumda "özerk-demokratik üniversite" hedefine yönelik olmasıdır. İkincisi, mücadeleye katılan tüm güçlerin bu eksenin karakterize ettiği zeminde ortak hareket etmiş olmalarıdır. ODTÜ'deki Lale Eylemiyle başlayıp ek anav istemi, 44. madde çalışmaları ve İsa Tanrıverdi olayını protesto eylemleriyle gelişen bu süreç "Nisan Direnişi" ile önemli bir ivme kazandı. Bu süreçte gerçekleştirilen irili ufaklı her eylemde saptadığımız ve bizce çok önemli olan iki çizgi varlık kazandı.

Bu sürecin bize kazandırdıkları ise; YÖK'ün kamuoyu gözünde önemli ölçüde gerçekleşen ve yaklaşımlılığı, öğrenci dernekleri örgütlenmesinin kalıcılığına giderek gelişen ve güçlenen biçimde kabul gören haklılığı ve gençliğin "öcü" gösteren anlayışın kırılmaya başlamış olmasıdır. Özellikle Nisan Direnişi ve bu direniş sürecince toplumun bir çok çevresinden yükselen destek sesleri tüm bunların somut göstergesidir. Etkiyeliliğini nesnel olarak dayatan birlik ihtiyacının giderileceği platformların büyük ölçüde belirginleşmesi kanımızca, bu sürecin sağladığı en büyük kazanımdır. Bugün "Akademik-Demokratik

Platform" bir bütün olarak yüksek öğrenim gençliğinin üzerinde birleşebileceği bir zemin özelliğini kazanmıştır. Öte yandan ülke ölçeğinde giderek daha çok tartışılan "nasıl bir gelecek, nasıl bir Türkiye" sorusu yüksek öğrenim alanında özellikle de devrimci sol yüksek öğrenim gençliği arasında, üzerinde birleşebilecek bir politik platform yaratmak açısından önemli bir olanak sağlamıştır.

Ancak süreci bütünsel kavrayabilmek için zayıflıkları da belirlemek gerekir: Akademik-demokratik mücadele ile politik mücadele arasındaki bağlar yeterince açığa çıkmamış gibidir. Bunun iki önem taşıyan sonucu görülmektedir. Birincisi, söz konusu mücadelelerin örgütsel araçlarının ne olduğu konusunda ortaya çıkan bulanıklıktır. Bunun tipik bir örneği bir dergide yer alan şu saptamada görülmektedir: "demokratik kitle örgütleri, ekonomik demokratik mücadele temelinde ortaya çıkan siyasal örgütlerdir.."

(Yeni Demokrasi sayı: 1 s. 10-17) İkincisi, bir bütün olarak yüksek öğrenim gençliğinin birliği ve bunun zemini ile yüksek öğrenim gençliğinin politik kesimlerinin birliği ve bunun zemini arasındaki ortak yanları ve niteliksel farklılıkların anlaşılmasıdır. Öğrenci derneklerinde sürdürülen "İkeli birlik" ve "tasfiyecilik" tartışmaları bu durumun en karakteristik örnekleridir. Öte yandan öğrenci derneklerinin yoğunlaşma yolunda henüz daha somut ve kalıcı adımlar atamaması bir diğer zayıf yandır. Yine öğrenci hareketi ile diğer demokrasi güçleri arasında süredir ve güçlü bağların kurulamaması, üzerinde durulması gereken bir etkililiktir. Ve son olarak süreçte henüz açığa çıkmamış fakat varlığını hissettiren büyük bir tehlikeye dikkat çekmek gerekir: Bölünme, evet yüksek öğrenim gençliğinin mücadelesinde bugün olmazsa bile, yakın bir gelecek-

te bölünme temel sorunlardan biri haline dönüşebilir. Bu saptamaya kimi itirazlar yöneltilebilir. Örneğin, bugün yüksek öğrenim alanında bir birlik mi var ki, bölünmeden söz ediliyor, denebilir. Ya da bunca farklı görüşün, birbirlerinden bir çok ayrı yanları bulunan dergilerin, özellikle de yüksek öğrenim alanında hızla gruplaşmalar yarattığı böylesi bir ortamda, nasıl olur da bölünmeden henüz daha "açığa çıkmamış potansiyel bir tehlike" olarak sözedilebilir. Veya mademki bugün henüz bölünmüşlük yok, öyleyse neden ana sorun olarak birlik başa alınıyor, diye düşünülebilir. Bizce tüm bu itirazlarda hareket noktası yanlış belirlenmiştir. Farklılıkları-farklı görüşleri, farklı dergilerin-olması her zaman bölünmüşlüğü göstermez. Hangi zeminde hareket edildiğine bakmak gerekir. Bugün yüksek öğrenim alanında bir çok grup olmasına rağmen hemen hepsinin üzerinde birleştiği ya akademik-demokratik platformda mücadelenin gerekliliğidir. Yine tamamı, YÖK'e karşı "Demokratik-Özerk Üniversite" istemini yükseltmektedir. Hep birlikte "atımlara son" demekte, hep birlikte "paralı öğrenime" karşı çıkmakta ve hep birlikte örgütlerini korumak için direnmektedirler. İşte bugün yüksek öğrenimde birlik sorunu hangi zeminde birlik değil, akademik-demokratik zeminde dağınık durumda bulunan güçleri birleştirmeye sorunudur. Bu güçbirliği ancak akademik-demokratik nitelikte ayrıntılı bir mücadele programı etrafında gerçekleştirilebilir. Bugün yüksek öğrenim alanında birlik sorununun içeriğini, nasıl bir programın geniş öğrenci çevrelerini harekete geçirebileceği ve güçbirliğini sağlayabileceği, oluşturulması, içinde bulunduğumuz koşullarda bir bütün olarak yüksek öğrenimin ihtiyaçlarına yanıt veren akademik-demokratik nitelikte böylesi bir program, bu platformda ileriye dönük bir biçimde yer alan tüm güçlerle ortaklaşa hazırlamanın olanakları vardır. İşte bu olanaklar ortadan kalktığına kimi güçler akademik-demokratik platformdan koptuğunda bölünme gerçekleşmiş olacaktır. Sözünü ettiğimiz bölünme tehlikesi budur.

Ne yapmalıyız? Yüksek öğrenim gençliğinin mücadelesini daha ileri götürebilmek kuşkusuz halkımızın mücadelesiyle organik bağ içerisinde gerçek olabilir. Ancak hem bu bağ açığa çıkmak ve bağlanmaya özel müdahaleye yeni yollarını ve biçimlerini geliştirmek, hem de mücadeleye alanlarının görece özerkliğine dikkatle alakarak ileriye gitmek için yüksek öğrenim alanında neler yapılacağını saptamak gerekmektedir.

Ortaöğretimde “REFORM”

Beyhan Sunal

ceği varsayılıyor. Matematik ve felsefe birbirinden ayrı dallarmış gibi gösterilmeye çalışılıyor. Böylece kendini tanımayan insanın dünyayı tanıması da sınırlanıyor. Felsefe bilmeyen bir öğrencinin, matematiği hiçbir zaman tam olarak öğrenemeyeceği gözardı ediliyor. Sonsuzluğun aslında felsefi bir kavram olduğunu bilmeyen bir öğrenci Newton ile Aristo arasındaki çatışmayı da anlamakta güçlük çekiyor.

Sonuçta eğitim “yarcı” bir anlayışa teslim oluyor. Eğitimin ezberci içeriği, gerici niteliği değişmiyor, pekiştiriliyor. Ne yapacağını, neden yaptığını bilmeyen kafalar yaratılmaya çalışılıyor. “Branş” seçiminden söz edilirken, öğrencilere bu seçimi yapabilmeleri için gerekli veriler sağlanmıyor. Bu durumda belirleyici olan ailelerin tercihleri, lise yıllarının hevesleri vb etkenler oluyor.

Branş seçiminin ve derslerin buna göre düzenlenmesinin, üniversiteye girişi kolaylaştıracağı öne sürülüyor. Oysa üniversiteye alınan öğrenci sayısında bir artışa olmadı. Sonuçta, yeni sistem öğrencilerin şansını arttırmıyor. Yine binlerce öğrenci üniversite sınavlarına girecek ve yine binlerce öğrenci kazanamayacak. Yine binlerce lise mezunu işsiz olacak. Üstelik bu kez, üniversiteye hazırlığa yönelik bir öğretim almış, başka hiç bir becerisi olmayan bir işsizler ordusu.

Eğitim bilmindeki gelişmeler, temel eğitimin genç insanın kendi-

sini tanıyacağı, sistemin genç insanı tanıyacağı, yeteneklerini görebileceği bir süreç olduğunu ve bu yüzden temel eğitim süresinin uzun tutulması gerektiğini öngörüyor.

Uzmanlaşma ya da branşlaşma ise ancak temel eğitim sonrasında, üniversite içinde uygun görülüyor. Avusturya Lisesi Müdürü Franz Kangler, yapılan değişiklikler konusunda Nokta'ya yaptığı açıklamada şöyle söylüyor: “Avusturya'da da zaman zaman böyle şeyler planlanır, ama en az bir yıl önce tartışmaya açılır. Bakanlığa bir tasarı yolladık, kabul edeceklerini umut ediyoruz. Buna göre biz kendi düzenimizi Bakanlıkça öngörülen yeniliklere uyarlamak için zaman kazanabiliriz.

“Diğer taraftan yeni getirilen Amerikanvari sistemin Avusturya eğitim sistemiyle denk düşüğünü söyleyemiyoruz. Biz öğrencilerin güçlü bir genel kültürle liseyi bitirmelerini isteriz, uzmanlaşmayı yükseköğretimde bırakma eğilimindeyizdir. Ama bizim açımızdan çok büyük bir fark olmayacak, zira öğrencileri üniversite sınavına hazırlamak gibi bir görevi hiçbir zaman kabul etmiyoruz, öğretimin düzeyini düşürmemek asıl hedefimiz.”

Oysa hükümet öğrencilere tatlı müjdesini çoktan verdi: Bütünleme sınavlarında yeni sistem esas alınacak ve öğrenciler sorumlu oldukları pek çok dersten muaf oldukları için sınava girmeyecekler.

ANAP

Hükümeti partizanca tutumunu bir kez daha sergiliyor. Kısa dönemli kaygılarla eğitim reformları adı altında seçim yatırımları yapıyor. Önümüzdeki ilk seçimlere kadar kendisine en çok oy sağlayacak politikaları, en işbirlikçi tavrıyla uygulamaya koyuyor. Bu arada iktidarın borçlu olduğu çevrelerin uzun dönemli çıkarlarını da gözettiği. Bunun için de onların gereksindiği standart, “tehlikesiz” insan gücünü yetiştirmenin olanaklarını da yapıyor.

“Eğitim reformu” adı altında yapılan değişikliklerle, haftalık ders saatleri azaltıldı, sosyoloji, mantık ve felsefe dersleri zorunlu olmaktan çıkarıldı. Öğrenciler yalnızca bir tanesini seçebilecekler. Ayrıca öğrenciler branşlara ayrılacaklar. Seçtiği branşı ilgilendirmeyen dersleri de seçmeli olarak alabilecekler. Örneğin Fen “branşlı” seçen öğrenci sosyoloji, mantık ve felsefe derslerinden yalnızca birini seçecek. Yine coğrafya dersi zorunlu değil. Din kültürü ve ahlak eğitimi ise zorunlu.

MEGSB, yapılan değişikliklerin olumlu olduğunu, öğrencilere daha çok boş zaman kalacağını, bu boş zamanların çok yönlü birer insan olmak için değerlendirileceğini öne sürüyor. Oysa ortaöğrenimin kendisi böyle bir çeşitliliği, içermiyor. “Fen dalını seçen bir öğrenci felsefe bilmese de olur” mantığının hakim olduğu bir eğitim sisteminde, öğrencinin kendisini yetiştirmesi bekleniyor. Temel eğitimin en önemli işlevi gözardı ediliyor. Temel eğitim öğrencinin kendisini tanıması, yeteneklerini saptaması için gerekli olanakları sağlamıyor. Tersine öğrenciyi giderek bunlardan uzaklaştırıyor. Felsefe öğrenmeyen bir insanın, matematiği öğrenebile-

“Fen dalını seçen bir öğrenci, felsefe bilmese de olur, mantığının hakkını olduğu bir eğitim sisteminde, öğrencinin kendisini yetiştirmesi bekleniyor. Böylece kendini tanımayan insanın dünyayı tanıması da sınırlanıyor.”

40 Bin Demiryol İşçisi

UZLAŞMACILIĞIN KURBANİ

Gülbüz Baran

İçinde bulunduğumuz yıl 1987'nin geçen ilk 8 ayı yoğun toplu sözleşme görüşmelerine sahne oldu. Bu görüşmelerin ağırlıklı bölümünü de bildiği üzere devlet işletmelerinde çalışan işçilerle ilgili toplu iş sözleşmesi görüşmeleri oluşturdu. 700 bin dolayında kamu işçisi için 30'a yakın sendika yüzlerce işyerini kapsayan sözleşmeler için masalara oturdular.

Kamu işyerlerinde (12 Eylül öncesinde de olduğu gibi) Türk-İş'e bağlı sendikalar yetki sahibi. Bu sendikalar, en son, demiryol işçilerinin 40 bin işçiyi kapsayan toplu sözleşmesini imzalamasıyla birlikte, 700 binlik bir işçi kitlesi için sözleşmelerini tamamlanmış durumda.

Yaygın Petrol-İş grevleri söz konusu toplu sözleşme sürecine damgasını vururken, kamu işyerlerinde grev ve çıkan bir başka sendika, Seydişehir Alüminyum Tesislerinde Türk Metal Sendikası oldu. Seydişehir Alüminyum Fabrikası'nda 5.500, Antalya Ferro Krom Tesisleri'nde de 600 olmak üzere toplam 6.100 işçi yaklaşık 1,5 aydan beri grevi yaşıyor.

1923'ten beri ilk defa grev uygulaması kararı alınan ve uygulama sürecinin arifesinde anlaşmaya varılan 40 bin demiryol işçisinin sözleşmesinin imzalanmaması ise sorunu çözmedi. İşçiler eylemlerini "bizi sat-tı" diyerek sendikalarının yöneticilerine yönelttiler,

Sayın Yener Kaya
Deri - İş Başkanı

Kazlıçeşme'de, 33 işyerinde 1 500 işçiyi kapsayan kitlesel grev eyleminizi başlatmış olduğumu ve patronların 3 200 işçiye karşı lokavt ilan ettiğini öğrenmiş olan Dünya Sendikalar Federasyonu, grevlerinizde ve yürüttüğümüz mücadelede sonsuz başarılar diler, grevçilere ve onları destekleyenlere sıcak, kardeşçe selamlarını iletir.

İbrahim Zakaria
DSF Genel Sekreteri

Sayın Yener Kaya
Deri - İş Başkanı

Binlerce Türk deri işçisinin haklı istemleri için vermekte olduğu savaşı öğrenen Tekstil Giyim Deri Sendikaları Uluslararası Birliği, patronların lokavtına karşı sizlerle etkin bir dayanışma içinde olduğunu bildirir, bir an önce sonuç alınmasını dileriz.

Uluslararası Sendikalar Birliği
Sekreterliği

sinin oyunu alırken, 125 oy boş çıkıyordu. Örgütlenme sekreteri Cavit İskalar 112 oy alırken 120 oy boş kullanıyordu. Genel mali sekreter Kazım Gözüim ise aldığı 110 oya karşılık 122 boş oyun sahibi oluyordu.

İlerici kesimleri oluşturan şubeler, aynı yön politikası belirlemelerinden dolayı birlikte hareket edemeyince, muhalefet güçlü olmasına karşın yönetim yine ağırlıklı gerici kesimden oluştu. Hem de azınlığın oylarıyla.

Demiryol-İş başkanı ve yönetimdeki ekibi kağıt üzerinde kazanmıştı. Ancak, fiiliyattaki yenilgisini gidermenin koşullarını da aramaktaydı. Çıkamaza giren ve ortalamaya 60 bin lira ile çalışan 40 bin işçinin haklı dayatmasıyla iş grev aşamasına varınca Acıdereli ve ekibi kaçınılmaz grev kararıyla düşen itibarlarını düzeltmeye çalıştılar. Tabanın sürüklemesiyle bir süre önde olmaya çaba gösterdiler. Demiryol işçileri 64 yıllık bir aradan sonra emeklerinin karşılığı, hakları için greve çıkacaklardı. Grev bayraklarını hazırlıyorlardı. Zamanlama da grev uygulaması için en uygun döneme, 4 günlük bayrama denk düşil-

yordu. İşveren TÜHİS'in aldığı lokavt kararı zaten geleneksel "devlet baba" imajını çoktan "acımasız patron" a döndürmüştü.

Ancak Demiryol-İş yöneticileri işçilere, işçilerin kararlılığına daha fazla ayak uyduramadılar ve uzlaşmacı kimlikleri onları yine gerilere savurdu. Önce grev uygulama tarihini "bayramdan sonra"ya bıraktıklarını açıkladılar. Bu karar zaten başı başına grevin işçi sendikasının genel başkanı ve yönetim ekibi tarafından kararlaştırılmasıyla eşanlamalıdır. Bu ertelemenin nedeni

"bayramda halkı zor duruma sokmamak" olarak açıklandı. Kendi işçisini düşünmeyen bir sendika yönetiminin halkı düşünceği demogojiden başka bir şekilde yorumlanamazdı. Daha sonra da işveren sendikasıyla anlaşmaya varıldığı açıklandı. İlk altı ay yüzde 25, ikinci altı ay yüzde 20. Getirilen net artış, 10-15 bin lira arasında. 4 Ağustos 1987 tarihli gazetelerde yer alan İstanbul Ticaret Odasının verilerinden oluşan haberin başlığı ise şu: "Enflasyonun hızı kesilmiyor. 3 aydır aynı rakam: 43,2"

Demiryol-İş'in Haydarpasa ve Eskişehir şubeleri (toplam 10 bin işçi) sözleşmeyi tanımadığını açıklayıp tepkilerini yemek boykotuyla dile getirirken, Adapazarı şubesi de işçiler tarafından taşlandı.

40 bin demiryol işçisi kapalı kapılar ardında bir kez daha uzlaşmacılığın kurbanı olma deneyini yaşamış olurlar.

1987 yılının ilk 8 ayında 700 bin kamu işçisi için toplu sözleşmelerin hemen tümü tamamlanmış oldu. Bu süreç içerisinde onurlu direnişler oldu, ama daha çok geleneksel "satışlar" yaşandı.

Kamu işçileri yanında özel sektörde de önemli sözleşmeleri kuşkusuz hatırlamak gerekiyor. Otomobil-İş'in NETAŞ direnişi, balen Deri-İş Sendikası'nın Kazlıçeşme'de 33 işyerinde uygulamakta olduğu onurlu grev-direnisi saygıyla anmak gerekiyor.

12 Eylül müdahalesinin hemen ardından TİSK Genel Başkanı Halit Narin, darbeyi alkışlarken "şimdiye kadar hep işçiler güldü, artık bundan sonra biz güleceğiz" diye naralar atmıştı. Narin gülmeye devam ediyor. Narin'in gülmesinde onu güldürülen "uzlaşmacı" sendikaların katkısı da az sayılmaz.

Maviş Öztaş: "Açlık grevini kendi çocuklarımız için değil, herkes için yapıyoruz."

Maviş Öztaş, 46 yaşında. Gaziantep Özel Tıp Cezaevi'nde bir oğlu var. "18 yaşında girdi oğlum. 7 yılı var daha... Çıkışında 33 yaşında olacak oğluydu. En güzel yılları içeride geçiyor. Sağlığını bozuluyor."

Açlık grevine neden başladığını sorduk. "Açlık grevi için gitmiştik. Ben kapalı görüşlere gitmiyordum. Oğlumu engellerin arasında görünce kötü oluyordum. Oğluma anlatırdım. Bu kez gittiğimizde açlık grevi olduğunu öğrendik. Çocuklarımızı gösteremediler. Tam 3 gün tüm aileler cezaevi kapısında oturup bekledik. Çocuklarımızı göremedik. Savcı, "bunların suyunu ve şekerini keserim, istersem Diyarbakır'a atarım" deyince kendi aramızda açlık grevi yapmaya karar verdik."

— Oğlunuz ve arkadaşlarının açlık grevi yaptıklarını duyunca ne düşündünüz?

— Ne düşüneyim? Demek ki canları çok yanıyor da açlık grevi yapıyorlar. İnsan gibi davranılacak herhalde böyle olmaz.

— Cezaevlerindeki diğer açlık grevleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

— İçerde insan gibi davranılmıyor çocuklarımız. Sorunları ile ilgilenmiyor. Sağlıklı koşullarda yaşıyorlar. Gazete, teyp, radyo istiyorlar verilmiyor. Mesela ben yılda bir kez açık görüşe gidiyorum. Oğluma ellerimle yemek yapıyorum, vermiyorum. Ne olur sanki, bir öğünlük yemek. Tek tip elbise giyinler istiyorlar. O elbiselerin paçaları kısa. Renkleri bir garip. Ne olur yani genç insanlar giyinseler, yeseler, radyo dinleseler. Zaten dışardan uzakta, yeterince cezaları

çekiyolar. Koşullarının penceresinden dışarıya bile göremiyorlar. Camın dışında bir de tel var, demir parmaklık var. Çocuğuma anneler gibi bir demet kur çiçeği topladım götürdüm. İçeri almazdılar. Sağ görüşlilere turbanlar girdi gözümüzün önünde. Bizim götürdüğümüz hiçbir şeyi almazdılar. Gardiyanlar dövmeliydi, jandarmalar grip eliyet ediyor çocuklarımızı. Açlık grevi yapan çocuklarımızı alıp birtelere götürdüler. Çok bağırdı çocuklarımız. "Baskıya son" diyorlardı berhalde. Akşama kadar sustumadılar. Ne dediklerini de anlayamıyorduk. Ama seslerini duyduğumuzda şuur kalmadı bizde. Mide kanaması geçirenler oldu aramızda.

— Sizlere nasıl davranılıyor?

— Bizler de çocuklarımızla birlikte ceza çekiyoruz. Cezaevinde itilip kakılıyor. 42-43 derece sıcakta, "sıraya girin, öyle görüştüreceğiz" diyorlar. Aramızda tansiyonu, kalbi olanlar var. Ben çok arkadaşımı kaybettim. Yaşlı insanlar dayanamıyor. İki kere hastaneye kaldırıdım. Kriz geldi.

— Açlık grevini nasıl yapıyorsunuz?

— Evlat için yapıyoruz. Hepimiz sadece kendi çocuklarımız için değil, herkes için yapıyoruz. Onlar hepimizin çocukları. Bizler çözüm arıyoruz. Bize acımadılar istemiyoruz. Acımayla çözüm olmuyor. Gittiğimiz yerde kapıdan içeri almıyorlar. Aramızda 70 yaşında insanlar var. Onlara bile saygı göstermiyorlar. Bakan kapısını açmıyor. Çocuklarımızı acıdığını söylüyor. Çözüm bulacak olan kendisi. Bu koşullardan kim sorumlu o zaman. 80'den bu yana değişen bir şey yok.

— Açlık grevi sırasında baskılarla karşılaştınız...

— Biz, çocuklarımız için herşeyi göze aldık. Polis gelip kaldırmak istedi. Hepimiz birbirimize kenetlenedik. "Ne yaparsanız yapın, buradan kalmayacağız" dedik. İstanbul'daki olaylara çok tepki olduğu için daha fazla üstümüze gelmediler.

Grevleri videoya aldılar. Yine de yılmıyoruz. Çocuklarımız için herşeyi yaparız. Çocuklarımız insanca yaşamazlarsa başka şeyler düşümleriz. Böyle yapmazsak kimse ilgilenmiyor.

Grev boyunca sadece şekerli su içtik.

— Grevi gösteriden ilgilendi mi?

— Grevi ziyarete gelen çok kişi vardı. Güven Park çiçeklerle doldu. Herkes bize başarılar diledi. Bunlar direncimizi arttırdı. Herkes gelirken sigara, şeker getiriyordu. Her ihtiyacımızı karşılamaya çalışıyorlardı. Aramızda hasta olanlar da vardı. Ama çocukları için dayanıyorlardı. Yemek aklımıza gelmiyordu.

Basın da çok iyi yer verdi. Her gün fotoğrafı haberler çıktı. Yurt dışından bile telefonla desteklediğini bildirenler oldu.

— Artık herkes cezaevlerinde neler olduğunu biliyor...

— Evet artık cezaevlerinin koşullarının düzeltilmesi için birşeyler yapılmalıdır.

Şimdi hepimiz çocuklarımızın sağlığını merak ediyoruz. Ben gözümle görmeyince inanmam. Açlık grevinden sonra sağlığı nasıl, gerekli bakım yapılmış mı? Zaten kötü olan sağlıklarından endişeliyiz. Çocuklarımızın durumunu gidip görmek istiyoruz. Bize bir açık görüş için izin verilmeli.

TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERE İNSANCA YAŞAM DİLEKÇESİ

eza ve Tutuklevlerinde baskı ve işkencelere son verilsin!....

Çağımızın yüzkarası, insanlık suçu olan baskı ve işkenceye, karı çıkmak insanca yaşamayı savunan herkesin insanlık görevi ve sorumluluğudur.

Baskı ve işkenceyi hoş görmek her insan için utanç verici bir durumdur.

Tarih boyunca özellikle inanç ve düşüncelerinden dolayı insanlar ağır baskı ve işkencelere maruz kalmışlardır. Ama ne inanç ve düşünceler ne de savunulan gerçekler, bu baskı ve işkencelerle yok edilememiştir. Baskı ve işkenceleri yapanlar, yaptıkları, bugün insanlığın yüzkarası olarak lanetle anılmaktadır.

İşkence, insanca olmayan bir davranış, işkenceciler ise, insanca yanlarını yitirmiş kişilerdir.

İşkence, ilkel insanoğluna özgü ve hayvanca bir davranış da değildir. Doğada doğal işleyişte baskı ve işkence yoktur. İşkence "insan" a özgü bilinçli bir davranıştır. Ancak bu bilinçli davranış, cürümele ve yok olma sürecini yaşamakta olan insanlık ve bilim düşmanı olanların acizliğini ve çaresizliğini bir dışa vurumdur.

Baskı ve işkence, insanlığı ve bilimi yadısındadır. Bu nedenle, baskı ve işkenceye boyun eğmemek ve karşı çıkmak insanlık onuru gereğidir.

Türkiyemizde de özellikle son 7 yılda, baskı ve işkence büyük boyutlarda artmıştır. Bu durumu bir ölçüde de olsa, mevcut iktidarlar bile kabul etmek zorunda kalmış, yadıymamışlardır. Bu durumun dolaysız etkilenenleri olan tutuklu ve hükümlüler, insanca yaşamak için, ke di yaşamalarını da ortaya koyarak, insanca yaşam hakkını talep etmektedirler. Özellikle son zamanlarda artan açlık grevleri ve ölüm oruçları, bu durumun en iyi göstergesi olmaktadır.

Son olarak Sağlıkçılar sivil cezaevine e başlayan açlık grevi, ölüm orucu ile ve bunu izleyen süreçte diğer ceza evlerindeki açlık grevleri (Gaziantep, Malatya, Bursa, Mersin vb.) baskı ve işkence uygulamaları konusunda hepimizi düşündürdü. Cezaevlerinde yakınlara bulunan analar, babalar, ailelerde artık baskı ve işkence son bulsun, açlık grevlerinde evlatları ölmesin diye açlık grevlerine gittiler. Fakat, baskı ve işkenceye karşı olan bu protesto ne acıdır ki baskı ve işkence ile bastırılmaya çalışıldı. Tutuklu yakınları bayram arifesinde gözaltına alındı, hapse atıldılar.

Baskı ve işkenceye karşı çıkarak, salt insanca yaşam koşullarının sağlanması için Açlık grevi ve ölüm oruçlarında ölenlerin acısı ve anısı henüz yaşanırken, Sağlıkçılar Sivil Cezaevinde 7 kişilik ölüm orucuna başladılar.

Biz "Türkiye'yi aydınlar, demokratlar diyoruz ki, ceza ve tutuklevlerinde baskı, işkenceler son bulsun. Bu gibi yerlerdeki kişilere yönelik "rehabilitasyon, işah" vb. adı altında "tek-tip"leştirme yönelik insan dışı uygulamalardan vazgeçilsin.

Baskı ve işkenceleri, insanlık dışı uygulamaları yasaklayan ceza ve tutuklevleri tüzük ve yönetmelikleri değiştirilsin. İnsanlık onurunu temel alan bir anlayışla ele alınacak yeni bir ceza ve tutuklevleri yönetmeliği, kamuoyunda tartışılarak yeniden hazırlansın. Özellikle bu tüzük ve yönetmelik için Türkiye'nin de altında imzasının bulunduğu "Tutuklu ve hükümlülere muamelede uygulanması gereken Aşgari kuralları" adlı Bölgesel Mülletler Sözleşmesinin temel alınmasını istiyoruz.

Bizler yakın tarihin acı deneyleriyle biliyoruz ki, Türkiye'de her kademe yöneticiler de dahil olmak üzere büyük bir çoğunluk için, "dışarı" ile "içeri" arasındaki mesafe sanıldık kadar büyük değildir. Bu gün atacağımız bir imzanın bir gün size de yararı dokunabileceğini düşünerek, toplumun insan haklarına saygılı tüm özel ve tüzel kişileri imza atmaya çağırıyoruz.

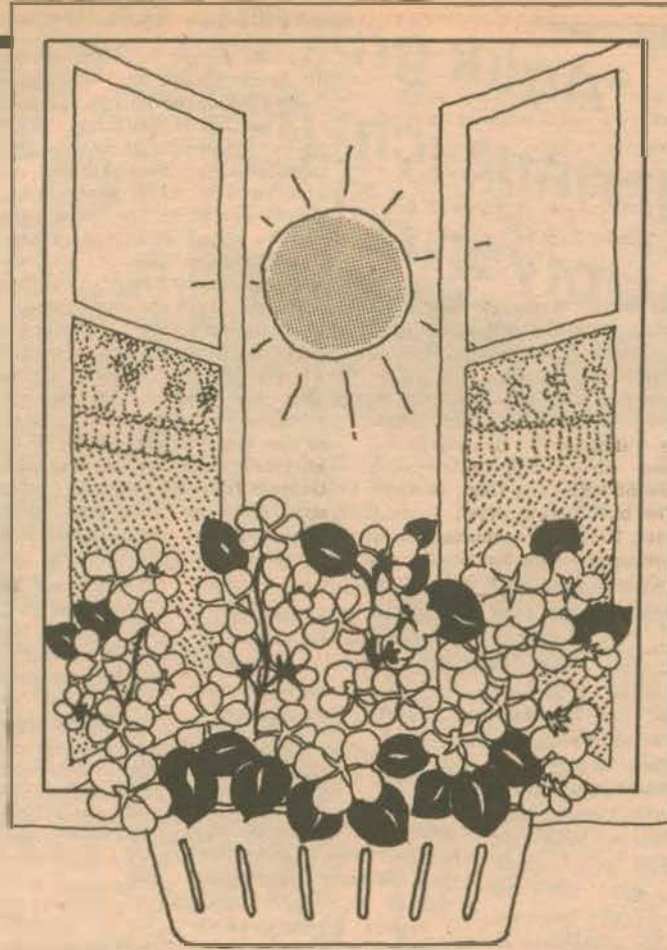
İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEKTİR

TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERE İNSANCA YAŞAM DİLEKÇESİNE BİR İMZA VER! BİRGÜN SANA LAZIM OLABİLİR!

Tahtaya geçirilmiş tuvalde, orta yaşlı bir adam yüzü, küçük yuvarlak gözlüklerinin ardından ciddi, kendinden emin, biraz da kızgın bakmaktadır. Son fırça darbelerinin yerleri halâ ıslaktır. Bir bu yüze bakar ressam, bir de ay-nadaki yüzüne. "O kadar az şey biliyorum ki," der, "çok az şey. Ama belki, bir gün kendime ait bu çok az şeyi çoğaltıp, büyük bir şeyler yapabilirim. Eğer yaşamım buna olanak vermezse, birilerinin çıkıp, yarım bıraktığım yapıtı ona layık biçimde tamamlayacağı umudunu taşıyorum içimde."

1903 yılının ilk aylarıdır. Fransız ressam Paul Gauguin, Macbesi Adaları'ndan Hiva-Oa'da son resimlerini yapmaktadır artık. Birkaç ay sonra, tahta kerevetine uzanıp yalnız başına yaşamla vedalaştığında, geriye, son yirmi yılını tümüyle resme adanmış 55 yıllık hareketli, genikimli, bunalmış ama bir o kadar da verimli bir yaşam bırakacaktır. Adıom, insanlığın evrensel kültürünün ayrılmaz bir parçası olmasını sağlayan yüzlerce yapıtıdır bu verimin göstergesi.

Kapitalist sistemin artan sancıları içinde insanlık, büyük devrimci gelişmelere gebe yirminci yüzyıla akarken, modern resmin "empresyonizm" denen o ilk başkaldırı döneminin geliştirilip ağıl-masında rol oynamış, tüm kaçış ve çelişkilerine karşın, çağının diğer büyük sanatçılarıyla içiçe ve onlarla etkileşim içinde yaşamış bir yaşamdır Gauguin'in. Ondokuzuncu yüzyılın ortalarında, resim sanatının yureği Paris'te atarken,

gelişen birisini geliştiren sanatla-rının en yoğun bir parçasıdır aslında. Saatlerce konuşurlar. Çağdaş edebiyat, sembolizm anlamını yakından izlemektedirler. Çok okurlar. Çevreleri resim alım satım işiyle uğraşan, resim yapan komünistlerle doludur. Politik gelişmelerden, Japon baskı sanatına kadar herşey ilgilendirir onları, resimlerini etkiler. Arles'da Gauguin ile birlikte çalıştıkları günlerde, kardeşi Theo'ya yazdığı bir mektupta "tartış-malarımızın sonunda boşalmış bir elektrik akümülatörü kadar bitkin oluyor kafalarımız. Bir büyüünün ortasında gibiyiz" demektedir Van Gogh.

Gauguin ve Van Gogh'u birleş-tiren noktalardan biri, onların yok-sul, sıradan insanları, çalışan insan-ları resme sokmak konusundaki ka-rarıdır uğraşlarıdır. Millet'inin ünlü "Tohum Eken Adam", Pissarro'nun çalışan köylüleri etkilemiştir onları. Van Gogh; sileşi din adam-larıyla dolu olmama, kendi de bir dönem, giderek artan sefaletle ancak dine sığınarak karşı koyulabilece-ğine inanmama karşın, "redimle-rimde kiliselerden çok insanların gözlerini yanıltmayı seviyorum" diyecektir. Emekçilerin resimlerini yapabilmek için yüzlerce sakız ci-zerek, bağak toplayan kadınlar, toprağı kazan adamları etüdlerine konu edecektir. "görünüşte, köylü-lerin, paçavracıların, her türlü işçi-

GAUGUIN-VAN GOGH

Gençliklerini Geleceğin Sanat

bu yürek atışlarını çok akı biçim-de denetleyen bir de kurum var-dır: Fransız Güzel Sanatlar Akade-misi. Bu akademi, Fransız kralla-rının soylu yaşamlarından tarihsel kahramanlık sahnelerinden ve dinsel konulardan başka hiçbir şeyin tu-valde yansımama izin vermemekte-dir. Oysa, 1848 devriminin etki-lerini halâ yaşayan bir kenttir Paris. Komünist Manifesto'nun dün-yada en çok okunduğu yerdir. Gauguin'in annesinin sosyalist ya-zar Flora Tristao'nun işçi birliği kurma girişimlerinden, 1852'de Na-poleon III'in imparator olmasından sonra hızla artan sol yayınların keskin muhalefetine kadar her yönüyle Komün'e akan günler yaşan-maktadır... Toplam 1.825.000 olan kent nüfusunun 605 bini işçi, 70 bini emek koşulları bakımından işçi sınıfına pek yakın olan za-natkarlardır. Resamlarına bu top-lumsal koşullardan etkilenmemesi düşünülemez. Akademi'nin gerici jürisi, yalnızca 1863 yılında 4 bin yapıtı sergi salonunun kapısından geri çevirir. Sıradan insanları, gün-cel görüntülerin resme girmesi ola-cak iş midir? Ancak, kendilerine empresyonistler adını veren yeni resamlar grubu ısrarlıdır, çok geç-

meden Salon des Refusés (Geri çevrilenler salonu)nda sanatsal ya-ratıma başmız örnekleri sunul-maya başlanır. Edouard Manet'in çayırıkta yemek yiyen iyi giyimli soylu baylar arasında, çürüklüklük bir kadını oturttuğu ünlü tablosu, ko-münist ressam Courbet'in "Or-nana'daki gömme töreni" adlı dev-rimci çalışması sergilenince yer yerinden oynar. Artık empresyo-nizm, Manet, Degas, Monet, Cour-bet, Pissarro, Sisley, Seurat, Cezan-ne ve Renoir gibi büyük ressamla-rın omuzunda, gerçekçiliği ağı-ganlaştırarak yoğun bir üretim dönemine girmiştir. Burjuvazinin yozlaşan yaşam biçimine, toplun-sal düzenin gerilimlerine bir tep-kidir empresyonist tuvallere yansı-yan. Kendilerinden önce, resme ko-nu olmasın aklın kenarına bile getirilmeyen çağdaş gerçeklikleri, figürleri kabıçılaştırmaktadırlar. İşte Gauguin, Van Gogh ve Lautrec, çağdaşları ve yakın arkadaşları, Bernard, Laval, Schuffenecker ile birlikte bu çabaya katılır, yaptık-ları işin yeniliğinin bilincinde ola-rak, tüm güçlüklerle karşın fırça-larına büyük bir azimle sarılırlar.

Bu resamların dostlukları, kavgalara varan tartışmaları, sürekli

“Gauguin ile Van Gogh'u birleştiren noktalardan biri, onların yoksul, sıradan insanları, çalışan insanları resme sokmak konusundaki kararlı uğraşılarıdır. Egemen sanat anlayışının tersine, yaşamda varolmayan tarihsel ve dinsel figürleri değil, gündelik figürleri konu ederler resimlerine...”

nin resminin yapmak kadar basit bir şey yok—oysa yağlıboyada bu gündelik figürleri yaşatmak dünyanın en zor işi! Bildiğim kadıyla hiçbir akademide bir kuzmanın, ekin miren birinin, ocağa çaydanlık yerleştiren bir kadının ya da bir tarzi kızının nasıl çizileceği, nasıl boyanacağı öğretilmiyor. Öte yandan, hemen hemen her önemli kentte bir akademi var ve buralarda Araplar ya da Louis XV ile ilgili ya da başka tarihsel konularda modellerden geçilmiyor... Yani kısaca, hepsi de varolmayan, gerçek dışı figürler!”

Van Gogh'un bu tepkisine katılır Gauguin. Hollandalı ressam, "Patates Yiyen Köylüler", "Sabanda Köylü Kadın", "Postacı Roulin" gibi dünyaca ünlü tablolarına sıradan insanları konu ederken, Gauguin de Bretagne'den Tahiti'ye uzanan çalışmalarında, giderek daha çok insan figürü kullanmaya başlamış, peysajlarında bile mutlaka insanlara yer vermiştir. Ancak

onların gerek konu, gerekse biçim bakımından resme getirdikleri yenilikler, dönemin egemen anlayışına ters düşüyor, "kaba, bayağı, güllünc ve çürük" diye nitelendiriliyordu. Yapıtları sergilere kabul edilmiyor, alıcı bulmuyordu. Gauguin'in başarısız bir intihar girişiminden sonra 55'inde, Van Gogh ve Lautrec'in biri intihar diğeri hastalık sonucu 37 yaşında ölmelerinde ve bu ölümlere uzanan bunalımlarında, bu dışlanmışlığın yalnızlığı ve parasal güçlüklerin payı da yok değildi. Gauguin, kapitalist toplumdaki yozlaşmaya duyduğu tepkiyi, ilkel yaşama dönüş, uzak ülkelere kaçışla gidermeye çalıştı. Yozlaşmadan böylece uzaklaşabileceğini sandı. Oysa Hiva-Oa'da Fransız sömürgeciliğine karşı yerlilerle birlikte mücadele etmeyi, yerli halkı sömürge yönetiminin kılbasına ve ordusuna karşı örgitlemeyi seçen de o olacaktı. Aslında kaçış diye bir şey yoktu. Kapitalizmin kolu her yere uzanıyordu.

Gauguin ile Van Gogh'un kısa yaşamlarında, tüm protestolara karşın başarıları şey, sıradan insanı resme sokmakla kalmamıştır. Pissar-

Alev Sevinç

na Bırakanlar

n'un şu sözleri hep kulaklarındadır fırcayı ellerine aldıkları zaman: "Resimlerimin bir iki zengin burjuvazinin salonunda kalmasını istemiyorum. Müzelerde, duvarlarda, hatıta sokaklarda olmalı resimlerim. Yaşamın akıp gittiği yerde. O dönemde gelişen ve özellikle mimari ve dekorasyonu etkileyen Art Nouveau (Yeni Sanat)dan da esinlenerek, mural (duvar resmi) tekniğine yaklaşan büyük boyutlu resimler yapar Gauguin. Onun, özellikle dev çalışması "Nereden Geliyoruz—Neyiz Biz—Nereye Gidiyoruz" gerek mavi—mor egemenliği, gerekse tekniğindeki müthiş yalnızlık ile Picasso'nun tüm bir mavi dönemini etkileyecek özellikler taşımaktadır. Gauguin figürlerin çevresine çizdiği siyah çizgi ve duru renk kullanımıyla giderek artan bir yalnızlığa ulaşırken, Van Gogh da ışığın yansıtılması, parlak renklerin kullanımı konusundaki denemeleriyle empresyonistlerin oluşturduğu katı kuralları aşar. Yapıtları, yirminci yüzyılda ekspresyonistlerin, özellikle de Matisse, Derain, Braque gibi ünlü ressamların esin kaynaklarını oluşturur. "Gauguin ve Van Gogh'un büyüklüğü, kendilerinden önce yapılan resimlerden etkilenmekle yetinmeyip, güncel yaşamda yeni esin kaynakları bulabilmelerinde yatar" diyecektir eleştirmenler yıllar sonra.

Gerçekten de şu ressamın yaşamları boyunca, en bunalımlı dönemlerinde bile, büyük bir azim ve inançla, durmaksızın adeta kendileriyle yarışarak çalışmalarını dikkat çekiciydiler. Bu yoğun uğraşın sonunda, evrensel kültüre katkısını şöyle özetlemiştir Gauguin: "Herşeye cesaret etme hakkını yaşama geçirmeye çalıştım. Kapasitem çok büyük sonuçlar elde etmeme yetmedi. Parasal güçlüklerim çok fazlaydı. Ama gene de bir şey başlatmış oldum. Toplumun bana borçlu olduğu hiçbir şey yok. Çünkü resimlerim, sadece görece iyi çalışmalar. Ama şimdi kendilerini dünden daha cesur hisseden ressamlar, bana bir şeyler borçlular..."

Geçtiğimiz günlerde, TV'de yayımlanan "Gauguin" dizisi, yalnızca birtakım yönlerini yansıtarak da olsa, bu çabanın bir bölümüne tanık olmamızı sağlar. Dünyanın pek çok yerinde, evrensel kültürün değerli bir parçası olarak sahip çıkılan, öğretilen, tanıtılan bu ressamların yaşamları, çabaları, ürünlerini bilme uğraşının ne denli önemli olduğunu düşündük. İnsanın bugün yaşadığı noktada, yaşamı tüm yönleriyle kavrayıp, yaratıcı bir birey olarak katkıda bulunabilmenin; gerici eğitim—kültür politikası, olanak ve kaynak kıstırlığı ile her türlü yozlaşmaya karşın, özverili bir çaba gerektirdiği bir kez daha gördük. Van Gogh, Gauguin, Lautrec ve diğerlerinin doğruları, yanlışları, yetersizlikleriyle öğretici birer yaşamdı. Yapıtları, bugünün sanatını anlamayı kolaylaştıracak ürünlerdi.

Van Gogh'un adının ölümsüz-

İZLENİMCİLİK, 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında, sanat alanında kullanılmış olan bir yöntemdir. Bu yöntem adını, Monet'in "İzlenim" ("Empresyon") adlı resminden alır (1872). İzlenimcilik, plastik sanatlarda (Sisley, Pissarro, Renoir, Degas, Rodin, Liebermann, Korovin, v.s.), sonra müzikte (Debussy, Ravel), edebiyatta (Goncourt kardeşler, Mallarmé, Verlaine, Hauptmann, Rilke, Schnitzler, Oscar Wilde, Knut Hamsun, v.s.) ve tiyatro'da yaygınlık kazanmıştır. Fransız izlenimcileri, resmi şekilde kabul edilmiş sanatsal standartlarına karşı yaptıkları mücadelede, sanatçının, dünyayı algılayışını, doğayla olan dolaysız ilişkisini olduğu gibi, betimlemesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bunlar ortaya koydukları başarılı eserlerde, resmin sınırının genişletilmesi yolundaki amaçlarına özellikle de, resmi açık hava'ya (plein-air) çıkarma yolundaki amaçlarına büyük ölçüde ulaşmışlardır.

leşeceğini sesinleyerek bugüne sesleniş gibi: "Bir durum var, ama klmin beklendiğini bilmiyorum. Hem ölüme mahkum olmak, hem de ölümsüzlüğe hak kazanmak. Sürükleyerek çektiğimiz küçük yük arabasının tanımadığımız birine fayda sağlarsa gerek. Ve işte yeni sanat, geleceğin sanatçılarına inanıyor, sak, önsüzümüz bizi yanıltmıyor demektir. Gelecekte bir sanat var. Gerçekliği ölçüsünde çok güzel ve çok körpe olması gerek. Şimdiki durumda biz size kendi gençliğimizi bırakıyorsak, buna ancak erinçle, dindglikle hak kazanabiliriz."

Bir Savaş Romancısı Bir Barış Savaşçısı:

Sovyet edebiyatı, iç savaş ardından da 2. Dünya Savaşı'nı yaşadığı için, uzunca bir dönem hemen tüm ürünlerini savaş üzerine vermiştir. Savaştan en çok etkilenen uluslardan biri olan Sovyetler'in savaşı yaşamış kuşağı içinde savaş üzerine ürün vermemiş edebiyatçı yoktur denebilir.

Ama Sovyet edebiyatında savaş karşıtı ürünlerin de kendi içinde bir ayrımı yapılabilir. Kimi yazarlar savaşın ülkede yarattığı olumsuzlukları ve bunların doğal yaşamı nasıl etkilediğini ele alırken, kimi de sıcak savaşın içinden, doğrudan savaşın insanlar üzerindeki olumsuz etkilerini aktarmıştır. Kuşkusuz, Ehrenburg gibi savaşa "kısmen" yabancı gözüyle bakabilen yazarlar da vardır Sovyet edebiyatında. Cengiz Aytmatov ve Mihail Şolohov gibi, savaşın etkilerini arka planda inceleyen yazarlar, ele aldıkları konunun gereği olarak duygusallığı daha ön plana çıkarmışlardır. Konstantin Simonov, Yuri Bondaryev, Aleksandr Baklanov gibi yazarlar ise sıcak savaşın içinden romanlarını oluşturmuşlardır. Gerçi Baklanov, Aytmatov ile Simonov arasında bir denge unsuru gibidir, ama sıcak savaşın yıkıntıları yine de daha ön plandadır.

Korneliy Lyutsyanoviç Zelinski, "Sovyet Edebiyatı" adlı kitabında Simonov'un romanlarının, Sovyet halkının ulusal savaşını konu alan olağanüstü tabloları olduğunu belirtir. Zelinski Simonov'un romanları için, "tarihsel mizah, bu romanlarda çeşitli yönlerden ele alınır. Okur, roman kahramanlarının peşine takılıp Murmansk'tan Kırım'a, Moskova'dan Polonya ve Almanya'ya kadar, tüm cepheleleri dolaşır." (1)

Dünyanın belki de en büyük savaş romancısı kabul edilen Simonov'un en önemli özelliklerinden biri, romanlarının insana "savaşın kötülüğünü" doğrudan aktarmamasıdır. Sözelimi Aytmatov'da savaş, acılı bir ananın ağzından "lanetlenir", ama Simonov'un izlediği tüm sayfalar yayılmış olmakla birlikte, anlık olarak düşüncede belirivermez

Simonov'un romanlarını okumak, insanın sevdiği bir ressamın sergisini gezmeye benzer. Sergiden çıktığınızda aklınızda belki tek bir resim bile kalmamıştır, ama çevreye bakışınız değişmiştir.

Öte yandan, Simonov'un İkinci Dünya Savaşı'nı anlatan, romanlarını birer savaş karşıtı romanlar olarak düşünmek de yanlış olur. Sovyet edebiyat tarihçilerinden çoğu, savaş romancılarını ele alan yazılarında Simonov'a pek yer vermezler. Bunun temel nedeni de, Simonov'un belgesel nitelik taşıyan romanlarının Sovyet edebiyatında yepyeni bir dönem başlatmasıdır. Simonov, belgesel savaş romancılığına en büyük ismi olarak Sovyet edebiyat tarihine geçmiştir.

Nefret, kin, tiksinti vb. gibi duygusal tepkilerin romanlarda ortaya çıkışları anlıktır. Bir süre sonra lanetlenen sevgili, eş ya da patron yeniden sevebilir. Geleneksel roman bağlamında bunun örnekleri sayısızdır. Steinbeck'in "Cennet Yolu"ndaki Charles, ağabeyinin katına tescavüz edecek kadar "kötü" çizilmiş bir kahramandır, ama aynı Charles umulmadık bir anda kardeşinin koruyucu melekeli kesilebilme ve kendini "okura" bağışlayabilmektedir. Balzac'ın Vautrin'i sözelimi, kötülükleri erdem haline döndüren bir tiptir. Ama Simonov'un romanlarında bu tür "kahramanlar" yer almadığından, anlık tepkiler de uyandırmaz okurda. Simonov'un romanları bir bütün olarak "savaş lanetleyen" ve anlık tepkilerin azlığı nedeniyle de okunması zor olan romanlardır. Simonov'u okumanın güçlüğünü doğuran nedenlerden bir diğeri de, okurun romanla bütünleşmesine asla izin vermesidir. Aslında belgesel romanın bir özelliğini oluşturan bu durum, okurun olaylara katılmayı engellediğinden ve duygusal paylaşıma izin vermediğinden yabancılaşmasına neden olabilmektedir.

Her yazarın "anlık tepki" yaratan yapıtları olduğu gibi, kuşkusuz Simonov'un da "Bekle Beni" gibi, duygusallığın doruğunu yaka-

lamış ürünleri vardır. Sözelimi "Bekle Beni" adlı uzun şiirinin, savaşın sona, milyonlarca ölüdiri Sovyet askerinin cebinden çıktığı söylenir. Dünyada bu denli etki yaratabilmiş bir başka örnek şiir bulmak güçtür. Ama tüm buna karşı Simonov'un romanlarında "Bekle Beni"nin savaşı lanetleyen yakanları yoktur.

Simonov'un romanlarında dinginlik vardır, suskunluk vardır. İnsanın önce kendisiyle, sonra da çevresiyle barışıklığı vardır. Barışıklık olmak için ille de savaşa karşılık tek koşul olarak getirmez Simonov. Anılatıcı yazdığı kitabın başında kara kara düşünen Viyana'nın savaşın göbeğinde, kendi kendiyi barışmaya çalışması vardır sözelimi. (2) Barış Simonov'da savaşın olmadığı bir ortamda da varlığının duyurulması gerekli bir kavramdır. "Lopatin, utkunun ne zaman, nasıl kazanılacağını bilmiyordu, ama yaşıyor olmanın anlamı gerek kendisi için, gerek başkaları için - bir bakıma utkunun kazanılmasına bağlıydı." (3).

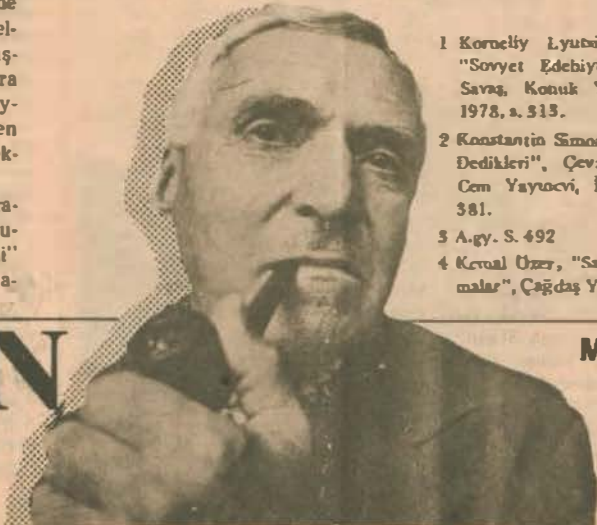
Simonov, belgesel nitelikte romanlar yazdığı için, "kahraman" tipini romanlarına hemen hiç katmamış bir yazardır. "Özel Yaşam Dedikleri" kitabına topladığı üç romanın da yer alan Lopatin bile, yalnızca bir gözlemci gibi okur - kitap arasında bir bağ oluşturmaya üstlenir. Lopatin'i bir kahraman olarak ele almak mümkün değildir, ne Pavel Korçagin'e benzer ne Peçorin'e, romanda hep vardır, ama birisi olması gerektiği için romandaymış izlenimini yaratır.

Belgesel romanlar, gerçeğe bağlılık kaygısıyla yazıldığından, do-

ğalcılığa düşme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Yazar, bir gözlemci olarak romanı sürdürür ve okurun da kendi gibi gözlemci olarak kalmasını ister. Bunu sağlayabilmek için de kanıtlayabileceği olguları seçme yoluna gider. Yani, roman sanatının en temel özelliklerinden biri olan "ayrıntı seçme" özelliğini belgesel roman yazarları elden geldiğince kullanmama, bunun yerine "olguları seçme" yolunu yeğlerler. Bu yol da romanı sıkıcı bir hale sokacağı gibi, gereksiz ayrıntıların da "olayın doğruluğunu pekiştirmek amacıyla, roman içinde yer almasına neden olur.

Simonov, belgesel roman yazarlarını bekleyen "tehlikeleri" en aza indirebilmeyi başarmış bir yazardır. Çünkü Simonov, savaşa ilişkin bir belgesel roman yazmak için yola çıkarken, anlatılması gerekenin savaş olmadığını, aksine, savaş içinde bile sürebilen doğal yaşamda insanların Alman ordusundan da önce kendi içlerinden barışı sağlamak olduğunun bilincindedir. Zaten kendisi de romanları için "belgesel" sözcüğünün kullanılmasına karşıdır: "Bir yapıt romansa, belgesel değildir. Ne yaşadık onu yazdım." (4).

Yine de insanlar, Simonov gibi deneyimlerini kağıda dökecek yeni Simonovlar olmaması için Simonov'u mutlaka okumak zorundadır. Savaşlar, binkere savaş karşıtı yazar yarattı, ama bir kez daha savaşın yeni yazarlar yaratacağını düşünmek yanlış olur. Barışın gerçek anlamını verecek yazarların, yeni savaş romanları yazılmasına izin vermeyeceğini umarak yaşamak gerek.

1 Korneliy Lyutsyanoviç Zelinski, "Sovyet Edebiyatı", Çev: Funda Savaş, Konuk Yayınları, Haziran 1978, s. 313.

2 Konstantin Simonov, "Özel Yaşam Dedikleri", Çev: Mehmet Üzgü, Cem Yayıncılık, İstanbul, 1986, s. 381.

3 A.g.y. S. 492

4 Kervan Üzer, "Sanatçılarla Konuşmalar", Çağdaş Yayıncılık, S. 22.

KONSTANTİN SIMONOV

Mümtaz İdil

**Bir Savaşçının
Konuşmaları
Henri Barbusse
De Yayınevi
Türkçesi:
Sevgi Tamgüç**

Bir yanda Birinci Dünya Savaşı'nın acıları, yıkımları, ötede, yüzyıla damgasını vuracak bir büyük değişim süreci, Ekim Devrimi yaşanmaktadır. Henri Barbusse, bu iki önemli gelişmeye, savaşa ve devrime tanıklık eder. 23 ayını, Fransız ordusunda bir er olarak cephe, ateş ve ölümlerle geçirir. Çürüğe çıkarıldığında, artık onu bekleyen görev bir başka savaştır. Barış ve sosyalizm için savaşıacaktır, hem bir yazar, hem bir eylem adamı olarak.

Sevgi Tamgüç'ün dilimize kazandırdığı Bir Savaşçının Konuşmaları, Barbusse'nin 1917-1920 yılları arasında yazdığı makale ve mektuplarla yaptığı konuşmalarından oluşuyor. Böylece derlemeleri, diğer kitaplardan ayıran önemli bir yan var. Yazarın, "geleceğe kalacağı" düşüncesiyle oturup "bir kitap hazırlamak" sorumluluğuyla oluşturmadığı yapıtlardır bunlar. Bölümlerinde, mektupların içtenliği, konuşmaların coşkusu, ama en çok da yazıldığı, söylendiği an'ın güncelliği, etkileme alanı, o günler için çok somut, çok yakıcı, çok ivedi olan sorunların egemenliği gözden kaçmaz. Böyle derlemeler, yazarına ya da yazıldığı döneme ilişkin özel bir ilgi taşıyor olsak, biraz "güncellikten uzak, bölük pörçük" gelebilir bize. Ancak Barbusse gibi, Joseph Stalin'in deyimleriyle "bütün dünya işçilerinin dostu" olan bir insanın, 1917-1920 gibi önemli bir dönemde yazdıkları bu yazıyı paylaşmaz. Hele bir de, bu yazılardaki düşünce evrenselliğini, gün-

ceğini, devrimciliğini korumuş, giderek güçlenmiş, gelişmişse başka bir coşkuyla sarılırsınız kitaba. Bir Savaşçının Konuşmaları da bir heyecan uyandırıyor insanda. Öncelikle, bu konuşmaların o dönemde ne anlama geldiğini düşünüyorsunuz. Lenin'in 14 Temmuz 1919 tarihli değerlendirmesi ışık tutuyor size: "Kitlelerde devrimci bilincin göze batacak kadar arttığı her yerde görülüyor. Bunun en güçlü kanıtlarından biri de, Henri Barbusse'nin Ateş ve Aydınlik adlı romanlarıdır. Bu romanlardan birincisi Fransa'da 230.000 adet basılmış ve daha şimdiden bütün dünya dillerine çevrilmiştir. Kendi görüşleri ve önyargıları altında tümüyle ezilmiş, tümüyle cahil bir küçük burjuvanın, tümüyle cahil kalmış bir sokak adamının, en çok da savaşın etkisiyle, bir devrimci haline gelmesi, sonsuz bir gerçeklikle, ustalıklı, güçlülük gösterilmiştir."

Evet, Barbusse romanlarında olduğu gibi, konuşmalarında, mektuplarında da yükselen bir devrimci bilincine sesleniyordu o günlerde. Onun seslenişini bugün de güçlü kulan ise savunduğu ilkelerin artık milyonlarca insanın bayraklaştırdığı, milyonlarcasının uğruna yılmaz bir mücadele verdiği ilkeler olmasındandır. Barış'tır bu ilkeler, sosyalizm'dir, proleter enternasyonalizmi'dir. Kitap tanzime yazıları için uzun denibilecek ama gene de bizim için kitabın içeriğini yansıtmaması anlamında "vazgeçilmez" olan bir alıntıyla bitirelim. Bu alıntıdan sonra Bir Savaşçının Konuşmaları'nı, bu kitaptan sonra da bir kütüphaneye gidip Ateş romanını okumayı önermek düşüyor bize.

"Bizi bilmem hangi baskı ve müslümeye düşüncelerini beslenmekle suçluyorlar. Bir yalan daha! Sağrıların, sağrıların betor kayıtsızların sonunda bizi duymaları için, bunu yeterince

yüksek sesle söylemek bilimiz. Şu anda, çevremizde tüm uygarlık, yokalluk, acı ve kan içinde yıkılıyor. Adaletsizliğin yerine adaleti, ihanet formülü olmaktan başka özelliği olmayan şu milliyetçilik yerine evrensellik, sınırsız bakış açılarını getirmek isteyenler, insan soyunun gerçek kurtarıcıları olarak ortaya çıkıyorlar.

Orada, Rusya'da yeni zamanların başladığını; yeni bir güç kazanmış insanlığı, Avrupa'nın geri kalan kısımlarında silahlarla dolu kapitalizme karşı; şimdiden o denli büyük, kesin belirletici mücadeleyi başlatan geceyle gündüz zıtlığı kadar yalın olan insanlığı gösterceğiz; Moskova'nın büyük yapımcılarına karşı onayınızı yarım ağıza söylemek türünden müde olundurtıcı gühinc bir tutum almayacağız.

Evrensel adaletin kaçınılmaz şekilde gelişini vaat edeceğiz. Daha önce, ilk çağında söylediği gibi, savaş-zafetin kaprisleri ne olursa olsun-biz emekçileri ve halkları yenik kılmaktadız. Biz yeneler olacağız, çünkü bizim bozgunumuz akın, ahlakın, gerçeğin bozgunudur. İnançımız, evrende gelecek mutluluğun gençliği gibi, bir ilkbahar gibi doğmaktadır.

Doğayla uyumlu tek insanı ses, gün doğumunun ve güneşin düşünceli miizliği, Enternasyonal'in şarkısıdır."

Alev Sevinç

okuma notları

Felsefe Nedir?

**Galina Kirilenko, Lydia Korshunova
Bilim ve Sanat Kitapları
Türkçesi: Gül Aysu**

Dünyada, gerçeği ve yeniyi, ileriye yönelik olan'ı arayan, anlamaya çalışan; ve arayışını doğru yöntemler, anlayışını doğrular üzerine temellendirmek isteyenler için 'olmalı' bir kitap, Felsefe Nedir? Felsefe tarihini, insanlık tarihi ile içiçe ele alan ve bilime, kültürle sıkı bağlar kurarak, çarpıcı örneklerle, yalın bir dille çok şey anlatan bir kitap. Gül Aysu'nun nitelikli çevirisi de, kitaba "başka bir dille yayımlanmanın olası kayıplarını" getirmemiş.

Doğa ile kara lı savaşımızın sonucu bilgi b'arkımı artan insanın, gelişen soyutlama yeteneği ve buna bağlı olarak, felsefenin ve felsefesi düşüncenin farklı toplumlardaki gelişimi incelenir kitabın ilk bölümlerinde. Felsefenin, kimi toplumlar da umıfların somut olarak şekillenmesiyle birlikte ortaya çıktığı anlatılır.

Kitapta "ilk bakışta, politik olaylar ve altüst oluşlardan çok uzak görünen felsefe, ta başından beri anıf savaşımıyla yakından bağlantılıydı" denilerek, ilk ortaya çıkışında bir bilimlerin bilimi olan ve herşeyi sorgu-

lamayı görev sayan felsefi düşüncenin, bugün de aynı işlevi sürdürecektir gücü olduğu saptaması yapılır. Dünyayı dönüştürmekte bir silah işlevi gören Markist felsefenin niteliği anlatılır.

Bir dünya görüşü olarak betimlenen felsefe, insanın çevresine ve topluma, toplumda insanın konumuna bir bakış, onu kavrama ve dönüştürme olanaklarının çözümlemesidir. "Ama felsefeyi zamanında kazanılan bilgi temelinde harekete geçme gereğine olan inançtır da."

Kitapta, idealizm ile materyalizm arasındaki temel çelişkiler sergilenir, her ikisinin de kökeni, gelişimi ve bize ne gibi yaşam değerleri sunduğu ele alınır. Pozitivistlerden, Faydacılara yeni-Tomacılar, Varoluşçulara kadar değişik felsefi anlayışların, felsefenin en temel sorunları karşısında yaklaşımları ve bu sorunların materyalist yaklaşımıyla çözümünü anlatılır. Dünyaya yaklaşımda, diyalektik ve metafizik yöntemlerin biçimleniş ve özleri irdelenir. Doğada ve toplumda, evrimsel sürecin işlevi verimlilikle değişimler, le, niteliksel değişimler arasında varolan ilişki çözümlemlenir. İnsanın dünyayı kavrama yolları, bilgi edinme ve yaratma mantığı ele alınır.

"Hiç yaşanmayan bir bilim" olarak tanımlanan felsefe. "Toplumda, yaşam koşullarında, bilimsel bilginin hacminde, insanın doğaya egemen olma derecesinde ve insanın kendi içinde değişiklikler meydana gelirken, insanla onu çevreleyen dünya arasındaki ilişkiler de değişikliğe uğrayacaktır." Felsefenin karşısına çıkan sorunlar asla tükenmeyecektir; her dönemde kendine özgü bir biçimde ortaya çıkacaktır. Ve bu sorunları çözmeye aday insanlar her zaman varolacaktır. Tarih, bu yolda canlarını bile vermiş bilim adamlarıyla, halkın yanında yer alan büyük insanlarla doludur. Marx'a esin kaynağı olan şu dizeler bizim için de geçerlidir: Burada tüm inançsızlıklar geride bırakılmalı. Tüm korkaklıklar burada ölmeli.

"Markist felsefeye yol açan, daha önceki insan bilgisinin tüm bir evrim sürecidir" denir kitapta. Felsefe Nedir?, bize bu süreci ve vardığı noktayı aktarır yalın ama yoğun bir anlatımla.

Balaban Cerit

Geçtiğimiz yıl, 14 yıllık bir aradan sonra Galatasaray'ın 1. Lig Şampiyonu olduğu gün, hala belleklerdedir. O güne dek öyle bir futbol şenliği yaşanmamıştı. 7 Haziran günü evlerde, sokaklarda, kahvelerde futbol konuşuldu, futbolun büyüünü o güne dek hiç hissetmeyenlerin bile içinde bir şeyler kırdı.

Rastlantı bu ya, aynı gün 84 yörede belediye başkanlığı seçimleri vardı ve belki ilk kez bir seçim heyecanı böylesine gürültüye gitti. Aynı akşam televizyonda ilk haber yerel seçimler, sonraki ise, Galatasaray'ın şampiyonluğuydu. Aynı saatlerde yüz binlerce kişi sokaklarda coşuyor, eğleniyordu.

"Be, n'olmuş yanı," denecek, "tuzun lafin kısı!" Kısası şu: Ortalık yerde bir çılgınlık yaşanıyor, bu çılgınlık yalnız bize özgü de değil ve ister olumsuz ister olumlu yanlarına öncelik tanıyın, gelin bu olayı gönül rahatlığıyla, önyargısızca yakalayalım. Arada bir futbol düşünmek, konuşmak, futbol yaşamaktan korkmaya-bm.

Bu köşede futbolu politize etme çabasına girişmeyeceğiz. Elinizdeki dergiyi okuyanlar arasında futbolu sevenler var -ki çok olduğunu düşünmüyoruz-, onlara bir ilgi alanını paylaşmaya çalışacağız. Bu arada futbola dudak bükenlerimiz de olacaktır. Onlara da hiç değilse bu ilginin bireysel boyutunu küçümsemeyi öğütleyeceğiz.

Hafta sonlarını insanlarımız nasıl geçirirler? Ne yazık ki seçeneklerin bol olduğu bir ülkede yaşamıyoruz. Mevsim yazsa, yine şanslısınız; denizi olan bir kentte yaşıyorsanız, plaja gidebilirsiniz sözgelimi. Tabi plajlardaki et yığınının bir parçası olmayı kabullenmek ve bu kadarıyla bile hoşnut olmak gerekiyor. Bir parkta güzel bir akşamüstü çay içmek de keyifli olacaktır. Sinema ya da tiyatroya da gidebilirsiniz, hiç değilse entellektüel duyarğalarınızın körelmemesini sağlayabilirsiniz. Evde oturup kitap okumak, dergileri şöyle bir karıştırmak da seçenekleriniz arasında. Sıkıntıyla evin içinde dolaşp televizyonun anlamsız programlarının karşısında pinekleyenlerimizin sayısı da az değildir. Başka? Seçeneklerinizin tamamı bu kadardır.

Hafta sonları kendimize ayırdığımız zamanı bir futbol maçına giderek değerlendirmeye çalıştığımızın sayısı çok azdır, biliyoruz. Ama ya gitmek isteyenlerin sayısı?

ARADA BİR FUTBOL

Sinan Deniz

neden

futbol?

Eskaza gitmeye kalkışın, pek büyük olasılıkla çevrenizde şaşkınlık nidalarıyla karşılanmaktan kurtulamayacaksınız. "Gerçekten mi?" deneyecektir; seslendirilen düşünceleri bu kadar kalabilir ama, arkadaşlarınızın bu seçiminizi pek hoş karşılamadıkları bellidir. Varan onlar günlük gazetelerin "magazin" eklerini yutarcasına okusunlar, ev işi, el örgüsü, "geleceklerine" ilişkin pazarlar saatlerini alan keyifli sohbet konuları olsun, televizyondaki Orhan Ferdi fümeleri başında iki saatlerini harcasınlar, Ahmet Kaya'yı dinlesinler, öğleden sonra bir de tembellik uyukusu çeksinler ama, futbol denince tüyleri diken diken olsun!

Olacak şey değil! İzin verin biz de bu anlayışı anlamakta güçlük çekelim. Futbol bir afyon değildir!

Aşırı sağcı, burjuva politikacıları onu uyuşturucu olarak kullanmaya kalkışabilirler. Özal gibileri o maçtan bu maça koşuşturup parti propaganda yapabilirler, bu arada futbol üstüne ilk kelam etmeyi de savsaklamadan. Ne ki bunlar bizim futbolu bir fiskeyle yok saymamızın gerekçeleri olamaz.

Futbola ilgilenmek sosyal kültüre sahip olanların da işi olabilir. Galatasaray'ın şampiyon olduğu günün ertesi, 8 Haziran'da kapısının önünden gazeteyi sabırsızlıkla alanlar, işe giderken otobüste, trende, vapurda gazetelerini açanlar, ilkin spor sayfalarından başladılar okumaya. Kaçımız farklı davrandı acaba? 8 Haziran günü gazeteler çok

ama, çok sattılar!

Ne yaparsanız yapın, ülkemizde futbol seviliyor. Biz de bu sevgimizi sizlerle paylaşmak için bu köşeyi başlatıyoruz. Bir gençlik dergisinin sayfalarını spora özel olarak da futbola kapatması düşünülmemelidir.

Hep söylenir: bizde her dört kişiden beşi şairdir. Gelin görün ki, gençler yıllar yılı gizli gizli uğraşırlar şiirle. Futbola ilgilenmek de pek farklı değil. İstemek sizin sohbetlerimizden dışlamak, olgun bir davranış olmasa gerek.

Bakin, sosyalist ülkelerde futbola karşı ilgi gün geçtikçe yükseliyor. Hiç kimseyi uyutmak gibi bir niyetleri de yok onların. Bu kuruntuları boşverelim diğer boş zaman uğraşlarımız gibi, futbolun da günlük yaşamımıza sokulmasına izin verelim. Çevremizdeki her dört kişiden üçü futbola ilgileniyor.

Biz bu köşede düşünen insanların futbolu gündelikleri alışverişi konu edineceğiz. Futbolu yapıp biçimde politize etmek yerine, onu esteliye ederek kavramaya çalışacağız.

Evet, değil mi ki en az 11 kişinin kolektif üretimidir ve bu her takımın yapabileceğinin en güzeli, futbolun da bir estetik arayışı vardır. Azbuçuk ilginenlerin, sözgelimi Dinamo Kiev'in, Real Madrid'in oyunundan hoş duymaması mümkün mü?

Bir işi yapmanın en doğru yolunu seçerek, futbolu kendi kurallarından soyutlanıyorsa ele alacağız. Futbolun içinden konuşacağız. Ayrıntılarına ilişkin çözümler dile getirmeye

ye çalışacağız. Söylenmeye-ni söyleyeceğiz.

Futbol içinde yaşadığımız toplumun gerçeği. Biz onun bilimsel ve güzel olduğunu savunuyoruz.

Futbol tuhaf bir spor. Keyifle yaşanan bir sevgi. Onunla da yapamıyoruz, onsuz da.

Futbol eğisinden, gazetelerin spor sayfalarını okumaktan, televizyonda maç seyretmekten, arada bir maça gitmekten kaçınmak için bir neden yok.

Bu yazıyı okuyanların yeterince aklı başında!

DERWALL SEMPATİSİ

İki yıldır bir Derwall gerçeğine tanıklık ediyoruz.

Geçmişin acı anıları yüzünden, halkımızın Alman toplumuna pek dostça bakmadığına kuşku yok. Bizim çocukluğumuzdaki "yedi sekiz dokuz Alman domuz" tekerlemesi boşuna değildir.

Bir başka halka düşmanlık çok tehlikeli. Almanlar nazilerle, naziler de Alman halkıyla özdeş değildir. Şimdi "Türken Raus" diyenler Alman halkı değil, ırkçı-faşist ideolojinin esiri bir avuç zavallıdır.

Derwall bizim tanıdığımız sempatik Almanlar'dan biri. Ayinesi dili ve işidir kişinin. Üç yıldır şöyle, "hadi canım sende," dedirtecek bir tek söz çıkmadı Derwall'ın ağzından. Spor basımızın hal-i pür melâni düşününce, bunun önemi daha iyi anlaşılıyor. Asıl önemlisi, bizim futbol anlayışımızın üstünde bir Galatasaray olayı yaratmış için, ona bir şeyler borçlu olmamız. Dünya ölçülerinde hâlâ bir yerimiz olmadığımız biliyoruz ama, futbolumuza hiç değilse ilzlenebilecek ölçülerde bir çağdaşlık, güzellik getirdi Derwall.

Televizyonun akıldan yana narsiziz epikeri, "şiş kebab, türk kadınları" diye soruyor Derwall'e. Aldığı yanıtları izlediniz mi, bilemiyoruz. İzlenmeye değerdi.

Derwall büyük ve çağdaş bir futbol kafası. Futbolumuzun kendisinden çok şey öğrenebileceği bir kişilik. Umarız Galatasaray kulüp içi oyunlarından zarar görmesin. Derwall'ı kaçırsak yazık olur. Ona bu yıl da gereksinmemiz var.

YILMAZ YÜCETÜRK'ÜN BAŞARILI OLMASI ZOR!

Fenerbahçe'nin yeni teknik direktörü Yılmaz

Yüçetürk (47) çok konuşuluyor. Oldum olası "yabancı" alışını Fenerbahçe, bu cüreti nereden aldı bilinmez, şimdi Yüçetürk kozunu deniyor.

Yüçetürk F.Almanya'da spor eğitimini yaptı. Fenerbahçe Futbol Okulu tekniğe direktörlüğünden geçerek takımın başına geldi. Yani gerçekten eğitilmiş. Üstelik kendisine karşı hemen herkesin olumlu bir önyargısı da var. Bakalım bunu değerlendirebilecek mi?

Şu ana kadar ki izlenimlerimiz bize pek umut vermiyor. Çoklarıyla ters düşüyoruz. Bilindiği gibi "çok konuşmak" spor basınının pek hoşuna gitmiyor. Biz öyle düşünmüyoruz. İstek teknik adam, ister futbolcu, görüşlerini özgürce açıklamalıdır. Tabi açıklanabilir gerçekten görüş olduğu sürece.

Gelin görün ki, Yüçetürk hem çok konuşuyor, hem de konuştuğu teditirgin ediyor. Belli ki basını "kullanmayı" biliyor. Ancak söylediklerinden öylesine bir "yerli" tavır tutuyor ki, insan ister istemez, acaba demekten kendini alamıyor.

Futbolcularla ilişkisi, basına yansıyanlar doğrusa, bunun en iyi göstergesi Yüçetürk antrenmanlarda "kemik sesi isterim!" buyuruyor. İkidebir futbolcularıyla konuşmaya giriyor. Maçlardan sonraki açıklamalarında özalesinin yanı sıra hiç mi hiç yalvarmıyor. Bilimsel bir yaklaşım barındırırsa da, belli ki ilişkilerinde çağdaş kişilikli olmayı beceremiyor. Hep "ben, ben" sayıklıyor. Yüçetürk bulunmaz Türk kumayı, şimdilik dokunulmazlığı var.

Fenerbahçe'nin oynadığı futbol ise, şimdilik ancak kendi tozunu atıyor. Futbol yazarlarımızın çoğunun tersine, Fenerbahçe'de bu yıl da öyle aman anan değişiklik yok. Olmadığı görülecek.

Fenerbahçe kulübü futbolumuzun en çok fokurdayan kazanandır. Bizden söylemesi: Yüçetürk başarılı olmak istiyorsa, Fenerbahçe'de yapmaya çalıştığı reform, kendi kafasından başlamak zorunda. Yoksa bu yılın sonuna dek takımın başında kalamayacak!

Okurlarımızdan Arada Bir Futbol köşesine yazmalarını, eleştiri ve düşünceleriyle bize ışık tutmalarını diliyoruz.

Şili Gençlik Lideriyle Dayanışmayı Yükseltelim!

YARIN, Nisan ayında Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu (DDGF)'nin bir yazısına yer vererek, 22 Ocak 1987 günü gözaltına alınan Şili gençlik lideri Manuel Hernandez ile dayanışma çağrısında bulunulmuştur.

1973 darbesinden sonra uzun süre cezaevinde kalan, işkence gören, diktatörlük tarafından Dawson Adası toplama kampına gönderilen Hernandez, gösterilen ulusal ve uluslararası dayanışmanın etkisiyle serbest bırakılmış; cezası on yıl sürgüne çevrilmiştir.

Sürgünde de mücadelelerini ödünsüz sürdürmüş, 1982-84 yılları arasında Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu Genel Başkan Yardımcılığı yapmıştır.

Hernandez, on yıl süreyle çektiği haksız cezadan sonra, yurduna dönmek istemiş, ancak diktatörlüğün engellemesiyle karşılaşmıştır. Bunun üzerine, haksız sürgüne meşru bir tepki olarak, demokrasi mücadelesinde halkıyla birlikte yer almak istemiştir. Şili'ye kendi cıvasıyla giriş yaptı. Ancak faşist cuntta onu gerekçesiz gözaltına aldı. Darbenin 14. yıldönümünde, Hernandez halâ demir parmaklıklar arkasında.

Bu kara yıldönümünde, çağrınızı yineiyor, "insan hakları ve demokrasiye olan inancımızı, Hernandez'in serbest bırakılması için göstereceğimiz dayanışmada somutlayalım" diyoruz. Dayanışmamızı, uluslararası kamuoyuna İnsan Hakları örgütlerine ve Şili yetkililerine duyurulum. Telgraf ve mektuplarımızı, Şili Hükümeti Dışişleri Bakanı Ricardo Garcia adına, "Palacio de la Moneda, Santiago de Chile" ve Gençlik Hakları Komisyonu "Commission of Youth Rights-Calle Huerfano 850, Santiago-Chile" adresine gonderelim

Hernandez'in Santiago Cezaevinden Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu Genel Başkanı Walid Masri'ye yazdığı mektubun tam metnini ilişikte sunuyoruz. Bu mektup, 12 Şubat 1987 tarihinde yazıldı ve DDGF merkez yayın organı World Youth dergisinin 1987/3 sayısında yayımlandı.

Walid Masri
DDGF Genel Başkanı
Budapeşte

12 Şubat 1987

Sergili, unutulmaz dost Walid,

Bu mektubu, yüzlerce anti-faşist savaşçıyla birlikte kaldığım cezaevinden yazıyorum. Sana ve senin aracılığınla, tüm DDGF bürosuna ve üye örgütlere, halkın mücadelesiyle zaman geçirmeksizin, sistematik ve güçlü bir dayanışma gösterdiğiniz için teşekkür ediyorum. Bu dayanışma, bir çok kişinin yaşamıyla birlikte benimkini de kurtardı.

Sanırım biliyordursun. Pinochet'in gizli polisi (CNI) tarafından 21 Ocak'ta gözaltına alındım. Rejim dönüşüme izin vermediği ve kendi deyimleriyle "beni öldürmeyi planladıkları" için ükseye illegal giriş yaptım. Gerçek aklıma ülkeye girdiğime ilişkin hiçbir kanıt yoktu.

Tutuklandıktan kısa bir süre sonra dış dünyayla tüm iletişimim kesildi. Ama bir DDGF heyetinin Şili'ye geldiğini duymuştum. Bu ziyaretin, hem hükümet organlarına yaptırım uygulamak, hem de tutuklandığımı açıklamayan Pinochet polisinin burada olduğunu itiraf etmesini sağlamak açısından büyük yarar oldu.

Ülkeme illegal dönüş yapma kararı verdiğimde, göze aldığım riskin ne denli büyük olduğunu biliyordum. Ülkemde, halkımla birlikte, bağımsızlığı ve demokrasiyi yeniden kazanmak için mücadele etmek ve yaşama hakkını kullanmak istedim. Yaklaşık dört yıl boyunca toplama kamplarında, cezaevlerinde kaldıktan sonra ülke dışına gönderilmiştim. Politik sürgünde geçen oca yıldan sonra, bağımsızlık, demokrasi ve toplumsal adalet için mücadele etmeye, diktatörlüğe son verip toplumsal gelişme ve demokrasinin derinleştirilmesi yolunda ilerlemeye, Şili toplumunun diktatörlük ve emperyalizm tarafından yaratılan yapasal sorunlarının çözümünde tek yol olan sosyalizm perspektifiyle savaşmaya çok daha fazla kararlıyım. Bu idealleri yaşama gecirebilmek için, kitlelerin diktatörlüğe son vermek için harekete geçirilmesinde, demokratik muhalefetin en geniş birliğine gereksinimimiz var.

Tüm olanlara karşın, şanslı bir adam olduğumu düşünmeden edemiyorum. Yaşıyorum. Diğer toplumsal savaşçıların, devrimcilerin, komünistlerin yaşadığı sonu yaşamadım. Ölmedim, kaybolmadım. Halkın tepkisi ve dayanışması rejimin katillerini engelledi. Moralim yerinde, bağımsızlık mücadelesine bağlılığım daha da güçlendi.

Dört günü işkence gördüğüm CNI binasında olmak üzere 9 gün süreyle hücrede kaldım. Gücsüz olduğumu bilen herkes gibi, işkencecilerin de davranışları anti-komünist nefret, hiddet ve çılgınlığı yansıtır. Benim gibi sosyalist ülkede yaşayan bir adamın işkencecilerle oradaki günlerini anlattım, neden Şili'ye mücadele etmeye dönmek isteyeceğini ve kendi deyimleriyle, "neden devletin tüm gücünü karşısına almayı seçeceğini" bir türlü anlayamıyorlar. Oysa gerçek şu ki, devletin tüm gücü ve mekanizması, her ne pahasına olursa olsun bağımsızlığı yeniden elde etme kararı ile harekete geçmiş bir halk karşısında hiçbir şey yapamaz.

1986 kararı bir mücadele yılıydı, ama zaferi getirmedi. Diktatörlüğün en demokratik güçleri yalnız bırakmaya yönelik bölücü politikasının başarısız olduğunu gösterdi. Şili solu, toplum karşısında daha güçlü bir konuma geldi. Öyle ki, birlikte ilerlerirsek, sol hareket kitleler için kapsayıcı bir mücadele programını yaşama geçirerek, orta-sağ partilerin birlik karşıtı tutumlarını tehdit edebilecek. Sınıf mücadelesinin keskinleşmesi, partilerin halka yaklaşımının betraklaşmasına neden oldu. Dokuz sol parti, demok-

ratik alternatif konusunda ortak tavır aldıklarını gösterdiler. Bu alternatif, asıl düşman olan Pinochet ve rejiminin hedef seçilerek, tüm demokratik, politik ve sosyal güçlerin harekete geçirilmesini öngörüyor.

Biz, komünistler için kimin düşman olduğu her zaman açık olmuştur. Düşmanı yenmek, halkın egemenliğine saygının ve kendi ülkesinin geleceğini belirleme hakkına giden yolun açılması demektir. Pinochet'in Şili'si devlet terörizminin kralıdır. Manuel Guerrero gibi senin de çok iyi tanıdığın liderlerin katli, diri diri yakılan genç insanlar, Rodrigo Rojas ve Carmen Gloria Quintana'nın biri ölü, biri sakat olan vücutları bunun en açık kanıttır. Halk, Orlando Letelier'in Washington'da öldürülmesinin ardındaki gerçeği daha yeni öğrendi. Gerçek bizim daha önce belirtmiş olduğunuz gibi... Yani Letelier'i öldüren Pinochet hükümetinin ortaya attığı gibi, uluslararası komünizm değil, Pinochet'in emrinde çalışan DINA gerici güçleriydi.

Neyse, Walid, sana Şili'de olan biteni uzun uzadıya anlatma niyetinde değilim. Biliyorum, sizler yalnızca benim ülkemde ve Latin Amerika'da olanları hakkında değil, tüm dünyadaki gelişmeler konusunda geniş bilgiye sahipsiniz.

Emperyalistlerin ve onların uşaklarının nasıl çalıştığını iyi biliyorsunuz; senin balkon da, aynı güçlerin Ortadoğu'daki diktatoryal yönetimlerinin acısını çekiyor. Siyonistler çocukları öldürüyorlar, kadınları, yaşlıları... senin özyurdunda, Lübnan'da. Tüm isteği kendi topraklarında barış içinde yaşamak olan insanları bulundugu, Filistin mülteciler kamplarını bombaladıklarını, yaktıklarını biliyoruz. Dayanışmamızdan emin olun ve lütfen, selamlarımızı yurtsever güçlere, Siyonizme karşı mücadele veren Arap halklarına iletin. Ortak düşman karşısında halklarımız, aynı duyguları paylaşıyorlar.

Walid, halklarımız için anti-emperyalist dayanışmanın "su ve tuz" gibi bir şey olduğunu biliyorsunuz. Lütfen benim ve siyasi tutuklu arkadaşlarımızın selamlarını, bizim için Moskova Radyosu ile ortak bir dayanışma kampanyası başlatan Leninist Komso-mol'daki yoldaşlarımızla ilet. Onları dinliyoruz. Lütfen FDJ, çok şey borçlu olduğumuz Macar KISZ örgütü, UJC, militan CAL ve Özgür Nikaragua'da Sandino'nun Çocukları ile El Salvadorlu kardeşlerimizi de bizim için selamla.

Tüm DDGF bürosu çalışanlarını ve seni her zamanki gibi dostluk ve saygıyla, umut, millî birlik ve içtenlikle kucaklıyorum.

Kardeşlikle,
Manuel Hernandez
Santiago Cezaevi

Güneşin Sofrasında Altı Yıl...

Yarın, yayın yaşamında 6 yılı geride bıraktı. Süreli yayın için oldukça uzun bir süre olan 6 yıl bu yönüyle başlı başına bir anlam taşıyor. Ama asıl önemlisi, Geçen zamanı daha da anlamlı kılan, 6 yılın, Türkiye'nin 12 Eylül 1980'den bu yana içinde bulunduğu koşullar içinde geçmiş olması.

Yarın, 12 Eylül 1980'in üzerinden henüz 1 yıl geçtiği, 12 Eylül rejiminin baskıcı kimliğinin toplumun kılcal damarlarına bile işlediği; barıştan, bağımsızlıktan, demokrasiden, toplumsal gelişmeden yana tıln güçlerin açık baskı altında tutulduğu, yani aydınlık geleceğin önüne "aşılmaz" Çin seddinin çekildiği bir dönemde yayın yaşamına başladı.

Geçen zamanda neler oldu? Halk giderek daha yoksullaştı. üzerindeki baskı görülmemiş boyutlara ulaştı. Dahası, tüm bunlar "yeni bir anayasa" ile talimatlandırılmaya çalışıldı. Cezirleri, idam sehpaları, işkencehaneler biç boş kalmadı; siyasi partiler, sendikalar, dernekler kapatıldı; kitaplar yakıldı, sanatçılar, gazeteciler, bilim adamları baskının her çeşidini yaşadı. Barış yargılanırken, üniversiteler "YÖK zararlarının" istilasına uğradı. Kısacası güzel olan, gelecektekten yana olan ne varsa yıkılmaya, yok edilmeye indirilmeye çalışıldı.

İşte Yarın, geçen zaman içinde, bu çok boyutlu saldırıların göğslenildiği bir siper yaratmaya çalıştı. Bu, her geçen gün büyüyen, sağlamlaşan bir siper olmalıydı. Ve Yarın, hem siperlerin yalnızca savunma için kurulmadığını biliyordu; hem de siperlerin en yalıt savaşçılarının gençler olduğunu.

Yarın, demokrasi ve politik özgürlük savaşımında demokratik bir yayın olma amacındaydı; Demokrasi savaşımında en hafif bir zayıflamayı kabullenmeden; bütün demokratik sorunları, politik baskının bütün gösteleri ve anlamları ortaya koyup tartışarak, demokrasiden yana tüm güçlerle birlikte olarak, var olan politik sistemin baskısı altında tutulan, devrimci - demokrat, sol ve sosyalist güçlerin birliğini organize etmeyi hedefleyen yayınları destekleyerek, baki politik bağımlılıklardan kurtarmaya çalışan herkesi saflarına çağırarak.

Yarın, yıllıklıklarının ne kadar geniş olduğunu bilinciyle hareket etti. Ellinci sayımızda yaptığımız değerlendirmede, "Elli Ay Sonra Yine Demokrasi

İçin Ortak Çaba" demiş ve şöyle sirdürmüştük: "Yarın, 1981'in koşullarında gençleri yoğun olarak sanata, edebiyata,

yöneltilikleri günlerde 'sanat ve edebiyatımızda toplumcu gerçekçiliğin genç soluğu' olma savıyla yayına hazırlandıydı. Bu, yarın o kadarına

yettiği içindi, ne de düm başkaydı. Gençlerin baskı dönemine karşı yöneltilikleri ve etkin biçimde içine girdikleri alanın, gençlerin istemli tercihleri ile seçtikleri alanın yayın programı olarak seçilmesiydi.

"Gençlerin, 1981'e kadar önemsemedikleri ve birden yöneltilikleri bu alanda burjuva ve küçük burjuva ideolojilerinin doğrudan ya da dolaylı bir saldırısı başlamıştı. İşte Yarın'ı zorunlu kılan koşullar bu olardı." Bu başlangıçtı. Ya sonra? Sonra; genel af dedi, 1985 gençlik yılı için belirlenen 'Katılım, Gelişme, Barış' ilkerlerinin kararlı savunucusu, inatçı takipçisi oldu ve demokrasinin kazanılması mücadelesinde çok önemli bir adımı ifade eden öğrenci derneklerini gündeme getirdi, tüm boyutlarıyla tartışıldı. Bir yandan genç insanın yaşamındaki tüm çeşitliliğe ulaşmaya çalışırken bir yandan da bu çeşitliliği zenginleştirmeyi hedefledi. Tümöyle baskı rejimini kurumsallaştırmayı amaçlayan 82 Anayasasına karşı çok açık bir tavır alarak demokrasi talebini yükseltti. Barışın, "yaşamal sorun" olduğu gerçeğinin altını çizerek, barışı kazanmanın demokrasiyi kazanmaktan geçtiğini anlattı. İşkencelerle, insanlık dışı koşullarla, cezarverilerinin birer Ortaçağ zindanına dönüştüğünü pek çok belgeyle ortaya koyarak, "İşkenceye son genela!" talebini gündeminden hiç düşürmedi. Gençliğin örgütlenmesinin, demokratik öğrenci hareketinin mücadelesinin kararlı bir savunucusu olurken birlikçi tavrından bir an olsun ödün vermedi. Öğrenci hareketinin genel demokratik hareketin bir parçası olduğunu, bu nedenle parçanın bütüne tabi olması gibi, öğrenci hareketinin eylem çizgisinin de genel demokratik hareketin eylem çizgisine ve mücadele hedeflerine uyumlu bir nitelikte olması gerektiğini savundu.

Kuşkusuz, tüm bunlar Yarın'ın yapmak istediklerinin tümü değil. Eksik bıraktığı, yeterince yapamadığı pek çok şey de var. Ancak hepsinden önemlisi, Yarın'ın yapmak istediklerinin yaptıklarının her zaman bir kaç adım önünde olması. İleriyne atılan her adımda ise bir tek güç kaynağı var: Geleceğe ve demokrasi güçlerinin birliği olan sarsılmaz inancı. Bu inancı okuyucularıyla paylaşıarak 6 yılı geride bıraktı Yarın. Güneşin sofrasında geçen 6 yıl...